GUVERNUL
REPUBLICII MOLDOVA

EMBASSY OF SWEDEN
Chisinau

UN WOMEN
United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women

UNDP
Empowered lives.
Resilient nations.

Programul Comun Dezvoltare Locală Integrată

Mobilizarea comunităţii în scopul abilitării femeilor şi bărbaţilor vulnerabili

Ghid

Moldova 2012

Empowered lives.
Resilient nations.

United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women

Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) este rețeaua globală de dezvoltare a Națiunilor Unite, care pledează pentru schimbare și conectează țări la cunoștințe, experiență și resurse care să ajute oamenii să-și construiască o viață mai bună. În timp ce țările își dezvoltă capacitățile locale, ele beneficiază de experiența experților PNUD și partenerilor săi.
Pentru mai multe informații, Vă rugăm să vizitați: www.undp.md și www.undp.org.

Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women) este o organizație ONU, care promovează egalitatea de gen și abilitarea femeilor. În calitate de lider mondial pentru femei și fete, UN Women lucrează pentru accelerarea progresului de satisfacere a necesităților lor la nivel mondial.
Pentru mai multe informații vă rugăm să vizitați: www.unwomen.org.

Acest Ghid a apărut datorită eforturilor de mobilizare a comunității susținute de Programul Comun Dezvoltare Locală Integrată (PCDLI) în perioada 2011-2012, în 70 de comunități rurale din Republica Moldova.

Programul Comun Dezvoltare Locală Integrată este implementat de Guvernul Republicii Moldova cu asistența Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women), cu sprijinul financiar al Guvernului Suediei. PCDLI acordă asistență Republicii Moldova în procesul de descentralizare și consolidare a autonomiei locale printr-o abordare bazată pe drepturile omului și egalitatea de gen. Scopul PCDLI este să genereze în mod egal beneficii atât în sfera descentralizării, cât și a dezvoltării locale.

Autor: Simon Forrester, consultant superior al organizației Eurasia Social Change, consultant internațional al UN Women în domeniul problemelor de mobilizare a comunității pentru PCDLI.

Fotografii: Igor Schimbător, Dorin Goian, Anastasia Divinskaya, Simon Forrester, Alex Iordache, Dan Guțu, Olesea Cruc, Ghenadie Mocanu, Silvia Strelciuc, CReDO, Asociația Cetățenilor cu Inițiativă, PNUD

Design: Nicu Sîrbu

Tipar: Nova Imprim SRL

Punctele de vedere exprimate în această publicație sunt cele ale autorului și nu reprezintă neapărat punctul de vedere al UN Women, al Națiunilor Unite sau oricărei dintre organizațiile sale afiliate.

Dreptul de autor © UN Women, 2012

Versiunea electronică: www.un.md și http://www.unwomen-eeca.org

Mulțumiri

Autorul a folosit și a centralizat comentariile și relatările multor colaboratori și dorește să-și exprime recunoștința pentru susținerea oferită de Anastasia Divinskaya și Veaceslav Balan (UN Women, Moldova), pentru sprijinul neprețuit și ideile lui Alexei Buzu (Centrul „Parteneriat pentru Dezvoltare", Moldova), pentru experiența împărtășită de către membrii CReDO, consultanții naționali ai PCDLI și pentru munca neobosită a mobilizatorilor comunitari și a membrilor grupurilor din Cania, Cantemir, Cucunești Noi, Hincăuți, Soltănești, Țibirica și Schinoasa și din Țiganca.

GUVERNUL
REPUBLICII MOLDOVA

EMBASSY OF SWEDEN
Chisinau

UN WOMEN
United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women

UNDP
Empowered lives.
Resilient nations.

Programul Comun Dezvoltare Locală Integrată

Mobilizarea comunităţii în scopul abilitării femeilor şi bărbaţilor vulnerabili

Ghid

Moldova 2012

Cuprins

Despre ghid **5**

PARTEA 1: ÎNȚELEGEREA ABILITĂRII **7**

1.1. Guvernarea locală bazată pe egalitatea de gen și drepturile omului 8
1.2. Vulnerabilitatea 9
1.3. Egalitatea de gen 10
1.4. Dinamica puterii 11
1.5. Participarea 12
1.6. Mobilizarea comunității 13
1.7. Probleme privind procesul de abilitare în Moldova 14
1.8. Fiecare este un învingător 18

PARTEA 2: PREGĂTIREA PENTRU MOBILIZAREA COMUNITĂȚII **19**

2.1. Actorii-cheie 20
2.2. Importanța mobilizatorului 24
2.3. Ilustrarea succesului 24
2.4. Ce reprezintă ciclul de mobilizare a comunității în scopul abilitării? 26
2.5. Resursele necesare 27
2.6. Verificarea nivelului de predispunere spre o mobilizare de succes în Moldova rurală 28

PARTEA 3: ZECE ETAPE DE MOBILIZARE A COMUNITĂȚII ÎN SCOPUL ABILITĂRII 31

ETAPA 1: Cercetarea terenului 33
ETAPA 2: Întocmirea profilului comunității 36
ETAPA 3: Formarea grupurilor de abilitare 41
ETAPA 4: Identificarea necesităților prioritare și consolidarea grupurilor 46
ETAPA 5: Implicare! 50
ETAPA 6: Implementarea proiectului 52
ETAPA 7: Proiecte și acțiuni secundare 55
ETAPA 8: Asistarea administrației publice locale în procesul de adaptare 57
ETAPA 9: Utilizarea procesului de monitorizare pentru învățare, durabilitate și abilitare 61
ETAPA 10: Evaluarea și următorii pași 63
SCOPUL ! 64

PARTEA 4: STUDIU DE CAZ PRIVIND MOBILIZAREA COMUNITĂȚII 65

Glosar de acronime 71
Bibliografie 72

PARTEA 5: SET DE INSTRUMENTE 73

5.1. Set de instrumente – Introducere 74
5.2. Glosar de acronime și termeni 75
5.3. Tipologia organizațiilor comunitare 78
5.4. Cadrul MCA bazat pe principiile ABDO/EG 79
5.5. Model de profil al comunității 80
5.6. Instrumente de colectare și analiză a datelor participative 84
5.7. Înțelegerea conceptului de „putere” și a cadrelor de abilitare 97
5.8. Formarea rețelelor și a alianțelor 100
5.9. Exemplul unei fișe de post a mobilizatorului comunitar 101
5.10. Liste de verificare privind mobilizarea 104
5.11. Studii de caz internaționale privind mobilizarea comunității în scopul abilitării 106

Despre ghid

Acest Ghid este un rezultat al Programului Comun Dezvoltare Locală Integrată (PCDLI). Obiectivul general al PCDLI este de a oferi asistență Republicii Moldova pentru a se asigura faptul că grupurile vulnerabile din zonele rurale și urbane sărace beneficiază de oportunități de dezvoltare socio-economică durabilă, cu suportul politicilor regionale și locale corespunzătoare, implementate de către APL și de parteneri într-un mod bazat pe drepturile omului și sensibil la dimensiunea de gen.

Pentru a atinge acest obiectiv, unul dintre aspectele cheie ale programului a fost mobilizarea și abilitarea comunităților și asigurarea accesului localităților selectate la infrastructura de bază (aprovizionarea cu apă și gaze naturale, gestionarea deșeurilor, infrastructura rutieră, etc.), precum și îmbunătățirea serviciilor sociale (servicii pentru victimele violenței, asigurarea cu creșe și grădinițe comunitare, asistență pentru cele mai vulnerabile grupuri, consultanță în domeniul afacerilor și altele). Prioritățile de dezvoltare vor fi planificate, aprobate și gestionate cu implicarea maximă și consultarea beneficiarilor, precum și cu asigurarea dreptului lor asupra inițiativelor.

Acest Ghid a fost elaborat, în primul rând, ca instrument de implementare a activităților de mobilizare a comunității ale PCDLI pentru colaboratorii și membrii organizațiilor partenere contractate de către PNUD și UN Women. Pe lângă aceasta, versiunea curentă a fost actualizată folosind experiența de implementare a PCDLI pe parcursul anilor 2011 și 2012 și sperăm că Ghidul va fi util tuturor celor implicați în procesele de abilitare a comunității, inclusiv organizații naționale și internaționale din sectorul public și privat, funcționarii aleși și desemnați din cadrul administrațiilor publice locale, organizațiile non-guvernamentale (ONG) și grupurile societății civile locale, mobilizatorii comunitari și, desigur, membrii comunităților. Astfel, se preconizează că Ghidul va juca un rol semnificativ în explicarea și promovarea avantajelor mobilizării comunității în localitățile rurale din Republica Moldova.

Mai exact, **Ghidul oferă asistență practicienilor** prin:

- consolidarea perceperii conceptelor-cheie privind dimensiunea de gen și drepturile omului în domeniul planificării dezvoltării locale și formarea unei viziuni comune asupra modului în care cele mai vulnerabile grupuri din comunitățile rurale din Moldova pot fi abilitate prin mobilizare;
- recomandări practice cu privire la modul în care un proces de mobilizare a comunității poate fi facilitat pas cu pas, inclusiv prin servicii de consiliere despre instrumentele care pot fi aplicate și modalitatea de utilizare a acestora;
- prezentarea modului, locului și timpului în care procesul de mobilizare a comunității poate fi integrat și poate suplimenta procesele de planificare și bugetare ale administrațiilor publice locale (APL).

Utilizatorii acestui ghid pot fi:

- colaboratori și membri ai ONG-urilor atrase în procesul de dezvoltare a comunității în mediul rural din Moldova, inclusiv ONG-urile care, în parteneriat cu Guvernul și diverse agenții internaționale (cum sunt PNUD și UN Women), ghidează și sporesc eforturile de mobilizare a comunității;

- ❑ activiști individuali și mobilizatori comunitari, în special cei care lucrează direct cu cele mai vulnerabile grupuri din comunități;
- ❑ funcționari aleși și desemnați din cadrul APL;
- ❑ oficiali ai instituțiilor publice însărcinați cu prestarea serviciilor locale și implementarea politicii de descentralizare;
- ❑ colaboratori și asociați ai programelor naționale și organizațiilor internaționale.

Ghidul este constituit din cinci părți:

Partea 1 – Înțelegerea abilitării: contribuie la explicarea conceptelor-cheie care se referă la abilitare, mobilizarea comunității, precum și la explicarea importanței integrării aspectelor privind dimensiunea de gen și drepturile omului în cadrul proceselor de dezvoltare locală în Republica Moldova.

Partea 2 – Pregătirea pentru mobilizarea comunității: explică premisele favorabile unei mobilizări reușite a comunității și aspectele practice care trebuie abordate înainte de a iniția procesul de mobilizare.

Partea 3 – Zece etape de mobilizare a comunității în scopul abilitării: repretintă un ghid practic care abordează modul în care un proces de mobilizare a comunității în scopul abilitării (MCA) poate fi facilitat în comunitățile rurale din Moldova. Acesta explică ce include „ciclul complet" de mobilizare a comunității, care sunt cele mai potrivite măsuri instituționale pentru implementarea ciclului, precum și include o descriere detaliată a asistenței și a activităților necesare la fiecare din cele 10 etape.

Partea 4 – Studiu de caz: deși în acest Ghid sunt folosite exemplificări și ilustrări, această parte oferă un rezumat al procesului de mobilizare într-o anumită comunitate din Republica Moldova.

Partea 5 – Un set de instrumente pentru mentori și mobilizatori: constituie o colecție de metodologii și modele care vor fi utile practicienilor la fiecare etapă a ciclului de mobilizare. Instrucțiunile privind modul de utilizare a instrumentelor sunt sintetizate și nu sunt definitive, astfel încât utilizatorii sunt încurajați să caute sprijin sau instruire de la practicanți cu mai multă experiență, înainte de a se angaja în activități de mobilizare.

Utilizatorii ghidului ar trebui să țină cont de faptul că acesta este un document în lucru și că sunt încurajați să ofere informații și să-și împărtășească experiența acumulată în procesul de mobilizare a comunității Entității UN Women din cadrul Programului Comun Dezvoltare Locală Integrată la adresa str. Nicolae Iorga 21, birou 2, MD-2012 Chișinău, Republica Moldova, fax: +37322820846, e-mail: veaceslav.balan@unwomen.org.

PARTEA 1

Înțelegerea abilitării

Care sunt conceptele-cheie și contextul abilitării în Republica Moldova?

1.1. Guvernarea locală bazată pe egalitatea de gen și drepturile omului

Abordarea bazată pe drepturile omului (ABDO)[1] pentru procesul de dezvoltare este un cadru care integrează normele, principiile, standardele și obiectivele sistemului internațional al drepturilor omului în planurile și procesele de dezvoltare. Aceasta se caracterizează prin metode și activități care conectează sistemul drepturilor omului, inclusiv noțiunile sale inerente de putere și eforturi, cu dezvoltarea. ABDO recunoaște sărăcia în calitate de injustiție și consideră marginalizarea, discriminarea și exploatarea ca principale cauze ale sărăciei. Conform ABDO, sărăcia nu este pur și simplu greșeala persoanei, și nici soluția acesteia nu poate fi exclusiv personală. Cu toate acestea, ABDO nu abordează sărăcia și injustiția în calitate de fenomene cauzate doar de astfel de noțiuni abstracte, cum ar fi societatea sau globalizarea. Revendicarea drepturilor omului vizează în permanență o anumită autoriate responsabilă. Astfel, scopul principal al ABDO este de a identifica cauzele de bază ale sărăciei, de a abilita titularii de drepturi să-și revendice drepturile și de a permite autorităților responsabile să-și îndeplinească obligațiile.

Astfel, ABDO atrage atenția asupra unor caracteristici principale ale sărăciei și dezvoltării:[2]

- Reapariția statului și a guvernării în calitate de element principal al procesului de dezvoltare, prin accentuarea interacțiunii dintre stat și cetățenii săi în privința drepturilor și obligațiilor fiecăruia. ABDO atrage atenția asupra obligației de bază a statului de a avea grijă de cetățenii cei mai vulnerabili, inclusiv de cei care nu pot să-și revendice drepturile de sine stătător.
- Recunoașterea faptului că sărăcia extremă este o încălcare a drepturilor omului și că sărăcia în sine este cauza principală a numeroaselor încălcări ale drepturilor omului. Abordând sărăcia prin prisma justiției, se atrage atenția asupra faptului că sărăcia de multe ori este un fenomen impus populației ca fiind o acțiune activă de discriminare și marginalizare. La fel, se atrage atenția asupra ceea ce *nu* se face. Uneori, cele mai grave sunt încălcările prin acte de omisiune.
- Recunoașterea tot mai largă a faptului că sărăcia nu se limitează doar la necesități economice și că dezvoltarea axată pe creșterea economică trebuie să abordeze mai multe cauze complexe și fundamentale ale sărăciei și inegalității, cum ar fi discriminarea, exploatarea și abuzul. La fel, acest lucru asigură că sărăcia nu este privită doar ca un fapt al circumstanțelor sau capacităților individuale, ci mai curând ca fiind înrădăcinată în cadrul structurilor de putere și inechitate la nive local, național și global.

Descentralizarea și reforma guvernării locale în Republica Moldova se efectuează în baza unei abordări bazate pe drepturile omului, precum și în perspectiva integrării dimensiunii de gen și abilitării femeilor. Astfel, toate demersurile în favoarea procesului de descentralizare trebuie să asigure faptul că: a) rezultatul final va consta în îmbunătățirea standardelor aplicabile privind egalitatea de gen și drepturile omului; b) accesul

[1] Kirkemann Boesen, J., Martin, T. „Applying a Rights-Based Approach. An Inspirational Guide for Civil Society". Institutul Danez pentru Drepturile Omului, 2007.

[2] Idem.

la standardele îmbunătățite privind drepturile omului va fi asigurat pentru orice persoană în conformitate cu principiile care stau la baza egalității de gen și a drepturilor omului; c) procesul de optimizare a standardelor se va realiza în conformitate cu principiile care stau la baza egalității de gen și a drepturilor omului.

Se observă o corelare puternică dintre cazurile de încălcare a drepturilor grupurilor și persoanelor caracterizate ca fiind „vulnerabile" și caracteristicile de vulnerabilitate, în baza unuia sau mai multor **criterii de vulnerabilitate**.[3] Prin urmare, înțelegerea situației reale a vulnerabilității grupurilor permite o mai bună înțelegere a posibilelor și actualelor încălcări ale drepturilor omului, dintre care multe nu sunt observate și recunoscute în mod oficial. Considerarea și analiza abordării bazate pe drepturile omului în intervențiile de dezvoltare vizează grupurile vulnerabile și se bazează pe unele criterii și situații de facto ale grupurilor și segmentelor societății.[4] Astfel, trebuie să avem o înțelegere clară a modului în care ar putea fi definită „vulnerabilitatea". (Alineatele de mai jos sunt bazate pe **Studiul vulnerabilității efectuat în Republica Moldova în anul 2010 de către Sergiu Ostaf pentru PCDLI).**

1.2. Vulnerabilitatea

Vulnerabilitatea este deseori asociată cu liniile de delimitare (*fault lines* – în engleză). Liniile de delimitare sunt acele caracteristici care împart în mod formal societatea în baza unor criterii precum limba, statutul social, veniturile, vârsta, etc. Liniile de delimitare ar putea declanșa starea de vulnerabilitate pentru anumite grupuri, în funcție de situația reală a acestor grupuri. În general, caracteristicile liniilor de delimitare se transformă în criterii de vulnerabilitate și, ulterior, grupurile devin caracterizate în calitate de grupuri vulnerabile, când oficial depistăm încălcarea drepturilor acestor grupuri sau când facem comparație cu alte grupuri. Liniile de delimitare nu se transformă întotdeauna în criterii de vulnerabilitate, dar în funcție de situația exactă și de cauzele fundamentale, putem afirma că drepturile omului ale

Sumar al drepturilor omului

Drepturile necesare pentru a supraviețui și a avea o viață decentă sunt:

- ❑ drepturile la viață și libertate;
- ❑ dreptul la un nivel de viață corespunzător pentru sănătatea și bunăstarea individului și a familiei lui/ei;
- ❑ dreptul la protecție socială în cazuri de necesitate;
- ❑ dreptul la cel mai înalt standard posibil de sănătate fizică și mentală;
- ❑ dreptul la muncă și la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă;
- ❑ drepturile la alimente și locuință;
- ❑ dreptul la viața privată și la viața de familie.

Drepturile omului se referă, de asemenea, la drepturile și libertățile care asigură demnitatea umană, creativitatea și dezvoltarea intelectuală și spirituală, de ex.:

- ❑ dreptul la educație și accesul la informație;
- ❑ libertatea de religie, opinie și de exprimare;
- ❑ libertatea de asociere;
- ❑ dreptul de participare la procesul politic;
- ❑ dreptul de participare la viața culturală.

Acestea mai includ și drepturile care garantează libertatea și securitatea fizică, de ex.:

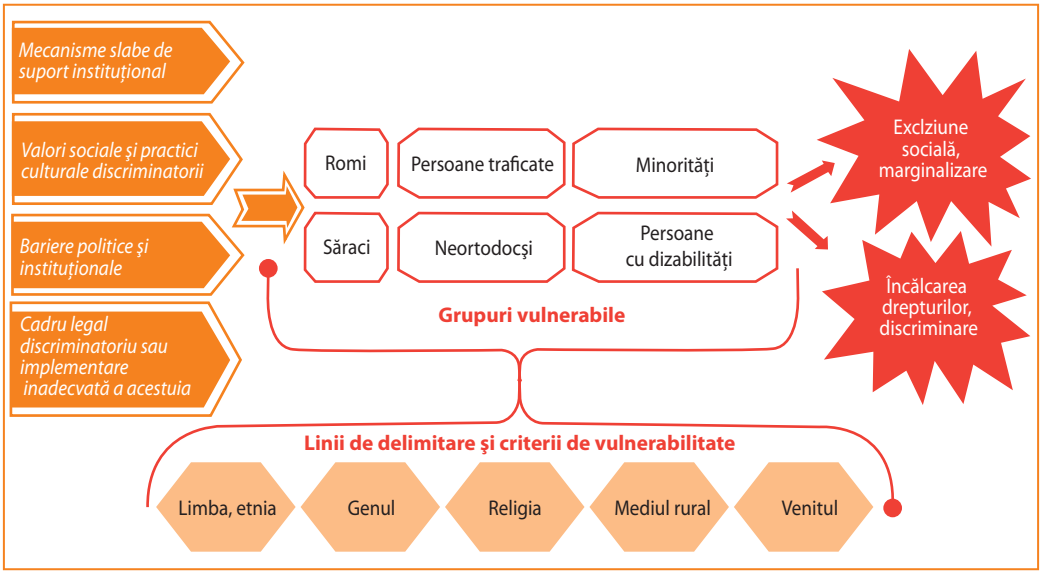
- ❑ libertatea de sclavie sau servitute;
- ❑ dreptul la securitatea persoanei (integritate fizică);
- ❑ dreptul de a nu fi arestat sau deținut în mod arbitrar;
- ❑ libertatea de a nu fi supus torturii și maltratării, tratamentelor sau pedepselor crude, inumane sau degradante.

Transversale sunt și principiile-pereche privind egalitatea în drepturi a femeilor și bărbaților, precum și interzicerea discriminării de orice fel pe motiv de rasă, culoare, gen, limbă, religie, opinie politică sau de altă natură, origine națională sau socială, proprietate, naștere sau alt statut.

Sursa: Häusermann 1998:56

[3] Forrester, S., prima versiune a Ghidului de mobilizare comunitară pentru abilitare, Moldova: Programul Comun Dezvoltare Locală Integrată, august 2011.

[4] Ostaf, S. „Rezumat al studiului asupra vulnerabilității: Taxonomia și posibilele implicații ale politicilor de descentralizare asupra grupurilor vulnerabile din Moldova". Moldova: Programul Comun Dezvoltare Locală Integrată, 2011.

Schema 1: Relația dintre excluziunea socială, grupurile vulnerabile, factorii de vulnerabilitate și cauze

unor grupuri vulnerabile sunt încălcate și aceasta este legat de faptul că grupurilor li se atribuie aceste criterii speciale.

Conceptul de **vulnerabilitate** nu este un concept comun acceptat. Conceptul dat are conexiuni cu noțiunile de excluziune socială, sărăcie, discriminare și marginalizare. Excluziunea socială este efectul interacțiunii unor factori determinanți. **Excluziunea socială** este efectul unor probleme interdependente, care, în consecință, sunt determinate de niște cauze majore sau de interacțiunea unor factori. Interacțiunea factorilor determinanți este asociată și se manifestă împreună cu unele trăsături specifice, care alcătuiesc caracteristicile vulnerabilității. Relația dintre excluziunea socială, vulnerabilitate și cauzele lor este prezentată în schema 1.[5]

1.3. Egalitatea de gen

Egalitatea dintre femei și bărbați (**egalitatea de gen**[6]) se referă la egalitatea de drepturi, responsabilități și oportunități ale femeilor și bărbaților, fetelor și băieților. Egalitatea nu înseamnă că femeile și bărbații sunt la fel, dar că drepturile femeilor și ale bărbaților, responsabilitățile și oportunitățile acestora nu vor depinde de faptul că s-au născut de sex masculin sau feminin.

Egalitatea de gen înseamnă că interesele, necesitățile și proprietățile femeilor și ale bărbaților sunt luate în considerație, recunoscând diversitatea diferitor grupuri de femei și bărbați.[7]

Egalitatea de gen nu este o preocupare exclusivă a femeilor ci, din contra, aceasta ar trebui să preocupe și să implice atât femeile, cât și bărbații. Egalitatea dintre femei și bărbați este percepută ca o problemă a drepturilor omului, dar și ca o premisă și un indicator al dezvoltării durabile axată pe oameni.[8]

Integrarea dimensiunii de gen[9] este o strategie acceptată la nivel global, care vizează transformarea preocupărilor și experiențelor femeilor și ale bărbaților într-o dimensiune integrală a elaborării, implementării, monitorizării și a evaluării politicilor și programelor în domeniile politice, economice și sociale. Se pledează pentru faptul că femeile și bărbații au beneficii egale, iar inechitatea nu este perpetuată.

În contextul reformei de descentralizare, integrarea înseamnă asigurarea faptului că perspective-

[5] Idem.

[6] Concepte și definiții, UN Women, http://www.un.org/womenwatch/osagi/conceptsandefinitions.htm.

[7] Idem.

[8] Idem.

[9] OSAGI. „Gender Mainstreaming: An Overview". Biroul consilierului special pe probleme de gen și promovare a femeilor (OSAGI), ONU, 2002.

le dimensiunii de gen și egalitatea între femei și bărbați ca obiectiv sunt esențiale pentru toate activitățile de descentralizare: elaborarea strategiei, dezvoltarea capacităților guvernului central, a administrațiilor publice locale (APL) și a comunităților, cercetarea, dialogul, legislația, alocarea de resurse, precum și planificarea, implementarea și monitorizarea.

Analiza dimensiunii de gen este un instrument important pentru integrarea dimensiunii de gen în reforma de descentralizare și dezvoltare locală. El asigură planificarea politicilor și procese de alocare a resurselor, precum și prestarea serviciilor si accesul la acestea, sensibile la dimensiunea de gen. Diferite comunități și grupuri de bărbați și femei din Republica Moldova au diverse necesități (ce reies din rolurile și responsabilitățile diferite care le revin în societate) și acces inechitabil la oportunități și resurse, inclusiv la capacități și mijloace prin care pot acoperi financiar diverse servicii locale. Analiza dimensiunii de gen contribuie la examinarea diferențelor dintre viața femeilor și a bărbaților, inclusiv a celor care determină inegalitatea socială și economică a femeilor; la aplicarea acestei înțelegeri în cadrul procesului de elaborare a politicilor naționale, sectoriale și locale și la prestarea serviciilor; dar și la îmbunătățirea situației femeilor[10] discriminate pe motiv de gen, venit, apartenență etnică sau confesiune, dizabilitate sau alți factori care le fac vulnerabile. Astfel, aplicarea analizei dimensiunii de gen la începutul fiecărei etape și pe parcursul întregii reforme de descentralizare exclude posibilitatea planificării politicii și a gestiunii de resurse care se bazează pe păreri incorecte și stereotipuri.

Abilitarea femeilor[11] se referă la obținerea de către femei a puterii și a controlului asupra propriei vieți. Aceasta implică conștientizarea, formarea încrederii în sine, creșterea numărului de opțiuni, accesul sporit și controlul asupra resurselor și acțiunilor pentru a transforma structurile și instituțiile care reconsolidează și perpetuează discriminarea și inegalitatea bazată pe gen.

Aplicarea acestei abordări în contextul descentralizării implică acțiuni care vizează reprezentarea sporită a femeilor în organele APL, inclusiv prin (dar fără a se limita la) acțiunile pozitive, cum ar fi cotele numerice și impactul lor sporit asupra procesului decizional local, permiterea femeilor din localitate să se implice în procesul participativ de planificare și bugetare, încurajarea funcționarilor aleși să abordeze problemele grupurilor dezavantajate ale femeilor.

1.4. Dinamica puterii

Înțelegerea dinamicii „structurilor" de putere/autoritate, care nu doar influențează, ci și domină în multe cazuri factorii de decizie locali și perpetuează vulnerabilitatea, este crucială pentru orice intervenție care are scopul de a abilita femeile și bărbații marginali de puterea centrală. Și pentru a înțelege aceste „structuri" va trebui, în primul rând, să înțelegem cum poate fi definită și manifestată puterea.

Puterea poate fi definită[12] ca un grad de control asupra resurselor materiale, umane, intelectuale și financiare exercitat de diferiți actori ai societății. Controlul asupra acestor resurse devine o sursă de putere individuală și socială. Puterea este mai curând dinamică și relațională, decât absolută, fiind exercitată în cadrul relațiilor sociale, economice și politice ale persoanelor și grupurilor. La fel, puterea este distribuită în mod inechitabil – unele persoane și grupuri exercită un control mai mare asupra surselor energetice, pe când altele au un control redus sau nu-l exercită deloc. Autoritatea unei persoane sau a unui grup este corelată cu multitudinea diferitor tipuri de resurse ce pot fi accesate și controlate.

Gradele diferite de putere/autoritate[13] sunt menținute prin intermediul diviziunilor sociale, cum ar fi cele de gen, vârstă, clasă, etnie și rasă, și prin intermediul instituțiilor, cum ar fi familia sau religia, educația, mass-media, justiția, etc. Am înțelege incomplet noțiunea de putere, dacă nu am recunoaște partenerul acesteia, ideologia. Ideologia este o structură complexă de credințe, valori, atitudini și modalități de a percepe și a analiza realitatea socială. Ideologiile sunt răspândite pe scară largă și menținute prin intermediul instituțiilor sociale, economice, politice și religioase și prin intermediul structurilor, cum ar fi

[10] Srinivas, H. „Towards a Gender Analysis Framework to assist the application, adoption and use of Environmentally Sound Technologies", 2008.

[11] OICDO. „Important Concepts Underlying Gender Mainstreaming", Factsheet No 2. Biroul consilierului special pe probleme de gen și promovare a femeilor (OSAGI), ONU, CH rev., august 2001.

[12] Batliwala, S. „Empowerment of Women in South Asia: Concepts and Practices". New Delhi: Asian South Pacific Bureau of Adult Education și FAO, 1993.

[13] Idem.

familia, sistemul de educație, religia, mijloacele de informare în masă, economia și statul, cu diversele sale aparate administrative, legislative și militare. Instituțiile economice, politice, juridice și judecătorești, și structurile instituite și mediate de stat tind să consolideze ideologia dominantă și puterea grupurilor dominante în cadrul acesteia, chiar dacă obiectivele și politicile lor declarate pot fi egalitare la suprafață. În timp ce ideologia contribuie cu mult mai mult la susținerea unei structuri de putere inegală decât constrângerea și dominația violentă și vădită, nu trebuie să uităm de faptul că aceasta este susținută în permanență de amenințarea cu forța a celor care doresc să se revolte împotriva sistemului dominant.

În afară de gradele diferite de putere este evident faptul că în general există trei **tipuri de putere**: vizibilă, invizibilă și ascunsă. Aceste trei tipuri pot fi descrise în mod succint în felul următor:[14]

- Puterea vizibilă este puterea exercitată prin intermediul instituțiilor și funcționarilor oficiali (prim-ministru, parlament, poliție, judecătorii, primării, APL), care constituie fundamentele de bază ale societății noastre.
- Puterea invizibilă implică procese, practici, norme culturale și obiceiuri care formează înțelegerea de către persoane a necesităților, rolurilor, posibilităților și a acțiunilor lor într-un mod care descurajează eforturile efective de producere a schimbărilor. În rândul grupurilor marginalizate, socializarea implică sentimente de subordonare, apatie, autoculpabilizare, neputință. Informațiile cruciale sunt ascunse sau inaccesibile.
- Puterea ascunsă este cauza de bază a excluderii anumitor grupuri din procesul decizional de către societate și de regulile, practicile și instituțiile de stat. Aceste grupuri și plângerile lor devin invizibile prin intimidare, dezinformare și cooptare. Liderii unor astfel de grupuri sunt etichetați ca fiind factori de creare a problemelor sau că sunt nereprezentativi. Multe aspecte, cum ar fi violența în familie, sunt atribuite domeniului privat și, prin urmare, nu sunt vizate de acțiunile statului.

[14] VeneKlasen, L. cu Miller, V. „A New Weave of Power, People and Politics: The Action Guide for Advocacy and Citizen Participation". Oklahoma City, OK, World Neighbors, 2002.

1.5. Participarea

Capacitatea cetățenilor de a alege funcționarii publici și de a-i împuternici să le reprezinte opiniile se află în legătură cu alte principii ale democrației, menite să ocrotească guvernarea efectivă și adecvată, cum ar fi responsabilitatea și transparența. Totuși, alegerile nu sunt singura formă de participare cetățenească: dezbaterile publice, întâlnirile publice, campaniile, sondajele opiniei publice, comisiile civice de consiliere, petițiile, reclamațiile, liniile fierbinți, 'conversațiile video', poșta, forumurile online, fișele de evaluare sunt câteva exemple de instrumente pe care fie cetățenii, fie funcționarii publici le pot folosi pentru a îmbunătăți dimensiunea participativă a elaborării de politici și a proceselor conexe. Participarea civică aduce guvernarea mai aproape de oameni. Aceasta permite cetățenilor să stabilească scopuri și priorități la elaborarea politicilor, să supravegheze politicienii și autoritățile, obligându-i să răspundă pentru acțiunile lor, să-și exprime punctele de vedere, să distribuie informație și să atragă atenția asupra necesităților și problemelor lor, să se implice în procesul decizional, să identifice resurse adiționale, să monitorizeze și să evalueze rezultatele implementării politicilor și să îndeplinească multe alte acțiuni.[15]

Prin urmare, observăm că o abordare participativă a politicilor publice poate întradevăr favoriza trecerea de la „administrare" la „guvernare", aceasta din urmă presupunând o serie întreagă de actori implicați în elaborarea și implementarea politicilor publice. Este, deci, clar faptul că guvernarea participativă se referă la entități instituționale noi, care au apărut prin modificarea formelor tradiționale de guvernare sau care au evoluat fără a depinde de stat, incluzând diferite modele de guvernare și coordonare în care participă instituțiile publice sau private și diverși actori. Procesul decizional în care sunt implicați mai mulți actori înlesnește însușirea caracteristicilor fundamentale a guvernării participative.[16]

O altă dimensiune importantă a participării cetățenești este modul în care se configurează relațiile dintre diferitele instituții și actori prin

[15] Haruța C., Radu, B. „Citizen Participation in the Decision Making Process at Local and County Levels in the Romanian Public Institutions". Revista Transilvană de Științe Administrative, Nr. 31E, pp. 76-92, 2010.

[16] Forrester, S., Sunar, I. „CSOs and Citizens´ Participation". Technical Assistance for Civil Society Organisations (TACSO), Oficiul Regional, iulie 2011.

Activiste ale comunităţii romilor Valentina Arap şi Zinaida Arap la seminarul „Accesul sporit la educaţia preşcolară pentru fetele şi băieţii romi", or. Călăraşi, 17 septembrie 2012

„... este des întâlnit faptul ca primarul unei comunități să încerce să convoace **întâlniri consultative**, care, însă, deseori sunt dominate de prietenii, rudele, aliații politici și colegii primarului, și **rareori se vor dovedi a fi un mecanism bun care să permită cetățenilor din grupurile vulnerabile să-și exprime necesitățile.**"

distribuirea autorității. Această dimensiune l-a interesat în mod deosebit pe sociologul american, Sherry Arnstein, care a publicat în 1969 un studiu de referință privind rolul participării cetățenești în procesul decizional. Arnstein susținea că participarea cetățenească este „un factor obligatoriu pentru a garanta puterea cetățenească", întrucât trebuie să depășească statutul de simplu observator și participant pasiv. Publicul nu este un actor pasiv, ci un agent care are puterea de a schimba și influența gestionarea afacerilor publice. Prin urmare, devine clar faptul că participarea cetățenească nu este doar un element de descriere a unui aranjament instituțional necesar luării deciziilor, ci este un aspect al autorității care ia de fapt deciziile. Iată de ce, participarea cetățenească este considerată în statele membre ale UE și în potențialele state membre, un element fundamental al bunei guvernări.[17]

După cum vom vedea în secțiunea 1.7 de mai jos, o provocare pentru sectorul public din Moldova este faptul că există mulți cetățeni, în special cei din mediul rural, care din diverse motive sunt marginalizați în raport cu centrele puterii și nu pot participa în mod egal la procesul decizional. Din această cauză, mecanismele simple de participare (cum ar fi întâlnirile consultative între APL și membrii comunității), nu sunt suficiente pentru abilitare. Dimpotrivă, în multe cazuri, aceste metode de guvernare participativă au efectul opus abilitării celor mai dezavantajați și nu fac decât să consolideze autoritatea membrilor comunității care se află mai aproape de centrele puterii. Altfel spus, este des întâlnit faptul ca primarul unei comunități să încerce să convoace întâlniri consultative, care, însă, deseori vor fi dominate de prietenii, rudele, aliații politici și colegii primarului și rareori se vor dovedi a fi un mecanism bun care să le permită cetățenilor din grupurile vulnerabile să-și exprime necesitățile.

Există, deci, nevoia unui proces complementar „participării". Nevoia unui proces care va asista cetățenii din cele mai vulnerabile și marginalizate grupuri să devină mai uniți și mai solidari, și mai capabili de a-și exprima preocupările, dorințele, opiniile. Un asemenea proces complementar va favoriza mutarea centrelor puterii și va asigura respectarea principiului echității.

Acest proces complementar este ceea ce numim „mobilizarea comunității".

1.6. Mobilizarea comunității

Mobilizarea comunității[18] este un proces prin care acțiunea este stimulată de comunitatea însăși sau de alți factori, este planificată, efectuată și evaluată de către membrii, grupurile și organizațiile comunității în mod participativ și durabil pentru a îmbunătăți standardele generale de viață în cadrul comunității. Este un proces definit de faptul că un grup de persoane depășește diferențele sale pentru a se întâlni în condiții de egalitate, și a facilita procesul participativ de luare a deciziilor. Cu alte cuvinte, acest fapt poate fi perceput ca un proces care inițiază un dialog între membrii comunității pentru a determina cine, cum și ce decizii ia cu privire la probleme și, la fel, pentru a oferi fiecărei persoane oportunitatea de a participa la procesul decizional care vizează viața sa. Astfel, procesul de mobilizare a comunității poate fi perceput ca un instrument puternic de abilitare a femeilor și a grupurilor vulnerabile și

[17] Idem.

[18] http://en.wikipedia.org/wiki/Community_mobilization

ca un mijloc de soluționare a problemelor comunității ce țin de încălcarea drepturilor sale.

În partea a 3-a a acestui Ghid vom aborda pe etape procesul de mobilizare a comunității în scopul abilitării. La primele etape vom explica importanța „cunoașterii" comunității și înțelegerii necesităților acesteia, în special a celor mai vulnerabili membri, și vom stabili cum să începem procesul de formare a grupurilor în cadrul comunității pentru a reprezenta interesele celor vulnerabili și marginalizați. Aceste etape inițiale sunt susținute de mai multe activități-cheie care ne ajută să aplicăm conceptele de egalitate de gen și ABDO în practică.

Aceste activități includ:

- **Identificarea grupurilor vulnerabile** în baza taxonomiei din studiul vulnerabilității.
- Pentru fiecare grup (în funcție de mărimea acestuia) **vor fi evaluate problemele ce țin de egalitatea de gen și drepturile omului** în corelare cu drepturile fundamentale din cadrul comunității cum ar fi: educația, protecția socială, serviciile sociale, participarea, asistența medicală, accesul la infrastructura de bază, accesul la facilitățile și instituțiile comunității, accesul la muncă și la serviciile de angajare, accesul la pensii, condiții decente de muncă, lăcașuri de cult.
- **Vor fi formate grupuri comunitare (organizații comunitare/grupuri de autoajutorare)**, care să reprezinte și să includă femeile și bărbații din cadrul comunității, considerați cei mai vulnerabili (conform taxonomiei și constatărilor evaluării problemelor privind egalitatea de gen și drepturile omului). Apoi aceste grupuri vor beneficia de activitățile de consolidare a capacităților și vor fi susținute în procesul de analiză, proiectare și implementare a inițiativelor care să abordeze propriile necesități prioritare.
- La nivel comunitar va fi proiectat și implementat un **mecanism pentru monitorizare și evaluare**, inclusiv modalitățile de măsurarea a schimărilor privind factorii de vulnerabilitate în comunități și preocupările lor specifice cu privire la egalitatea de gen și drepturile omului.

Concepte complementare	
Participarea cetățenească	**Mobilizarea comunității**
❑ Parte integrantă a bunei guvernări; ❑ Mecanismele sunt în mare parte aliniate unor planuri stabilite de instituțiile publice și corespund ciclurilor de planificare publică; ❑ Interacțiunea principală este aceea dintre cetățeni și administrația publică; ❑ Cetățenii pot participa individual sau ca membri ai organizațiilor societății civile; ❑ Principiile echității și transparenței sunt esențiale.	❑ O parte complementară a bunei guvernări; ❑ Membrii comunității hotărăsc în ce mod, unde și de ce se vor întâlni și activează ca un grup independent de administrația publică; ❑ Cetățenii formează grupuri și dezvoltă relații externe pe baza identității de grup și a unei voci comune; ❑ Principiile echității și transparenței sunt esențiale.

1.7. Probleme privind procesul de abilitare în Moldova

Dezvoltarea locală ține, în primul rând, de responsabilitatea actorilor locali – a rezidenților și a persoanelor afiliate organizațiilor din afara localității (fie naționale sau chiar internaționale), care activează la nivel local în calitate de contribuitori la procesele fundamentale de dezvoltare. Aceștia își afirmă responsabilitatea prin luarea deciziilor, mobilizarea și gestionarea resurselor, organizarea de acțiuni colective, prestarea serviciilor și asigurarea răspunderii funcționarilor și a organizațiilor care contribuie la dezvoltarea locală. Fără acest angajament al actorilor locali față de responsabilitate, dezvoltarea economică și socială va rămâne dependentă de procesul decizional și de gestiune menționat mai sus.[19]

În Moldova, evidența asupra modului în care dezvoltarea locală influențează cele mai vulnerabile persoane (precum și măsura în care acestea au fost implicate în planificarea implementării și rezultatelor), arată că astfel de grupuri se mai confruntă cu provocări semnificative la nivel local. În acest sens, este clar că progresul dat va rămâne la un nivel minim dacă reforma de descentralizare nu va include măsuri specifice de integrare a drepturilor omului, a dimensiunii de gen și nu va asigura participarea semnificativă a grupurilor vulnerabile în acest proces. În mod similar, în lipsa unor asemenea prevederi, planurile, bugetele și sistemele locale de monitorizare nu vor reflecta în mod corespunzător interesele sau prioritățile lor în guvernarea locală.[20]

După cum este menționat mai sus, **abilitarea** este punctul de pornire al dezvoltării locale și elementul central al acesteia alături de guvernarea locală și de prestarea serviciilor la nivel local. Abilitarea este procesul care asigură posibilitatea reală ca o persoană sau un grup de persoane, în principal persoanele vrecvent marginalizate, social-excluse și discriminate, să poată să facă alegeri, să poată să le exprime, precum și să le transforme în acțiuni și rezultate dorite. Pentru a fi cu adevărat abilitate, persoanele, gospodăriile și comunitățile au nevoie de **oportunitatea** de a lua decizii și a întreprinde acțiuni semnificative, de **capacitatea** de a face alegeri semnificative și de a acționa în legătură cu acestea, sau de abilitatea de a le exprima prin intermediul instituțiilor care să fie receptive la apelurile lor.[21]

În Moldova există anumite grupuri sociale care se confruntă cu încălcări ale drepturilor omului (în special discriminare) și excluziune socială și, prin urmare, acestea ar trebui să constituie un obiectiv primordial pentru activitățile de mobilizare. Aceste grupuri sunt:

Gospodăriile sărace constituie 26% din societate; majoritatea acestora se concentrează în orașele și zonele rurale, iar 5% dintre ele se confruntă cu sărăcie extremă. Începând cu anul 2008, nivelul sărăciei absolute a crescut pentru prima dată în ultimii trei ani, atingând 26,4%, comparativ cu 25,8% în anul 2007, în mare parte din cauza extinderii acesteaia în mediul rural și a scăderii volumului remitențelor. Sărăcia afectează mai mult gospodăriile gestionate de femei, gospodăriile gestionate de persoane cu dizabilități, gospodăriile romilor, familiile cu mulți copii.

Oficial, **persoanele cu dizabilități** reprezintă aproximativ 5% din populație, dar această cifră este considerată a fi subestimată, cifra reală constituind mai mult de 10%. Situația persoanelor cu dizabilități în mediul rural este cea mai îngrijorătoare. În anul 2009, numărul persoanelor cu dizabilități a crescut cu 2,1% față de anul 2008. Deși bărbații reprezintă o majoritate în rândul persoanelor cu dizabilități, femeile devin invalide la o vârstă mai precoce. Conceptul de dizabilitate, care pune accent pe componenta medicală și de sănătate mai mult decât pe cea de integrare socială, împiedică sau limitează accesul la piața muncii, atât pentru persoanele cu dizabilități, cât și pentru membrii familiilor care le îngrijesc (preponderent femei), iar pentru restul – creează un cadru de dependență. Persoanele cu dizabilități se confruntă cu un risc sporit al sărăciei persistente, reprezentând 22,4% față de 17,5% din alte gospodării. În peste 80% din cazuri, acestea sunt mame care îngrijesc copii cu dizabilități.

În Moldova, în timp ce femeile și fetele de toate vârstele rareori se bucură de același statut și putere sau acces și control asupra resurselor, ca bărbații și băieții, anumite grupuri de femei se confruntă cu forme suplimentare de discriminare și excluziune socială din motive de vârstă, aparte-

[19] Helling, L., Serrano, R., Warren, D. „Linking Community Empowerment, Decentralized Governance, and Public Service Provision Through a Local Development Framework", septembrie 2005.

[20] UNCDF. Forul Global privind Dezvoltarea Locală: Atingerea ODM prin intermediul guvernării locale. Sesiunea 7: „Empowering women: How can the local level be harnessed to promote gender equality?", octombrie 2010.

[21] Helling, L., Serrano, R., Warren, D. Idem.

Damian Ţigan,
s. Hagimus, r. Căuşeni, februarie 2011

nență etnică sau confesiune, dizabilități, nivel de educație, stare civilă sau de alți factori.

Femeile din cadrul minorităților etnice, în special de etnie romă, femeile cu dizabilități, femeile în etate, mamele solitare și femeile sărace din mediul rural sunt reprezentate insuficient în procesul decizional la nivel local sau nu sunt reprezentate deloc. Acestea au acces mai redus la educație, asistență medicală, alte servicii publice și facilități de calitate și sunt mult mai vulnerabile la sărăcie, violență, trafic de ființe umane și excluziune socială.

Insuficiență de autoritate și exprimare a opiniei femeilor stau la baza inegalității de gen în cadrul dezvoltării locale. În agendele de dezvoltare locală necesităților și statutului femeilor și fetelor vulnerabile li se acordă priorități reduse și sunt întreprinse puține eforturi pentru a satisface necesitățile lor.

Persoane în etate abandonate

Cazurile de sărăcie în gospodăriile persoanelor în etate au constituit peste 37,2% în anul 2008, prezentând o creștere cu peste 10% în comparație cu media pe țară. Indemnizațiile pentru vârstnici prezintă mai puțin de 70% din minimul de existență. Există o tendință generală de abandon al persoanelor în etate, în special în localitățile rurale. Abandonarea persoanelor în etate a sporit numărul de cazuri de vulnerabilitate din cauza resurselor limitate care le-ar permite să-și asigure standarde normale de viață. Cheltuielile necesare pentru asistența medicală a persoanelor în etate contribuie la creșterea nivelului de vulnerabilitate a acestora. Femeile solitare în etate dețin proprietăți mai mici, pensii mai mici, prin urmare, acestea sunt expuse unui risc semnificativ mai mare de sărăcie la bătrânețe, în special în zonele rurale, decât bărbații. În termeni cantitativi, în Republica Moldova, numărul de femei cu vârsta de peste 60 ani este de 1,5 ori mai mare decât cel al bărbaților cu aceeași vârstă (16% de femei în etate la 100 de locuitori, față de 11,2% de bărbați în etate la 100 de locuitori, în anul 2007).

Copii abandonați

31% dintre copiii cu vârsta de până la 15 ani nu locuiesc cu ambii părinți. 7% dintre copiii din Republica Moldova locuiesc doar cu un părinte. Majoritatea acestor copii (79,5%) locuiesc în zonele rurale. 37% dintre migranții din mediul urban și 45% dintre cei din mediul rural au lăsat cel puțin un copil și 40% dintre ei – doi sau mai mulți copii.

Șomeri tineri

Tinerii din Republica Moldova suportă o discriminare vădită în cazul angajării în câmpul muncii. Există o corelație negativă dintre vârstă și riscul de șomaj. Persoanele din grupul de vârstă cuprinsă între 15 și 24 de ani se confruntă de două ori mai mult cu riscul de șomaj, decât persoanele următorului segment de vârstă (25-34 ani). Rata șomajului în rândul tinerilor este mai mare în zonele rurale. În primul trimestru al anului 2009, rata șomajului în rândul tinerilor a crescut până la 16% (în comparație cu tendințele anterioare, rata șomajului în rândul acestora a scăzut de la 17% în anul 2006 până la 14% în anul 2007). De asemenea, șomajul afectează sever tinerii cu studii și instruire, din cauza lipsei de experiență profesională. Doar 22% dintre tineri au găsit un loc de muncă imediat după absolvirea instituțiilor de învățământ.

Minorități etnice: romii

În Republica Moldova, romii reprezintă una dintre cele mai discriminate și excluse minorități etnice, fiind cel mai vulnerabil grup din populația

țării. Rapoartele prezintă cazuri de inegalitate în rândul romilor privind accesul la justiție, dificultăți în accesul la educația școlară, asigurarea cu locuință, angajarea la muncă, profilare rasială din partea poliției, precum și accesul limitat la alte servicii. Ca urmare a acestor și a multor altor factori, mulți romi muncesc în economia paralelă sau emigrează.

Conform unui sondaj recent, 30% dintre romii din Moldova locuiesc în spații foarte degradate sau în locuințe sărace (față de 7% din populația țării în general). Sunt raportate cazuri de evacuare forțată a romilor din locuințe atunci când aceștia, aflați în situații de vulnerabilitate extremă, încearcă să închirieze locuințe în centrul localităților urbane sau rurale. Organismele regionale și internaționale de monitorizare, precum și societatea civilă, au specificat câteva situații îngrijorătoare, inclusiv cazuri de refuz de a acorda asistență medicală urgentă în localitățile romilor (a fost raportat cel puțin un caz recent de deces din această cauză), precum și stereotipurile medicilor specialiști, care în unele cazuri generează teamă, acordând tratamente inechitabile sau arbitrare. În plus, există un decalaj îngrijorător între romi și restul populației în ceea ce privește asigurarea medicală. Mijloacele de informare în masă sunt dominate de stereotipuri despre romi. Femeile de etnie romă sunt expuse riscului sporit de excluziune socială și de sărăcie, în comparație cu bărbații din comunitatea lor, dar și cu femeile majorității etnice, în special în cazurile de angajare în câmpul muncii, de acces la educație și servicii sociale.

Minorități lingvistice: ruși/bulgari/ucraineni/ găgăuzi

În anul 2009, 25% din populație era reprezentată de minorități lingvistice etnice naționale, din care 8% erau ucraineni, 6% ruși, 4% găgăuzi, 2% bulgari, 0,4% romi. Cel puțin 11% afirmau că limba lor maternă este rusa, 6% ucraineana, 4% găgăuza, 1,6% bulgara.

Sistemul de învățământ din Moldova se bazează pe principiul educației monolingve. Învățământul școlar pentru minorități se efectuează în limba rusă. Doar 0,06% din toți copiii ucraineni fac studii în limba ucraineană și doar 0,02% dintre toți copiii bulgari fac studii în limba bulgară. Autoritățile școlare găgăuze au solicitat o extindere a posibilităților de educație în limba maternă, inclusiv creșterea numărului de ore în învățământul primar, de la două – la patru pe săptămână. Au fost raportate cazuri de discriminare în angajarea la

Svetlana Fărâmă,
s. Joltai, r. Ciadîr-Lunga, februarie 2011

Familie de romi în s. Schinoasa,
com. Ţibirica, r. Călăraşi, februarie 2011

muncă a persoanelor a căror limbă maternă nu este limba română.

Minoritățile religioase neortodoxe (Adventiștii de ziua a șaptea, musulmanii, Martorii lui Iehova, iudaiștii, Falun Gong) au fost supuse periodic discriminării și refuzului de a li se respecta unele dintre drepturile fundamentale ale omului.

Ministerul Justiției a refuzat în repetate rânduri să înregistreze orice *comunitate musulmană* în Republica Moldova. Musulmanilor li se refuză,

de asemenea, alocarea unor spații separate în cimitire și parcele de înmormântare orientate spre Kaaba. *Martorii lui Iehova* au raportat numeroase cazuri de restricționare a activității lor religioase, inclusiv opt cazuri de urmărire penală pentru refuzul de a satisface serviciul militar în Transnistria. Se înregistrează cu regularitate cazuri de atac asupra exponenților Martorilor lui Iehova și a altor grupuri creștine prozelite în zonele rurale ale Moldovei, inclusiv atacuri din partea primarilor și/sau a preoților ortodocși. În anul 2009, grupul de demonstranți condus de preoți ortodocși au vandalizat și au demontat menorah-ul iudaic în perioada Hanukkah, care a fost plasat în mod autorizat în parcul central din Chișinău de către un grup de evrei; autoritățile publice nu s-au implicat pentru a opri actul de vandalism și pentru a înlocui menorah-ul. Au fost raportate numeroase cazuri de discriminare a exponenților *Adventiștilor de ziua a șaptea* și a participanților la mișcarea *Falun Gong*.

Lesbienele, gay-ii, bisexualii și transsexualii (LGBT) se confruntă în permanență cu discriminarea în exercitarea dreptului lor la libertatea întrunirilor. Întrunirea anuală a homosexualilor din anul 2009, precum și din anii precedenți, au fost restricționate și/sau lăsate fără protecție din partea autorităților mun. Chișinău, fără vreun motiv plauzibil. Organizațiile LGBT au raportat refuzuri de angajare în câmpul muncii sau de acordare a serviciilor medicale, precum și cazuri repetate de hărțuire din partea colaboratorilor de poliție.

În general, informațiile despre grupurile vulnerabile din Republica Moldova, în special despre femeile vulnerabile, cum ar fi cele din mediul rural, femei cap de gospodării, persoane care aparțin grupurilor etnice, în special romi, persoane cu dizabilități și persoane în etate, rămân dispersate, ceea ce nu permite efectuarea în profunzime a unei analize și elaborarea unor politici argumentate de dezvoltare locală.

1.8. Fiecare este un învingător

Procesul de guvernare și realizare a reformelor economice într-o situație de insuficiență acută de resurse și totodată cu necesitatea de a presta servicii de calitate satisfăcătoare pentru cetățeni reprezintă o misiune imensă și descurajantă pentru conducătorii și aleșii locali. Mulți dintre primari și angajații ai APL se simt copleșiți. Astfel, ideea de a încuraja participarea cetățenilor și de a împărți anumite responsabilități privind luarea deciziilor cu grupurile noi formate în comunitățile lor este deseori considerată de către primari ca o povară adăugătoare și nu o oportunitate. Sau dimpotrivă, ei sunt de părere că intervențiile din exterior, care susțin activități precum mobilizarea comunității, sunt într-adevăr niște oportunități, dar care necesită o gestionare riguroasă. De aceea, ignoră conceptul de abilitare și optează pentru o structură creată de agenția externă.

„Este esențial ca autorităților locale să le fie clare **beneficiile mobilizării comunității**, și nu doar să le cunoască teoretic”.

În mod similar, pe lângă instituțiile publice din comunități, există alte elite și persoane interesate care opun rezistență încercării de a schimba structurile puterii în sate și orașe. De obicei, există mulți alți membri ai comunității care sunt suspicioși și precauți în ce privește sugestiile de schimbare a modului de prestare a serviciilor și care ezită să susțină o asemenea schimbare.

Pentru a neutraliza rezistența împotriva mobilizării populației și a înlesni explicarea unei împărțiri mai echitabile a responsabilităților și a capacității de luare a deciziilor este esențial să se facă și să se promoveze o listă a tuturor avantajelor procesului de schimbare. Toți membrii comunității, începând cu primarul și secretarul consiliului local și până la cetățienii respectivei comunități, trebuie să fie capabili să înțeleagă că pe termen lung vor avea toți de câștigat. „Este esențial ca autorităților locale să le fie clare beneficiile mobilizării comunității, și nu doar să le cunoască „teoretic” – împărtășirea exemplelor de bune practici privind mobilizarea comunității în Moldova este crucială pentru asigurarea unei abilitări la scară largă.

PARTEA 2

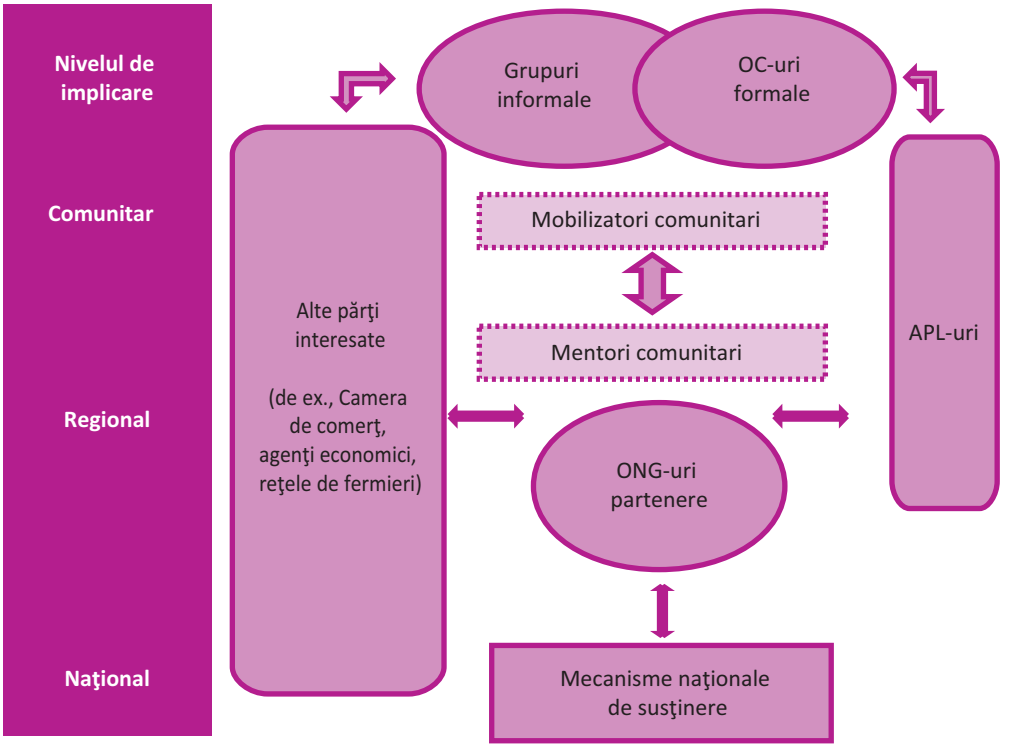
Pregătirea pentru mobilizarea comunităţii

Care sunt actorii-cheie ai procesului de mobilizare și care sunt resursele necesare și condițiile care trebuie îndeplinite pentru a asigura reușita procesului?

2.1. Actorii-cheie

Este important să avem o viziune clară asupra aranjamentelor instituționale necesare unui proces reușit de mobilizare a comunității în scopul abilitării.

Există diverse instituţii, organizaţii şi persoane particulare care exercită o influenţă asupra procesului de mobilizare a comunităţii în Moldova. Schema este o încercare de a reda pe scurt relaţiile dintre aceşti actori.

OC – Organizaţie comunitară, înregistrată la APL sau la administraţia raională
APL – Administraţia publică locală
ONG – Organizaţie non-guvernamentală, înregistrată la nivel regional sau naţional

Schema 2. Actorii-cheie în procesul de mobilizare a comunității

Pentru a înlesni explicarea rolurilor și relațiilor dintre diverse instituții, organizații și persoane și a felului în care acestea pot influența mobilizarea comunității în mod diferit și la diferite niveluri este necesar ca fiecare dintre actori să fie descris în mod separat. Mai jos urmează caracterizările generale ale diferiților actori. Modul în care se manifestă va fi diferit de la o comunitate la alta și poate implica organizații care nu sunt enumerate aici, însă aceste caracteristici reprezintă un reper util cu care se poate lucra.

Organizațiile comunitare, grupurile de autoajutorare și alte grupuri informale

În decursul celei de-a treia etape din cadrul procesului de mobilizare a comunității în scopul abilitării (în continuare MCA), „Formarea grupurilor de abilitare", potrivit descrierii cerințelor minime, membrii comunității vor forma diferite tipuri de grupuri în funcție de necesitățile, profilurile și așteptările lor. Acestea se pot manifesta ca grupuri de autoajutorare (GAA-uri) cu un număr de membri relativ mic și caracteristici omogene, sau organizații comunitare mai mari (OC-uri) cu trăsături preponderent mixte. Cu ajutorul mobilizatorilor și mentorilor comunitari, grupurile vor determina misiunile lor, vor stabili modalitatea de reglementare și operare. În funcție de necesități, profiluri și așteptări compoziția grupurilor în baza genului poate fi mixtă (cu femei și bărbați). Ulterior, grupurile de autoajutorare și organizațiile comunitare vor fi principalii factori de organizare a procesului MCA.

Mobilizatorii comunitari

Mobilizatorii comunitari vor fi aleși din rândul membrilor comunităților-țintă și vor fi identificați în decursul etapei a 2-a („Profilarea comunității"). Calificările, profilurile, sarcinile și responsabilitățile corespunzătoare sunt prezentate în „Fișa de post a mobilizatorului comunitar", prezentate în Setul de instrumente. Mobilizatorii vor fi ghidați și susținuți de mentorii comunitari și pot beneficia de rambursări, oferite de Programul care îi sprijină, atât pentru orice cheltuieli suportate, cât și pentru anumite perioade de contribuție la procesul MCA. Partenerii programului (ONG-uri sau instituții publice) vor trebui să întreprindă acțiuni proprii pentru a asigura faptul că mobilizatorii sunt motivați și recompensați pentru eforturile depuse. Rolul principal al mobilizatorilor este de a iniția și a elabora un proces social în cadrul comunităților țintă pentru a analiza colectiv necesitățile comunității, a identifica acțiunea colectivă de soluționare a acestor probleme și pentru a asigura autosusținerea și autogestiunea procesului. Autogestiunea va fi asigurată prin formarea grupurilor (GAA/OC), iar mobilizatorii vor avea un rol important în identificarea potențialilor membri și catalizatori ai grupului. Mobilizatorii vor asigura că procesele sunt sensibile la dimensiunea de gen și bazate pe drepturile omului.

Mentorii comunitari

Mentorii comunitari sunt selectați din cadrul ONG-urilor partenere ale programului. Cel mai probabil, aceștia au experiență în domeniul dezvoltării comunității și o viziune practică adecvată privind aspectele ABDO, egalității de gen și administrației publice locale. Rolul principal al mentorilor este de a fi lider la etapele inițiale ale procesului de MCA, de a oferi asistență în consolidarea capacităților mobilizatorilor și grupurilor comunitare (prin organizarea atelierelor de lucru și prin instruire la locul de muncă), și de a facilita activitățile care vor contribui la abilitarea prin autosusținere a GAA/OC. În cadrul procesului MCA, mentorii vor juca rolul esențial de intermediari între ONG-urile partenere (și program) și comunitățile țintă și, utilizând instrumente participative, vor asigura integrarea dimensiunii aspectelor egalității de gen pe parcursul întregului ciclu. De asemenea, mentorii vor juca un rol important în crearea unei rețele a actorilor MCA, în special pentru a contribui împreună cu alți mentori la activitățile de susținere colegială.

ONG-urile partenere

Este important ca toți actorii implicați la nivel local – mobilizatorii, mentorii și grupurile comunitare – să fie susținuți în activitățile de dezvoltare organizațională și de promovare de către ONG-uri și/sau alți parteneri de program, care sunt mandatați să se implice în dezvoltarea comunitară și locală și care ghidați de valorile și principiile egalității de gen și ABDO. Aceste organizații vor oferi comunităților acces la instruire, consiliere, cooperare, precum și la diverse resurse necesare pentru a atinge obiectivele lor de abilitare. Intermedierea principală între comunități și ONG-urile partenere și/sau alți parteneri de program va fi realizată de către mentorii comunitari, care vor fi numiți de ONG-uri. În calitate de ONG-uri și/sau alți parteneri de program vor fi, de asemenea, organizațiile care activează la nivel regional, național și chiar internațional. Astfel, vor putea acor-

da asistență grupurilor comunitare să colaboreze cu alte grupuri și alte părți interesate, precum și mobilizatorilor să coopereze și să-și consolideze capacitățile.

Administrațiile publice locale (APL-urile)

Mobilizarea comunității este unul din aspectele de eficientizare a planificării dezvoltării locale și a procesului decizional privind utilizarea resurselor limitate. Cu toate acestea, în mod separat, acest proces are un impact limitat. Pentru a consolida impactul acestuia și a asigura că avantajele abilitării sunt susținute de cele mai vulnerabile grupuri, este esențial ca procesul să fie complet integrat în procesele de planificare ale administrațiilor publice locale. Astfel, MCA reprezintă o serie de activități complementare și asociate celor realizate pentru susținerea consolidării capacităților APL.

Prin urmare, este vital ca practicienii procesului de mobilizare să-și concordeze activitățile cu cele care vizează dezvoltarea capacităților APL-urilor. Este de remarcat faptul că, strategia actuală de descentralizare a Moldovei a inclus principiile egalității de gen și abordării bazate pe drepturilie omului (ABDO) în guvernarea locală. Astfel, în fiecare comunitate, primarii ar trebui să ghideze APL-urile să planifice și să gestioneze serviciile ținând cont de respectarea drepturilor omului și egalității de gen.

Autoritățile locale ar trebui să elaboreze strategii locale de dezvoltare socio-economică într-un spirit nediscriminatoriu, participativ, transparent și responsabil, punând accentul pe prioritățile locale de dezvoltare socio-economică și conformând inițiativele locale de dezvoltare cu cadrele internaționale care susțin ABDO, dar și cu strategiile naționale și regionale (Strategia Națională de Dezvoltare, Obiectivele de dezvoltare ale mileniului, strategii regionale, strategii sectoriale relevante). În acest scop, programe precum Programul Comun Dezvoltare Locală Integrată acordă asistență APL-urilor în formarea capacităților lor și a mecanismelor sale de suport, cum sunt asociațiile autorităților locale, însă progresul este lent.

Astfel, este esențial ca grupurile comunitare, mobilizatorii, mentorii și ONG-urile partenere să consolideze obiectivele procesului de reformare prin angajamentul lor cu actorii APL-urilor, inclusiv să ofere instruire APL-urilor cu privire la aspectele legate de MCA și activități de lobby grupurilor comunitare. De asemenea, este important ca funcționarii aleși și acei din APL-uri să fie conștienți și să respecte faptul că grupurile de autoajutorare, organizațiile comunitare și orice alte grupuri comunitare informale create ca urmare a mobilizării sunt independente de APL-uri.

Alte părți interesate: agenți economici, organizații ale societății civile

În cadrul primelor etape ale procesului de MCA vor fi identificate diverse grupuri de interes atât din sectorul de afaceri, cât și din cadrul societății civile. Grupurile comunitare și mobilizatorii vor adopta, dacă este necesar, strategii ce țin de modalitatea de angajare a acestor părți interesate, în special a celor care pot oferi oportunități de creare a alianțelor pentru realizarea scopurilor de abilitare sau a celor care pot tergiversa realizarea acestor obiective.

Programul de susținere/Mecanismul național de suport

Deși mobilizarea comunității este un proces ascendent („de jos în sus”), acesta nu se produce în mod spontan și necesită un anumit stimul din exterior, inclusiv resurse și dezvoltarea capacităților. Agentul principal al acestui stimul ar trebui să fie cel mai probabil un ONG (dar poate fi și o instituție publică), însă la nivel regional și/sau național va exista un program de susținere sau un program național care se va ocupa de ghidare, fonduri și coordonare. Părțile interesate de la nivelul comunității vor interacționa cu acest program de susținere/mecanism național prin intermediul mobilizatorilor și a mentorilor comunitari.

Programul Comun Dezvoltare Locală Integrată (PCDLI), implementat recent, este un exemplu bun de program de susținere. În anul 2010, Guvernul Republicii Moldova, în parteneriat cu PNUD și UN Women, a lansat PCDLI, cu finanțarea Guvernului Suediei. Programul este implementat în patru domenii principale: consultanță și susținere la elaborarea și promovarea politicilor, autoguvernare locală și participare, abilitare comunitară, Transnistria și zona de securitate. Prin activitatea de bază a Programului (în cadrul componentei „Abilitare comunitară”) a fost lansat un ciclu complet de mobilizare a comunității în scopul abilitării în diverse localități-pilot din Republica Moldova, incluzând acordarea asistenței tehnice și financiare unui grup de ONG-uri partenere.

Cum interacţionează în practică toţi aceşti „actori”?

Pentru a ilustra profilurile acestor actori diferiți, vom aborda un exemplu de mobilizatori, mentori comunitari, OSC-uri, ONG-uri și alte părți interesate, implicați într-un exercițiu de abilitare comunitară realizat în Kazahstan.

În zonele rurale din sudul Kazahstanului, un ONG numit Moldir, care de fapt este situat în fosta capitală kazahă Almatî, oferă susținere grupurilor de autoajutorare ale femeilor, care prevede abilitarea economică și aplicarea ABDO pentru a aborda multiplele cazuri de violență în familie asupra femeilor tinere. ONG-ul Moldir beneficiază de susținere pentru aceste activități, atât sub formă de finanțare, cât și de asistență tehnică, oferită de un consorțiu de donatori olandezi (ICCO). Aceasta permite organizației să trimită lucrătorii săi sociali și lucrătorii pentru dezvoltarea comunitară, de două ori în fiecare lună, în misiuni în satele în care au contribuit la crearea grupurilor neoficiale. În fiecare dintre cele opt sate în care activează Moldir a fost numit un mobilizator comunitar care a participat la cursurile de instruire de bază în domeniul mobilizării și care, periodic, beneficiază de susținere pentru a participa la seminarele organizate în Almatî cu privire la cooperarea și învățarea colegială împreună cu alți mobilizatori cu care Moldir menține relații de colaborare în alte zone ale țării.

În aceste localități rurale din sudul Kazahstanului, colaboratorii ONG-ului Moldir au susținut formarea și dezvoltarea GAA-urilor. GAA-urile au două funcții principale: acordarea asistenței membrilor grupului (care sunt femei solitare sau căsătorite, cu vârsta cuprinsă între 18 și 40 ani) pentru gestiunea economiilor și folosirea creditului de grup, pentru auto-dezvoltare sau crearea de întreprinderi mici, și pentru a promova interesele membrilor grupului privind accesul la consiliere juridică, justiție și la oportunități educaționale ulterioare. Pentru a-și atinge obiectivele, GAA-urile, cu asistența colaboratorilor Moldir, au stabilit relații de cooperare cu administrația și poliția locală, cu multe alte ONG-uri care operează în domeniu (de ex., Asociația avocaților și filiala locală a Uniunii Oamenilor de Știință), precum și cu o mare întreprindere rurală, care are în proprietate majoritatea terenurilor agricole din regiune.

2.2. Importanța mobilizatorului

Pe parcursul implementării Programului PCDLI a devenit clar faptul că dintre cele peste 70 de comunități selecționate care lucrează cu programul, cele care au fost „mobilizate" cel mai bine aveau mobilizatori comunitari. În majoritatea cazurilor, aceștia erau persoane identificate de ONG-urile partenere ale Programului și care au primit o mică remunerare pentru eforturile lor. Însă în unele cazuri ei erau simpli voluntari, angajați deja în anumite activități de mobilizare sau activități civice similare.

Fie că au fost sau nu plătiți, caracteristicile comune ale acestor mobilizatori comunitari au constituit cheia succesului lor:

- locuitori din cadrul comunității;
- membri respectați ai comunității considerați obiectivi și neutri;
- preocupați de egalitatea de gen și respectarea drepturilor omului;
- combinație a spiritului de echipă și capacității de lider;
- cu studii secundare sau superioare;
- abilități bune de prezentare și negociere;
- anumită experiență de lucru în proiecte;
- susținuți de „mentori" și/sau experți în mobilizarea comunității.

Mobilizarea comunității este un proces care se bazează pe stimuli și susținere din exterior, totuși este rareori eficientă numai datorită eforturilor consultanților sau a lucrătorilor comunitari din afară. Aceasta se explică prin faptul că, deși persoanele din afara comunității pot ajunge să o cunoască foarte bine, au puține șanse să gândească la fel și să se bucure de aceeași încredere ca un membru al comunității. Pe lângă aceasta, consultanții externi sunt de obicei vizitatori, iar numărul de vizite pe care le pot efectua este limitat de resursele disponibile (de ex., costul transportului), timpul pe care îl au la dispoziție, condițiile naturale. Pe de altă parte, un mobilizator care provine dintr-o comunitate și locuiește acolo este mai accesibil pentru membrii comunității și poate gestiona munca de mobilizare cu mai multă flexibilitate.

Din aceste motive, în acest Ghid, rolul mobilizatorului din interiorul comunității este accentuat în repetate rânduri. În setul de instrumente al Ghidului veți găsi și un model de „fișă de post" a mobilizatorului comunității.

2.3. Ilustrarea succesului

Am putut vedea cât de important este ca fiecare actor implicat în ciclul MCA să înțeleagă faptul că, pe termen lung, procesul va genera beneficii pentru toată lumea (vedeți secțiunea 1.8 „Fiecare este un învingător"). Experiența de până azi a arătat că în Moldova există doi actori specifici foarte probabil să se opună sau să nu susțină procesul. Aceștia sunt: a) primarul și/sau funcționarii APL-urilor și b) înșiși membrii grupurilor țintă.

Motivele pentru această opoziție și atitudine negativă sunt multiple și complexe și sunt, deseori, legate de problemele structurilor de putere, discutate în secțiunea 1.5, totuși există un factor întâlnit în toate comunitățile – opoziția determinată de „costuri". Pe primari și funcționarii APL-urilor procesul de susținere a mobilizării comunității îi costă timp, un proces decizional rapid, o scădere a autorității, un număr suplimentar de acte de întocmit, muncă administrativă în plus sau, probabil, pierderi determinate de întrebuințarea nepotrivită a resurselor. Cât despre membrii comunității, costurile ar putea ține de timpul personal (care în mod normal poate fi ocupat cu activități aducătoare de profit), donarea de bani, materiale sau alte contribuții în natură, riscul de a-și pierde reputația susținând o „idee rea" și asumarea unui angajament pe termen lung într-un proiect sau o inițiativă. Costurile nu pot fi ignorate. Este întradevăr important ca acestea să fie enumerate și recunoscute. Este, de asemenea, esențial ca aceste costuri să fie contrabalansate de o bună prezentare a tuturor beneficiilor mobilizării comunității, iar cea mai potrivită modalitate de a face aceasta este să ilustrezi succesul pe care l-au obținut alte comunități prin adoptarea metodei mobilizării comunității.

În tabelul de mai jos sunt rezumate beneficiile generale de care se pot bucura primarul, APL-ul și membrii comunității, iar în coloana din dreapta veți găsi o poveste de succes care a avut loc în nordul Moldovei.

Abilitarea atrage resurse

În nordul Moldovei, în localitatea Hincăuți, eforturile inițiale de a mobiliza comunitatea s-au axat pe implicarea părinților în dezvoltarea și întreținerea grădiniței locale. Pentru a pune în mișcare acest proces, directorul grădiniței și un mic grup de părinți organizau evenimente culturale în incinta grădiniței. Aceste evenimente nu îi atrăgeau doar pe părinții care nu veneau prea des la grădiniță, ci și pe câțiva oameni de afaceri locali. Rezultatul a fost că membrii comunității au devenit mai conștienți de problemele cu care se confrunta grădinița și tot mai mulți dintre ei s-au alăturat grupului de părinți, oferindu-se să ajute la reparația clădirii. Pe lângă aceasta, un om de afaceri local a donat materiale pentru grădiniță.

Văzând succesul inițial, grupul de părinți a devenit mai motivat și a început nu doar să convingă tot mai mulți membri ai comunității să se implice, ci și să elaboreze propuneri pentru a găsi sponsori din afară. Pe parcursul a 3 ani, grupul comunitar a gestionat cu succes 3 proiecte, obținând fonduri de la Ministerul Educației, ONG-ul internațional „Clubul Soroptimist" și Ambasada Republicii Cehe la Chișinău.

Unul dintre părinți a expus pe scurt modul în care au evoluat: „Acum suntem mai organizați, ne este mai ușor să comunicăm cu diverși membri ai comunității și avem mai mult curaj pentru a ne prezenta ideile în fața donatorilor străini". Drept rezultat, satul are acum o grădiniță mai bună, frecventată de mai mulți copii și nu se mai înregistrează absenteisme.

Și primarul comunității înțelege acum care sunt avantajele parteneriatelor, care pot fi dezvoltate de diverse părți ale comunității, și eficiența unor membri ai comunității organizați și creativi. El speră ca munca valoroasă a grupului comunitar și succesul grădiniței să inspire și alte sate să se ocupe de problemele cu care se confruntă.

Câteva avantaje ale mobilizării comunității pentru principalele părți interesate	
Pentru funcționari aleși și numiți ai APL-urilor	**Pentru membrii comunității**
❑ Sunt găsite soluții pentru problemele anterior persistente privind prestarea serviciilor locale. ❑ Sunt reduse conflictele și tensiunile din comunitate. ❑ Sunt atrase resurse din exteriorul comunității pentru a completa fondurile publice alocate. ❑ Întreținerea infrastructurii este sprijinită cu ajutorul voluntarilor din comunitate. ❑ Comunitatea devine mai atrăgătoare în sensul unor potențiale afaceri. ❑ Îmbunătățirea prestării serviciilor poate duce la recuperarea anumitor costuri prin plata taxelor locale.	❑ Abilitarea – Membrii comunității până acum „neauziți" propun și gestionează implementarea soluțiilor, promovându-și astfel drepturile și împărțind responsabilitățile. ❑ Capacități (de ex., de elaborare a propunerilor, a bugetului, negociere) și cunoștințe (modul în care funcționează administrația publică, strângerile de fonduri, etc.) mai bune. ❑ Coeziune sporită în interiorul comunității, care se traduce în mai puține tensiuni și conflicte și o distribuire mai bună a resurselor. ❑ Infrastructură locală bine întreținută cu o prestare mai bună a serviciilor duce la condiții de viață mai bune.

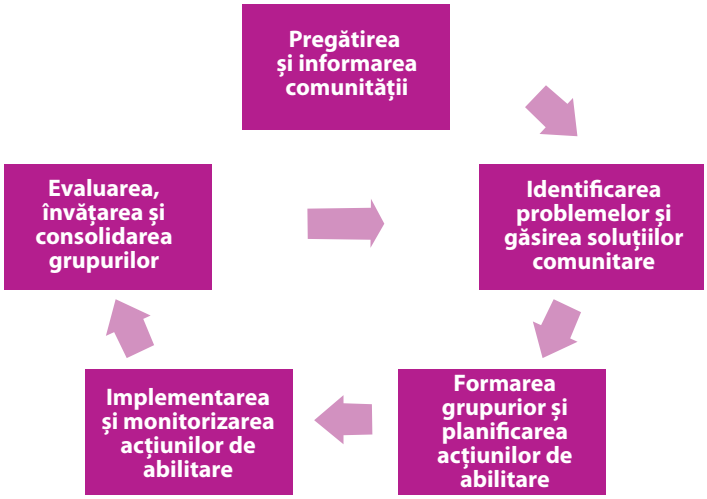
2.4. Ce reprezintă ciclul de mobilizare a comunității în scopul abilitării?

Deseori ciclul de mobilizare este numit în mod diferit, în funcție de scopul mobilizării: „ciclu de promovare a participării comunitare", sau „ciclu de soluționare a problemelor", sau „ciclu de dezvoltare comunitară", sau „ciclu de animare socială". Ciclul prezintă numeroase intervenții (realizate de unul sau câțiva mobilizatori), care sporesc nivelul de implicare a comunității în luarea deciziilor care au efecte asupra dezvoltării acesteia. În cazul mobilizării comunității în scopul abilitării, intervențiile (sau diferite „etape") au obiectivul de abilitare a celor mai vulnerabili și marginalizați bărbați și femei din cadrul comunității.

Denumirea de „ciclu" este datorată faptului că intervențiile se repetă, de fiecare dată îmbunătățindu-l în baza succeselor, greșelilor și lecțiilor învățate anterioare.

Ciclul:

- ❑ este o serie de intervenții în ordine logică și progresivă;
- ❑ este facilitat de un mobilizator sau câțiva mobilizatori, recunoscuți și legitimați de către comunitate;
- ❑ utilizează alegerea modului de acțiune a comunității ca un mijloc de consolidare și nu ca un scop;
- ❑ solicită ca mobilizatorul(-ii) să fie informat(-ți) și sensibil(-i) la trăsăturile comunității;
- ❑ poate fi implementat de către un minister sau departament la nivel central sau raional sau de către o organizație neguvernamentală;
- ❑ nu este de origini „de jos în sus", bazat pe comunitate sau grupuri de inițiativă, însă tinde să consolideze abordarea „de jos în sus", bazată pe comunitate sau grupurile de inițiativă; și
- ❑ promovează (încurajează, pledează, formează abilitățile necesare și oferă susținere pentru) participarea comunității în procesul de control și cel decizional cu privire la toate acțiunile care, de regulă, afectează comunitatea și abilitează membrii individuali ai aceleiași comunități.

Schema 3. Ciclul mobilizării comunității în scopul abilitării

Un ciclu complet de mobilizare a comunității în scopul abilitării oferă detalii legate de timp, competențe și alte resurse necesare pentru a organiza un astfel de ciclu și prezentă modul în care procesul de MCA poate fi divizat în 10 etape clare.

Pentru fiecare dintre cele 10 etape participanților le vor fi oferite îndrumări care explică:

- care este scopul fiecărei etape și care sunt rezultatele minime necesare înainte de a trece la următoarea etapă;
- ce instrumente și metodologii pot fi utilizate pentru a obține rezultatele scontate la fiecare etapă;
- câteva exemple de instrumente și metode aplicate în practică;
- sfaturi esențiale pentru obținerea succeselor la fiecare etapă;
- Posibile riscuri și modalitatea de atenuare a acestora.

Este important ca la fiecare etapă realizată în cadrul procesului să fie integrate aspectele cu privire la dimensiunea de gen și abordarea bazată pe drepturile omului. Modul în care acest lucru poate funcționa în practică este explicat după descrierea fiecărei etape. Iar la sfârșit este un capitol care abordează modul de asigurare a durabilității și a extensibilității rezultatelor procesului.

2.5. Resursele necesare

Experiența arată că nu există o **perioadă** standard de realizare a unui „ciclu", ci mai curând acesta depinde în întregime de contextul local și de necesitățile și prioritățile comunității, precum și de disponibilitatea mobilizatorilor și a altor susținători. În unele cazuri, ciclul complet poate dura 6-9 luni, în timp ce în alte situații ciclul durează mai mult de 24 de luni. Factorii care pot afecta „ritmul" de mobilizare sunt:

- demografia populației și întinderea fizică a comunității;
- tipurile mijloacelor de existență ale membrilor comunității și alte cerințe economice;
- starea unității comunității;
- tipurile și natura oricăror oportunități sau amenințări la adresa procesului de mobilizare;
- nivelurile de motivație a comunității;
- gradul de susținere disponibilă a procesului din partea mobilizatorilor și a altor persoane;
- competența și motivația mobilizatorilor;
- tipurile acțiunilor prioritare alese de către comunitate;
- calamitățile naturale.

În privința **resurselor** necesare pentru a finaliza cu succes ciclul, cele mai importante au fost deja menționate: gradele de motivare și implicare a membrilor comunității și timpul, disponibilitatea, experiența și abilitățile mobilizatorilor. Cea de-a doua resursă este prezentată în mod mai detaliat în alineatele ce urmează, dar există și alte aspecte practice aferente resurselor necesare. Acestea includ elemente precum locațiile reuniunilor care ar putea fi accesibile, corespunzătoare diferitelor condiții meteorologice, „neutre" (și inaccesibile manipulării de către elitele de putere), cu mobilier strict necesar (de ex., mese și scaune), echipament de bază și materiale necesare pentru reuniuni și ateliere de lucru, cu acces la internet în scopuri de cercetare și comunicare, dar și mijloace de telecomunicații, transport pentru membrii mai puțin mobili ai comunității, precum și formatori/consilieri externi pentru activitățile de consolidare a capacităților și a competențelor tehnice.

Experiența mondială a demonstrat că, în majoritatea cazurilor, comunitățile înseși reușesc să asigure, în mare măsură, resursele necesare pentru mobilizare; cu toate acestea, deseori, mobilizatorii și susținătorii participă la identificarea și acordarea asistenței financiare și tehnice, precum și a asistenței în atragerea resurselor altor părți interesate. Aspectele ce țin de asigurarea cu resurse a procesului de mobilizare a comunității sunt abordate în cadrul descrierii detaliate a etapelor de mobilizare prezentate mai jos.

Abilitățile de care au nevoie mobilizatorii comunitari nu este foarte dificil să fie create, și acestea pot avea un impact semnificativ dacă sunt utilizate în mod corespunzător. Mobilizatorii comunitari trebuie să-și formeze abilități oratorice. Aceștia trebuie să poată ține discursuri publice pentru liderism și facilitare. Mobilizatorul comunitar trebuie să învețe cum să obțină informații și decizii de la grupuri, ceea ce necesită înțelegere completă a scopului și încredere în fața publicului. Acesta trebuie să știe ce este o predică, o lecție și un discurs, și să evite aceste stiluri. Astfel, abilitățile tehnice de care au nevoie mobilizatorii sunt: ținerea cuvântărilor în public, planificarea, gestiunea, observarea, analiza și scrierea. Pe lângă aceste competențe, mobilizatorii comunitari trebuie să dezvolte un caracter personal onest, entuziast, pozitiv, tolerant, răbdător și motivat.

Mobilizatorul comunitar trebuie să știe cum să asculte și să înțeleagă când vorbesc oamenii și trebuie să știe cum:

- să asigure exactitatea informațiilor;
- să prezinte un punct de vedere într-un mod interesant pentru auditoriu, în special în context local;
- să încurajeze dialogul și discursul deschis și să descurajeze retorica și „predica";
- să fie sensibil la dimensiunea de gen;
- să cunoască drepturile omului și să intervină atunci când drepturile sunt încălcate;
- să asigure faptul că toate persoanele sunt auzite și sunt evitate discuțiile în care domină una sau două persoane.

Întrucât mobilizatorul comunitar va participa la organizarea grupurilor comunitare și la formarea comitetelor executive, el trebuie să dețină unele abilități organizatorice, cum ar fi competențe de bază de management, abilitatea de a utiliza programe computerizate de bază și de căutare a informației pe internet, abilitatea de elaborare a proiectelor simple și capacitatea de a duce evidența exactă a înregistrărilor, inclusiv a rapoartelor financiare de bază.

2.6. Verificarea nivelului de predispunere spre o mobilizare de succes în Moldova rurală

Un ultim aspect al acestei secțiuni privind „pregătirea pentru mobilizarea comunității" este de a încuraja orice instituție sau organizație care planifică intervenții de mobilizare să se gândească la premisele care duc la o mobilizare de succes. Cu alte cuvinte, este util să ne gândim care sunt caracteristicile unei comunități care fac mai mult sau mai puțin probabil să răspundă pozitiv și eficient la activitățile de mobilizare. Acest lucru presupune că, în cazul în care este posibilă alegerea comunităților ce ar putea să fie vizate pentru mobilizarea comunității, este important ca în faza de planificare să se studieze predispunerea comunităților de a răspunde la mobilizare.

Experiența de mobilizare a comunității pentru abilitare în mediul rural din Republica Moldova arată că există două caracteristici extrem de influente în determinarea răspunsului pozitiv al comunităților la eforturile de mobilizare:

- În primul rând, aleșii și funcționarii publici locali care alcătuiesc APL trebuie să demonstreze că susțin procesul de mobilizare. În

cazul în care ei își exprimă dorința de a sprijini mobilizarea și demonstrează o înțelegere a obiectivelor de mobilizare, există o șansă mare ca procesul de mobilizare să-și atingă obiectivele. Cu toate acestea, dacă APL nu demonstrează suficientă bunăvoință în sprijinul procesului și, chiar mai mult, pare să opună rezistență chiar în înțelegerea conceptului, procesul de mobilizare va fi mult mai dificil și va necesita mai multe resurse (timp, expertiză și efort), decât în alte comunități.

- În al doilea rând, comunitățile care deja au avut experiența unor acțiuni similare de mobilizare și/sau au beneficiat de intervenții externe care au fost implementate într-o manieră participativă (de ex., cum ar fi un proiect comunitar de infrastructură care se realizează de către o organizație internațională sau un proiect de prestare a serviciilor de către un ONG local), vor avea o predispunere mai mare de a răspunde unui proces de MCA.

PARTEA 3

Zece etape de mobilizare a comunității în scopul abilitării

Etapele mobilizării comunității în scopul abilitării

Etapa 1 Cercetarea terenului

Etapa 2 Întocmirea profilului comunităţii

Etapa 3 Formarea grupurilor de abilitare

Etapa 4 Identificarea necesităţilor prioritare şi consolidarea grupurilor

Etapa 5 Implicare!

Etapa 6 Implementarea proiectului

Etapa 7 Proiecte şi acţiuni secundare

Etapa 8 Asistarea administraţiei publice locale în procesul de adaptare

Etapa 9 Utilizarea procesului de monitorizare pentru învăţare, durabilitate şi abilitare

Etapa 10 Evaluarea şi următorii paşi

SCOPUL! Grupuri independednte durabile

ETAPA 1: Cercetarea terenului

Care este obiectivul?

Partenerii programului fac cunoștință cu actorii-cheie la nivel local din comunitățile selectate[22] pentru abilitare și sensibilizează opinia publică cu privire la conceptul și obiectivele mobilizării comunității în scopul abilitării. De asemenea, partenerii vor face cunoștință cu contextul specific local și structurile existente, folosind analiza conceptuală prezentată în partea 1 a acestui Ghid, și vor identifica atât eventualele provocări, cât și oportunitățile pentru MCA. Această analiză este extrem de importantă, întrucât pe parcursul primei etape, partenerii programului trebuie să ia hotărâri privind resursele necesare pentru a susține procesul de mobilizare (și în cel mai rău caz, atunci când procesul de mobilizare ar fi amenințat destul de serios, să amâne sau să anuleze procesul de mobilizare). Un aspect important al resurselor necesare este prezența unui mobilizator comunitar local. Prin urmare, scopul final al acestei etape este identificarea persoanelor care doresc și sunt capabile să devină mobilizatori.

Care sunt cerințele minime înainte de a trece la următoarea etapă?

- ❑ Stabiliți o imagine clară a diverselor interese ale actorilor-cheie locali față de administrația locală, de mediul de afaceri și de societatea civilă (inclusiv organizațiile religioase), în special pentru următoarea perioadă de 12 luni. Acest lucru va contribui la identificarea posibilelor oportunități și amenințări pentru comunitatea-țintă.
- ❑ Asigurați-vă că femeile și bărbații sunt vizați în mod egal de intervenția partenerilor de program în cadrul etapei 1.
- ❑ Actorii-cheie la nivel local manifestă o înțelegere fundamentală a ceea ce semnifică mobilizarea comunității, obiectivul fiind abilitarea. Este, de asemenea, necesar un acord provizoriu între structurile puterii existente și liderii comunității pentru a ne asigura că o intervenție care include MCA este relevantă și va fi susținută.

[22] O precondiție pentru aplicarea acestui Ghid este ca partenerii relevanți să se angajeze să susțină procesul de mobilizare a comunității în scopul abilitării în comunitățile-țintă indicate. Criteriile de selectare a comunităților nu sunt discutate în acest Ghid, totuși, se presupune că aceste criterii sunt în conformitate scopurile MCA, precum sunt descrise în Partea 1.

Activitățile din cadrul *Etapei 1* vor fi conduse de mentorii comunitari și personalul ONG-urilor partenere.

- ❑ Partenerii programului trebuie să facă o evaluare inițială a situației din care să reiasă că oportunitățile oferite de MCA sunt mai importante decât potențialele amenințări. Sau altfel spus, că beneficiile potențiale ale procesului MCA pot fi obținute la un cost „rezonabil".
- ❑ Asigurați-vă de libera deplasare a partenerilor programului prin zona comunității-țintă.
- ❑ Luați în considerație oricare actor semnificativ cu care nu ați putut să vă întâlniți și planificați o întâlnire cu acesta la o etapă ulterioară.
- ❑ Identificați membrii comunității care sunt potențiali candidați pentru poziția de mobilizatori.

Cum pot fi realizate obiectivele la această etapă?

Cartografiați părțile interesate[23] în cadrul și în jurul comunităților-țintă prin efectuarea unei „cercetări de birou", pentru a întocmi o listă de instituții și organizații și pentru a fi pregătiți în timpul următoarei vizite în teren să aplicați tehnica sondajului în rețea (denumit și sondajul „bulgărele de zăpadă") pentru a identifica orice părți interesate care nu sunt incluse în listă. (Tehnica sondajului în rețea înseamnă că, dacă în cadrul unei reuniuni cu un anumit actor auziți despre un alt actor, îl includeți în listă și vă întâlniți ulterior cu acesta.)

Pregătiți materiale de sensibilizare cu privire la program, inclusiv un mesaj clar privind egalitatea de gen și ABDO, precum și o descriere a schimbărilor scontate, indicând beneficiile de cost ale abilitării. Aceste materiale ar putea fi tipărite (un simplu pliant sau un „fluturaș"), prezentate pe hârtie sau prezentate printr-o simplă prezentare PowerPoint. Este important ca mesajele-cheie ale

[23] Instrumentul de analiză a părților interesate poate fi găsit în secțiunea 5.6 din setul de instrumente al acestui Ghid.

Povestea celor doi Primari

În două comunități foarte asemănătoare din partea centrală a Moldovei, procesul de mobilizare pe parcursul anului 2012 a avut rezultate total diferite. Într-unul din sate, s-a reușit abilitarea unui grup de cetățeni vulnerabili care își conduceau propria organizație, pe când în celălalt sat nu s-a produs nici o schimbare. Una dintre principalele diferențe, apărută încă de la începutul procesului, a fost atitudinea primarilor.

În satul cu rezultate bune, primarul nu a încercat să controleze procesul MCA, sprijinind în schimb independența acestuia și oferind consiliere atunci când i se cerea. Astfel, primarul și grupul comunitar se vedeau drept parteneri egali în procesul de dezvoltare a satului. Pe de altă parte, în satul în care abilitarea a eșuat, în pofida entuziasmului primarului față de procesul MCA, acesta i-a compromis reușita, dominând toate întâlnirile și asumându-și responsabilități de gestionare a proiectului. Astfel, în loc să înlesnească abilitarea altora, primarul și-a asumat munca întregului grup și prin aceasta s-a împovărat și nu a reușit să realizeze obiectivele inițiale ale grupului!

programului să fie transmise ușor în timpul unei întâlniri în decurs de 10-15 min. De asemenea, este important să se pregătească o simplă listă de întrebări (nu mai mult de 5) pentru a explora obiectivele și preocupările părților interesate. Aceste întrebări pot fi bazate pe o *analiză de tip SWOT* a părților interesate.

Organizați o serie de întâlniri bilaterale la sediile diferitor părți interesate. Asigurați-vă că stabiliți întâlniri cu acei actori, care ar permite identificarea inegalităților sau a necesităților specifice ale femeilor și bărbaților în comunitate, a modelelor sensibile la gen. Aceste întâlniri nu ar trebui să dureze prea mult (aproximativ 30-45 de minute). În afară de prezentarea programului, este util să se identifice punctele forte și punctele slabe ale părții interesate în ceea ce privește susținerea abilitării comunitare, precum și oportunitățile și amenințările care ar putea apărea din partea acesteia față de proces. Luați notițe în timpul întâlnirilor și elaborați un raport de sinteză despre toate întâlnirile, pe care îl veți putea prezenta ulterior mobilizatorilor și comunităților.

Dacă este necesar, asigurați-vă că v-ați întâlnit cu toate autoritățile care ar putea restricționa sau împiedica cumva activitatea mobilizatorilor(de ex., forțele de securitate).

Gospodărie în s. Schinoasa, com. Ţibirica, r. Călăraşi, iunie 2011

Emilia Echim, directoarea grădiniței, și Serghei Ostaf, consultantul PCDLI, com. Buda, r. Călărași, iunie 2011

Care sunt riscurile?
Cum poate fi redus impactul acestora?

Este important ca la această etapă timpurie mentorii comunitari și ONG-urile partenere să nu fie considerați factori care ar consolida elitele de putere existente, prin solicitarea „permisiunii" lor sau aprobării procesului de mobilizare. Această etapă se referă doar la furnizarea și căutarea informațiilor, și, dacă este posibil, la verificarea modului de înțelegere de către părțile interesate a conceptelor și implicațiilor abilitării. Din acest motiv este esențial ca, în cadrul oricăror întâlniri, să fie accentuat faptul că acțiunile și rezultatele procesului vor fi determinate în întregime de către comunități și nu de către autoritățile locale, agenții economici locali, ONG-uri, lideri neoficiali sau de program.

Recomandări esențiale

- ❑ Când identificați părțile interesate, la fiecare etapă întrebați-vă „Cine lipsește?".
- ❑ Pe durata procesului de identificare faceți o listă a persoanelor care ar putea fi interesate și sunt eligibile (în raport cu criteriile din Fișa postului – vedeți secțiunea 5.9 din setul de instrumente al acestui Ghid) pentru a deveni mobilizatori comunitari. Candidații de pe listă ar trebui să participe la interviuri și, dacă este cazul, să fie numiți în mod oficial mobilizatori comunitari, iar ulterior implicați în toate etapele MCA.
- ❑ Este preferabil ca notițele acumulate (în cadrul întâlnirilor) să fie înscrise într-un raport în aceeași zi, în caz contrar informația riscă să fie pierdută, iar observațiile notate în mod neclar pot rămâne necitite!

ETAPA 2: Întocmirea profilului comunității

Care este obiectivul?

Compararea datelor existente, culese la nivel central de program din surse oficiale, cu informația colectată într-un mod participativ în cadrul comunităților. Utilizarea abordării de evaluare rurală rapide (ERR) va contribui, de asemenea, la prezentarea datelor generale către comunități și va oferi asistență comunităților și mobilizatorilor în procesul de identificare și analiză a necesităților și a problemelor comunității în cadrul etapei 3. Întocmirea profilului comunității este un exercițiu care facilitează colectarea datelor de diferite tipuri despre comunitate și despre rezidenții acesteia, a căror analiză permite identificarea eventualelor lacune de egalitate, a modelelor de putere, a preocupărilor față de discrepanțele de gen și față de drepturile omului, etc. Exercițiul de cartografiere a comunității este, de asemenea, o oportunitate pentru a sensibiliza comunitatea cu privire la ceea ce este „mobilizarea" și beneficiile pe care aceasta le poate genera.

Activitățile din cadrul *etapei 2* vor fi conduse de mentorii comunitari, de ONG-urile partenere și de mobilizatorul comunitar, dacă acesta este identificat.

Este necesar să subliniem faptul că întocmirea profilului comunității este un proces complementar procesului oficial de planificare al APL-ului, dar care nu poate fi înlocuit cu acesta. Cu alte cuvinte, APL-ul, ținând cont de bugetul său anual, poate elabora o strategie locală de dezvoltare, bazată pe datele provenite din statisticile APL și ale administrației raionale. Aceste date și documentul rezultat sunt importante pentru definirea profilului comunității. Totuși, profilul trebuie să includă și o analiză obținută din procesul participativ, cu implicarea membrilor comunității, și, astfel, trebuie să cuprindă date atât calitative, cât și cantitative. Acest aspect al procesului de întocmire a profilului este esențial din două motive:

- ❑ profilul comunității trebuie să fie condus astfel, încât profilul să poată fi atribuit membrilor comunității (nefiind doar un alt produs al birocrației);
- ❑ membrii comunității trebuie să recunoască importanța bazării hotărârilor pe necesități reale exprimate de comunitate și a existenței unui nivel de referință față de care să fie apreciat progresul.

Obiectivul final al acestei etape (dacă nu a fost realizat în etapa 1) este recrutarea unei persoane potrivite din comunitatea țintă pentru rolul de mobilizator.

Explicarea statisticilor

Metodele de cercetare participativă ajută la formarea unei viziuni asupra cetățenilor mai vulnerabili din fiecare sat. De ex., datele oficiale pentru satul Mărcăuți pe parcursul lui 2012 arată că din 370 de bătrâni 210 sunt femei, iar 11 dintre acestea au dizabilități. Însă, în urma întâlnirii cu asistentul social și cu bătrânii înșiși, documentul privind profilul comunității a permis explicarea situației persoanelor în etate. Mai jos găsiți un extras din profil:

„Sunt 16 femei singure cu vârsta de peste 65 de ani. Ele se confruntă cu un nivel sporit de vulnerabilitate din cauza veniturilor mici, care nu le permit să-și asigure standarde normale de viață. Pensia medie este 530 lei, iar costul minim al unei vieți decente este de 1350 lei pe lună. În aceste condiții ele se văd nevoite să trăiască în sărăcie absolută.

Această categorie de persoane nu beneficiază de servicii de protecție socială adecvate. Asistentul social le vizitează și prestează servicii de îngrijire la domiciliu. Comunitatea le-a etichetat drept bătrâne și inutile...

...Problema care reiese din situația descrisă este că femeile în etate singure sunt excluse din punct de vedere social și sunt nevoite să trăiască în sărăcie absolută. Există o necesitate acută de reintegrare a acestui grup vulnerabil în comunitate."

Care sunt cerințele minime înainte de a trece la următoarea etapă?

- Se completează formularul profilului comunității.
- În cadrul elaborării profilului, este esențial ca în procesul de colectare a datelor să se realizeze un număr egal de interviuri și focus-grupuri cu bărbați și femei, să se asigure că este inclusă o prevedere specială privind organizarea întrunirilor cu persoanele marginalizate și că sunt organizate întâlniri cu orice grupuri sau OSC-uri de femei.
- Trebuie să existe cel puțin un mobilizator comunitar identificat și numit pentru fiecare comunitate-țintă înainte de a trece la etapa 3.

Cum pot fi realizate obiectivele la această etapă?

Pentru a asigura participarea comunităților la studii comparative și contribuția lor la elaborarea unor studii regionale sau naționale referitoare la îmbunătățirea politicilor publice în domeniul abilitării și incluziunii sociale, este important ca la această etapă să fie adoptată o abordare standardizată. Astfel, trebuie să fie colectate date pentru a completa modelul profilului comunității. *Modelul profilului comunității* poate fi găsit în Setul de instrumente, partea 5 a prezentului Ghid.

Modelul raportului privind profilul comunității prezintă un cadru pentru care datele trebuie colectate, analizate și prezentate. Un astfel de raport ar trebui să fie elaborat ca un „document de lucru", ceea ce înseamnă că acesta nu va fi o lucrare de cercetare academică, ci mai curând un document practic, care poate fi utilizat de către toate părțile interesate (funcționarii APL, membrii comunității, organele administrației publice centrale, grupuirle societății civile, etc.), atât în procesul de planificare a dezvoltării locale, cât și la monitorizarea și evaluarea schimbărilor în domeniile aferente drepturilor omului. Astfel, profilul comunității nu ar trebui să fie un document care să conțină o mulțime de statistici, ci mai curând o imagine succintă a comunității, descrisă în mod clar, cu o analiză standardizată a problemelor privind drepturile omului și egalitatea de gen și cu viziuni și perspective ale membrilor comunității, în special ale celor care fac parte din cele mai vulnerabile grupuri.

În termeni mai specifici, exercițiul de profilare a comunității este elaborat pentru a asista toate părțile interesate la identificarea răspunsurilor la următoarele întrebări:

- Care sunt **datele demografice de bază ale comunității**: populația totală, structura acesteia (gen, vârstă, etc.), compoziția etnică, bărbați și femei, migranți, tipurile de gospodării (cu copii mulți, mame/tați solitari, familii conduse de vârstnici/copii, etc.?
- Care sunt **grupurile vulnerabile** din comunitate și la care drepturi ale omului se referă vulnerabilitatea lor? Care este numărul lor și cum sunt distribuite în întreaga localitate?

Rodica Cozma şi un grup al membrilor comunitari la şedinţa de validare a profilului comunităţii, com. Ţibirica, r. Călăraşi, decembrie 2011

Care sunt condițiile de trai ale bărbaților și femeilor care reprezintă grupurile vulnerabile?

- Care sunt **disparitățile și preocupările de gen** în cadrul comunității, în general, și în rândul grupurilor vulnerabile, în special?
- Care este **profilul social al comunității**?
- Care sunt **motivele și cauzele de bază ale îngrijorărilor legate de drepturile omului identificate** și ale problemelor ce țin de vulnerabilitate? Există surse de putere în comunitate? Există structuri de putere? Există norme sociale și instituții din comunitate care prezintă un impediment pentru femeile și bărbații din grupurile vulnerabile pentru a participa la procesul de dezvoltare, de luare a deciziilor, de satisfacere a necesităților și preocupărilor lor?
- Care este **profilul autorităților responsabile** cu privire la soluționarea problemelor identificate privind drepturile omului și cele de vulnerabilitate?
- Care este **profilul economic și al infrastructurii** comunității?
- Care este **profilul de mediu și al dezastrelor** din comunitate?

Trebuie să fie elaborat un plan cuprinzător de colectare a datelor, care va fi implementat de către mentorii comunitari, alte categorii de personal din cadrul ONG-urilor partenere și, dacă este posibil, de mobilizatorii recrutați pentru fiecare comunitate vizată. Datele ar trebui să fie colectate timp de câteva zile printr-o serie de activități în cadrul comunității. Mai jos este prezentat un tabel indicativ al activităților de colectare a datelor, care include o serie de întâlniri și aplicarea instrumentelor de cercetare, cum ar fi:

- Întâlniri cu APL și cu orice agenții de stat (cum ar fi birourile de asistență socială; centrele medicale) ce deservesc comunitatea și care pot oferi datele solicitate.
- Întâlniri cu orice OSC-uri care cooperează cu comunitatea, în special cu cele pentru femei (de ex., ONG-urile femeilor, asociațiile mamelor solitare, etc.).
- Discuții cu membrii comunității în cadrul *focus-grupurilor* sau *interviuri cu comunitatea*. În unele comunități, ar putea fi necesar să formați grupuri separate suplimentare din femei și bărbați, pentru a înțelege mai bine discrepanțele de gen.
- Întâlnirile de cartier/mahala și vizitele directe, atât în scopul colectării informațiilor despre gospodării, cât și în scopul verificării datelor din alte surse. Acestea trebuie să includă interviuri scurte, neoficiale cu reprezentanții celor mai vulnerabile grupuri, în special femei. Acestea pot fi realizate ca parte a unei „vizite în cadrul comunității" sau atunci când e propus de alți informatori.
- Elaborarea *Cronologiei* sau a *diagramelor Venn*, sau utilizarea altor metode similare de colectare participativă a datelor, care facilitează colectarea și prezentarea preocupărilor identificate de membrii comunității, în special femeile și bărbații cei mai vulnerabili. Asemenea date contribuie la prezentarea cauzelor preocupărilor în domeniul drepturilor omului și la identificarea structurilor de putere în cadrul comunităților.

Schița indicativă a planului de colectare a datelor:

Tabelul de mai jos conține un exemplu de exercițiu „ideal" de colectare a datelor pentru profilul comunității, plecând de la colectarea primară a datelor ca parte a primei etape a MCA, *Cercetarea terenului*, urmată de o colectare a datelor mai amplă în etapa a 2-a. Ultima coloană arată numărul de om-zile necesare pentru colectarea datelor. Totalul este de 16 om-zile, dar, de fapt, partenerii programului deseori trebuie să folosească mult mai puține resurse pentru finalizarea profilului. Oricum, este important ca susținătorii MCA să recunoască faptul că cercetarea participativă necesită un efort susținut și că pentru facilitarea implicării semnificative cu membrii comunității sunt alocate resurse suficiente.

Instrumente și metodologii

După cum s-a menționat mai sus, pentru a colecta diverse date necesare pentru elaborarea profilului comunității, mentorii comunității vor aplica o serie de metodologii calitative și cantitative de colectare a datelor. Pentru a decide modul de utilizare a acestor metodologii, în special a celor care sunt participative și care implică contribuții directe din partea membrilor cei mai vulnerabili ai comunității, vă rugăm să consultați **Setul de instrumente** anexat și materialele de referință ale PNUD privind efectuarea unor evaluări rapide a impactului asupra mediului.

	Activitatea	Scopul	Înregistrările colectării de date	Resurse umane
Etapa 1	Prima întrevedere cu primarul și asistentul social	A ne prezenta și aface cunoștință cu această comunitate	Formularul primei vizite	1 zi de lucru
	Identificarea și întâlnirea cu persoanele-resursă	A colecta informații detaliate despre comunitate și femeile și bărbații care reprezintă grupurile vulnerabile, ținând cont de problemele privind drepturile omului și dimensiunea de gen	Formularele de intervievare a persoanei-resursă	3 zile de lucru
Etapa 2	Restrângerea domeniului de aplicare	În baza informațiilor colectate anterior, a limita domeniul profilării detaliate la grupurile cele mai vulnerabile și cele mai serioase preocupări privind drepturile omului și dimensiunea de gen	Formularul de analiză preliminară și de definire a domeniului	1 zi de lucru
	Colectarea suplimentară a informațiilor detaliate	A colecta informații detaliate suplimentare despre femeile și bărbații din grupurile vulnerabile, distribuția geografică a acestora în întreaga localitate și cauzele care stau la baza vulnerabilității, prin interviuri/observații, focus-grupuri, vizite la fața locului, alte instrumente relevante și valabile	Formulare detaliate	5 zile de lucru
	Totalizarea și analiza datelor colectate	A totaliza și a analiza datele colectate și în baza acestora a elabora prima versiune a raportului privind profilul comunității	Raportului privind profilul comunității – prima versiune	1 zi de lucru
	Prezentarea și validarea rezultatelor raportului privind profilul comunității	A prezenta comunității și a valida (a legitima) constatările profilării comunității	Procesul-verbal al evenimentelor comunității	3 zile de lucru
	Finalizarea raportului privind profilul comunității	A finaliza profilul comunității	Raportul privind profilul comunității – versiunea finală	1 zi de lucru

Care sunt riscurile? Cum poate fi redus impactul acestora?

Pentru mulți membri vulnerabili ai comunității, modul în care agenții externi colectează informațiile constituie un alt aspect care consolidează excluderea și contribuie la dezabilitarea lor. Astfel, este esențial ca procesul de colectare a informațiilor să se efectueze în mod cât mai participativ și transparent posibil. Potențialii informatori trebuie să fie complet informați cu privire la scopul colectării de date și trebuie să nu fie constrânși să participe sau nu. Orice luare de notițe trebuie să fie convenită cu informatorii și la sfârșitul interviului/reuniunii

Definirea profilului comunității în Kîrgîzstan

Verificarea datelor existente: *în orașul Balîkci din Kârgâzstan, ONG-ul Umut a stabilit, în cadrul unei cercetări, că mai mult de 38% din datele din lista oficială a persoanelor cu vârsta de pensionare nu sunt exacte. Cercetarea acestui ONG, realizată în cadrul unei campanii de intervievare directă de către o echipă de voluntari pentru a identifica persoanele în etate, a demonstrat că multe persoane incluse în listele elaborate de autoritățile locale „fie erau decedate, fie au migrat, iar un număr mare de persoane în etate nou-venite nu au fost deloc înregistrate!”.*

Discuțiile cu focus-grupul de femei rome în s. Ursari, com. Buda, r. Călăraşi, martie 2012

acestea pot fi arătate informatorilor. De asemenea, toți informatorii trebuie să fie conștienți de faptul că și constatările făcute în baza datelor culese sunt deținute în comun și vor fi prezentate și discutate în timpul următoarei etape de mobilizare. Informațiile furnizate în mod confidențial nu trebuie să fie împărtășite altor persoane.

În mod ideal, chiar dacă de la începutul prezentării (sau și mai devreme) mentorii comunitari au identificat un mobilizator potrivit, această persoană ar trebui să participe la colectarea de date necesare pentru elaborarea profilului comunității.

Un alt risc care există acum și în cadrul următoarei etape a ciclului MCA este riscul așteptărilor exagerate. Pentru majoritatea comunităților vulnerabile este comun faptul că, dacă cineva cu legături „din exterior” începe să vorbească despre dezvoltarea comunității și soluționarea problemelor, se presupune că această persoană „din exterior” va prezenta, la rândul ei, soluții pentru anumite probleme. Prin urmare, cei implicați în creșterea gradului de conștientizare în timpul exercițiului de conturare a profilului comunității trebuie să fie fermi și să sublinieze importanța abordării bazate pe drepturile omului și că soluțiile vor veni din interiorul comunității. Mentorii și mobilizatorii trebuie să se asigure, chiar de la prima lor interacțiune cu membrii comunității, că rolul lor este pur și simplu cel de facilitatori.

Recomandări esențiale

- ❑ Dezagregați pe genuri toate întrebările relevante atunci când planificați o colectare de date pentru elaborarea profilului comunității. Datele dezaagregate în baza dimensiunii de gen sau pe sexe înseamnă orice date sunt clasificate în mod separat pe femei și bărbați, băieți și fete. Datele dezagregate în baza dimensiunii de gen reflectă rolurile, situațiile reale, condițiile generale ale femeilor și bărbaților în toate aspectele vieții societății. De ex., nivelul de educație, proprietatea asupra afacerii, angajarea în câmpul muncii, diferențele salariale, persoanele aflate la întreținere, locuința și proprietatea funciară, împrumuturile și creditele – toate sunt incluse.
- ❑ Fără date dezagregate în baza dimensiunii de gen, va fi mult mai dificil să identificăm contribuțiile reale și potențiale pentru comunitate ale unei jumătăți a populației, ceea ce ar putea împiedica elaborarea unor planuri eficiente de dezvoltare locală.
- ❑ NU elaborați profilul comunității dacă nu sunteți complet pregătiți să utilizați instrumentele de colectare a datelor – interacțiunea cu comunitatea-țintă prost gestionată poate submina întregul ciclu de mobilizare la această etapă.

ETAPA 3: Formarea grupurilor de abilitare

Care este obiectivul?

Mobilizatorii comunitari sunt instruiți și implicați în susținerea comunităților în cadrul tuturor etapelor următoare. Sunt create grupuri comunitare de diverse formări și sunt evaluate necesitățile de dezvoltare organizațională ale acestora.

Care sunt cerințele minime înainte de a trece la următoarea etapă?

- ❑ Mobilizatorii comunitari trebuie să fie instruiți cu privire la conceptele de bază (EG/ABDO/abilitare), ciclul MCA, precum și la elementele fundamentale ale dinamicii de grup („formare", „furtună", „normare" și „funcționare"), la diverse modalități de grupare și competențe de bază necesare grupurilor.
- ❑ Mobilizatorii trebuie să se simtă încrezători în faptul că aceste comunități au sentimentul de unitate.
- ❑ Membrii comunitari, în special cei mai vulnerabili bărbați și femei, au format cel puțin un grup de inițiativă organizat sau mai multe grupuri mici de autoajutorare, printr-un proces de „autoselectare" facilitat, care reflectă necesitățile prioritare ale membrilor specifici ai grupului (care ar putea fi format doar din femei, doar din bărbați sau ar putea fi mixt).

Activitățile din cadrul *etapei 3* vor fi conduse de mentorii comunitari și de mobilizatorul comunitar.

- ❑ Grupurile comunitare au participat la întâlniri facilitate, prin care au lansat un proces de consolidare a grupului, au identificat problemele generale ale comunității și au evaluat propria capacitate în domeniul managementului de bază și a analizei problemei.

Lecțiile învățate din mobilizarea comunității în scopul abilitării în Moldova pe parcursul anilor 2011-2012

Pe parcursul anilor 2011-2012, Programul Comun Dezvoltare Locală Integrată a sprijinit eforturile de mobilizare în 70 de comunități rurale din diferite părți ale Moldovei. Procesul de mobilizare s-a aflat în strânsă legătură cu suportul acordat în paralel de către Program administrațiilor publice locale, în vederea unei planificări mai strategice a dezvoltării locale. Legătura dintre procesul de mobilizare și suportul APL-urilor relevă faptul că în multe comunități, în pofida participării sporite a membrilor acestora la luarea deciziilor de interes local, în ansamblu, nu s-a înregistrat o creștere a numărului de organizații ale societății civile comunitare independente, ceea ce înseamnă că nu putem fi siguri de continuitatea beneficiilor abilitării după încheierea programului. Cu alte cuvinte, fără structuri independente de APL (cum ar fi organizațiile comunitare), agenda de planificare a dezvoltării locale va fi, cel mai probabil, mereu supusă viziunilor aleșilor locali, care nu reprezintă în totdeauna interesele și viziunile celor mai vulnerabili și marginalizați din comunitate.

Pentru a asigura o participare mai echitabilă și mai durabilă, deși APL-urile pot juca un rol important în susținerea procesului inițial de mobilizare, este esențial ca grupurilor independente din comunitate, din care să facă parte și femei și persoane vulnerabile, să li se acorde timp și spațiu pentru a se întâlni și a discuta diverse probleme, fără amestecul APL-urilor. Aceste grupuri ar trebui să fie autonome, să aibă o identitate separată de cea a APL-urilor și să fie susținute din punct de vedere organizațional să devină entități formale durabile.

Cum pot fi realizate obiectivele la această etapă?

Partenerii programului vor organiza un modul de instruire introductivă pentru mobilizatorii comunitari identificați. *O „fișă de post" cu caracter indicativ pentru Mobilizatorul comunitar este prezentată în setul de instrumente.* Acest modul va dura 2 zile (preferabil 2 zile consecutive, dar ar putea fi organizat sub formă de sesiuni divizate). Sesiunile vor ajuta mobilizatorii:

- să înțeleagă conceptele-cheie și să se plaseze în contextul EG și ABDO (și să se familiarizeze cu un g*losar de termeni*);
- să cunoască obiectivele și rezultatele așteptate de la fiecare wtapă a MCA;
- să revizuiască profilul comunității lor;
- să consolideze competențele lor, necesare pentru unirea și formarea grupurilor, precum și cunoștințele despre diverse tipuri de OSC-uri;
- să formeze orice abilități sau să dobândească cunoștințele necesare referitoare la ținerea evidenței, gestiunea financiară de bază, utilizarea elementară a computerului și a internetului.

Odată instruiți, mobilizatorii pot lansa procesul de unificare a comunității. În funcție de situație, acest lucru poate fi realizat fie în cadrul unor întâlniri mici de cartier, fie cu ajutorul focus-grupurilor care ar întruni membrii comunității cu o trăsătură specifică de vulnerabilitate, fie în cadrul adunărilor generale publice cu un număr mai

Grupurile comunitare din orașul Cantemir

Activitățile de mobilizare a comunității din Cantemir au înlesnit identificarea celor mai vulnerabili cetățeni din oraș. Cu sprijinul unui mobilizator instruit s-au format patru grupuri comunitare, pornind de la problemele principale:

- părinții copiilor cu vârstă preșcolară;
- persoane cu dizabilități;
- persoane în etate;
- tineri.

Pe parcursul unor întâlniri sistematice grupurile au întocmit planuri simple bazate pe analiza propriilor necesități. Aceste întâlniri se desfășurau în locuri publice, cum ar fi parcul local, ceea ce asigura accesul ușor și detașarea de procedurile APL-ului.

Membrii diferitelor grupuri se întâlneau în ședințe comune și hotărau care dintre planurile de acțiuni ar fi prioritare pentru comunitate. Astfel, până în prezent, grupurile au colaborat cu succes cu APL, contribuind la îmbunătățirea utilităților sanitare ale școlii și la construirea unui nou parc.

Membrii grupurilor comunitare din or. Cantemir la întâlnire cu Roman Ciubaciuc, primarul or. Cantemir, iunie 2012

Membre ale grupului comunitar elaborează propuneri de proiecte de dezvoltare locală, or. Cantemir, mai 2012

mare de participanți. Metodele utilizate vor depinde de hotărârea mobilizatorilor, ținând cont de gradul de unitate a comunității sau alt criteriu. Dacă există deja un sentiment al scopului și al intereselor comune, ar fi potrivită organizarea unei reuniuni mai mari (cu 30-40 de persoane), dar în cazul în care există o diversitate mai mare și distincții clare de interese și capacități, reuniunile mai mici (3-12 de persoane) ar fi mai preferabile. În orice caz, mobilizatorii trebuie să se asigure de faptul că:

1) reuniunile sunt organizate pe criterii sensibile la dimensiunea de gen (includ o reprezentare corespunzătoare a femeilor și a bărbaților) și includ femeile și bărbații care reprezintă cele mai marginalizate grupuri;
2) mobilizatorul rămâne imparțial;
3) în timp ce conflictele trebuie evitate, diferențele trebuie să fie expuse și acceptate.

Mobilizatorul va trebui să se pregătească pentru aceste reuniuni, astfel încât el/ea să poată realiza o prezentare succintă despre necesitatea mobilizării comunității și a beneficiilor abilitării, să aducă exemple și să prezinte situații care să ilustreze conceptul și scopul. Exemplele trebuie să fie specifice unui anumit context (mai jos este prezentat un exemplu din Tanzania, care poate sau nu să se potrivească situației din Moldova, iar *în capitolul 4* este prezentat *un studiu de caz integral de MCA într-o zonă rurală a Moldovei*). Mobilizatorii trebuie să aibă mai multe exemple proprii. De asemenea, este important ca mobilizatorii să nu țină prelegeri la aceste reuniuni, ci să acționeze ca facilitatori fermi, încurajând membrii comunității să vorbească, și să nu permită faptul ca discuțiile să se axeze în mod exagerat pe problemele prioritare ale oricărei persoane. Scopul acestor reuniuni este ca la sfârșit majoritatea sau toți participanții să fie de acord ca procesul de mobilizare a comunității să continuie în comunitatea lor și să se formeze o înțelegere comună a ceea ce va implica mobilizarea. Reuniunile nu trebuie să fie prea îndelungate, dar să dureze suficient pentru a se face declarații (30-60 de minute).

Odată ce în rândul membrilor comunității s-a creat un sentiment de unitate sau cel puțin în anumite părți ale comunității (de ex., în rândul femeilor, persoanelor în etate, etc.), mobilizatorul poate organiza una sau două *ateliere de formare a grupului*. Aceste ateliere pot fi organizate ca evenimente mari (cu participarea a 30-40 de persoane, divizate în câteva grupuri diverse în timpul atelierului)

Motivarea membrilor comunității să se implice

Din cauza diverselor bariere care apar în calea abilitării femeilor și grupurilor vulnerabile, mulți dintre membrii comunității refuză să participe la discuțiile de grup și la formarea organizațiilor independente. Totuși, un grup de mentori comunitari, care au susținut activitățile de mobilizare ale PCDLI în Moldova, au remarcat faptul că există mai multe modalități de abordare a acestei opoziții:

- Prezentarea dovezilor clare că mobilizarea aduce beneficii comunității este instrumentul cel mai eficient – aceasta se poate realiza prin prezentarea unor filmulețe scurte despre proiectele de succes din Moldova care au avut drept țintă diverse comunități, prezentarea și discutarea fotografiilor sau articolelor din ziare despre grupurile comunitare, invitarea unui membru al unui grup dintr-o altă comunitate care să împărtășească istoria de succes a mobilizării.
- În satul Ciuciuleni, unul dintre motivele principale a mobilizăării reușite a fost folosirea localnicilor dornici să susțină procesul. Astfel, satul a reușit să beneficieze de experiența și suportul persoanelor deja implicate în activitățile a două ONG-uri și de încurajarea voluntarilor Corpului Păcii. Prin urmare, găsirea susținătorilor comunicativi în interiorul comunităților este o parte importantă a construirii alianțelor în vederea mobilizării.
- Deși procesul de mobilizarea trebuie să fie independent de APL, formarea grupurilor poate fi consolidată prin includerea membrilor care au deja o experiență în sfera luării deciziilor publice. De ex., în Ciutești s-a format un grup comunitar de femei în jurul problemelor legate de prestarea serviciilor de educație, iar unul dintre membrii grupului era consilier ales, care a contribuit la găsirea unei modalități mai eficiente de a promova problema pe lângă APL.

sau ca evenimente mai mici, cu participanți specifici (de ex., un grup de 5 sau 6 mame singure). Atelierele de lucru trebuie să fie organizate la o locație adecvată în cadrul comunității (vedeți comentariile de mai sus despre resurse) și să dureze 1,5-2 ore, astfel încât ora desfășurării acestora să fie convenabilă pentru participanți.

Atelierele de formare a grupului:

- ❑ vor acorda asistență participanților pentru a-și reconfirma dorința de mobilizare și vor *demonstra diferite tipuri de OSC*;
- ❑ vor aborda cerințe specifice față de activitățile organizate în echipă și vor identifica ce tipuri de competențe și cunoștințe ar putea fi necesare pentru a conduce un OSC de succes;
- ❑ vor facilita participanții să identifice tipurile de abilități și experiențe pe care le pot fi oferi grupului;
- ❑ vor aplica un exercițiu de generare a ideilor pentru a alege o denumire grupului.

Membre ale grupului comunitar din or. Cantemir la dezbaterile publice „Oportunitățile reformei de descentralizare pentru grupurile vulnerabile: Femei și bărbați în etate", or. Cantemir, 3 octombrie 2012

Mobilizatorul ca „persoană animator"

Un mobilizator experimentat din Tanzania explică: „Este util să fii un pic actor sau „persoană animator" în procesul de mobilizare. De exemplu, puteți utiliza metoda chibriturilor, dar nu vă grăbiți cu această pildă. Apelați la ajutorul unuia sau doi voluntari; repetați în diverse moduri; faceți un spectacol din asta. Luați un chibrit și întrebați grupul dacă e ușor să-l frângă.

Solicitați răspunsurile participanților. Apoi rugați voluntarul să-l frângă. Felicitați-l și animați grupul, observând împreună cât de ușor este să frângi un chibrit. Apoi luați o mână plină de chibrituri, legați-le împreună cu o bandă elastică și arătați-le grupului. Rugați voluntarul să le frângă la fel cum a procedat și cu un singur chibrit. Voluntarului îi va fi dificil sau (sperăm) îi va fi imposibil să le frângă.

Astfel, spuneți că fiecare chibrit reprezintă o parte separată a comunității, iar toate chibriturile împreună reprezintă comunitatea integrală. Sărăcia și slăbiciunea divizează cu ușurință comunitatea, dacă diferitele părți vor continua să o disperseze în direcții diferite.

Arătați grupului chibriturile, explicând din nou analogia (metaforă, parabolă), rupeți un chibrit, identificându-l cu o parte a comunității, depuneți efort să rupeți chibriturile legate, identificându-le ca o comunitate unită. Utilizați acest exercițiu în cadrul mai multor întâlniri în diferite momente. (Niciodată să nu vă fie frică să repetați principiile voastre). Utilizați și alte instrumente și prezentați alte situații proprii sau împrumutate de la alți mobilizatori."

Ana Sclearov, membră a Grupului comunitar din or. Cantemir la dezbaterile publice „Oportunităţile reformei de descentralizare pentru grupurile vulnerabile: Femei şi bărbaţi în etate”, or. Cantemir, 3 octombrie 2012

Care sunt riscurile? Cum poate fi redus impactul acestora?

Având în vedere că procesul de mobilizare deseori e susținut din exterior, mobilizatorii și mentorii vor fi permanent tentați să încurajeze în mod excesiv membrii comunității să ia decizii convenabile programului care e limitat în timp și resurse. Astfel, în decursul etapei de formare a grupului există riscul că tipul grupului, apartenența la un grup și rolurile membrilor grupului să fie dictate de mobilizator. Este important ca acest lucru să nu aibă loc. Pentru a evita acest tip de manipulare, mobilizatorii ar trebui să ia în considerație sfaturile prezentate mai jos.

Recomandări esențiale

- ❑ Sugerați membrilor comunității, în cazul în care nu sunt de acord cu structura grupului să nu grăbească acest proces și să organizeze încă o întâlnire să finalizeze procesul de formare a grupului.
- ❑ Părăsiți locația în care are loc atelierul de lucru, pentru a permite membrilor comunității să discute singuri detaliile formării, și apoi reveniți ca să răspundeți la orice eventuale întrebări ale grupului cu privire la formarea propusă.

ETAPA 4: Identificarea necesităților prioritare și consolidarea grupurilor

Care este obiectivul?

Grupurile au planuri de acțiuni elaborate în mod independent și abilități de bază de administrare, de elaborare a un proiect sensibil la dimensiunea de gen, precum și abilități de bază de lobby și promovare. Această etapă este una foarte intensivă pentru MCA și, în același timp, una plină de satisfacții atât pentru grupuri, cât și pentru mobilizatori, deoarece grupurile trec de la etapa de „furtună" la cea de „normare". (Acești termeni sunt parte a *Modelului de dezvoltare a grupului*).

Care sunt cerințele minime înainte de a trece la următoarea etapă?

- ❑ Grupurile au capacitatea să analizeze probleme și să proiecteze soluții care sunt sensibile la dimensiunea de gen și care sunt adaptate la principiile ABDO, și sunt capabili să prezinte și să explice analiza proprie și soluțiile în fața altora.
- ❑ Grupurile au o misiune clară, o structură organizațională și un set de instrucțiuni operaționale simple. (Aceasta ar putea include înregistrarea oficială și o identitate juridică, dacă e necesar).

Activitățile din cadrul *etapei 4* vor include acțiuni de implementare și facilitare, efectuate de către mentorii comunitari și mobilizatorul comunitar.

- ❑ Grupurile au un plan de acțiuni, care include cel puțin o propunere bugetată pentru implementarea unui proiect sau a unei acțiuni comunitare.
- ❑ Mobilizatorii au convenit cu grupurile în privința fezabilității proiectelor/acțiunilor comunitare propuse.

Cum pot fi realizate obiectivele la această etapă?

Etapa 4 va implica o perioadă intensivă de instruire, de îndrumare și de planificare a acțiunii pentru grupuri, mobilizatori și mentori. Prin urmare, este recomandabil ca mobilizatorii să se întâlnească cu grupurile pentru a planifica cu atenție activitățile, pentru a asigura că membrii grupului și alte resurse sunt disponibile (cum ar fi locația pentru cursurile de instruire). Membrii grupului trebuie să înțeleagă faptul că în această perioadă vor trebui să aloce mult timp. Este puțin probabil ca membrii grupului să se opună, căci, de obicei, la această etapă, comunitatea este foarte motivată.

Un mentor comunitar care a lucrat în comunități rurale ale PCDLI a remarcat următoarele:

„Stabilirea priorităților în interiorul comunității nu ar trebui să fie rezolvată în urma unei singure discuții, ci, dimpotrivă, necesită mai multe întâlniri de grup și o mulțime de întâlniri generale a primăriei cu membrii comunității, astfel încât toată informația să fie transmisă în mod deschis și fiecare să aibă ocazia să-și exprime opinia".

Mobilizatorii și mentorii vor trebui, de asemenea, să se întâlnească și să partajeze activitățile care urmează a fi implementate. O serie de ateliere de instruire și de planificare și întâlniri ale grupului ar trebui să fie organizate în ordinea prezentată mai jos:

1. Atelier de instruire de jumătate de zi pentru explorarea acțiunilor bazate pe drepturile omului și EG:

Obiective: Membrii grupului capabili să reflecte asupra propriilor poziții și asupra pozițiilor altora în ceea ce privește respectarea drepturilor și a egalității.

Metodă: Mobilizatorul/Mentorul trebuie să elaboreze o abordare în funcție de profilul grupului.

2. Atelier de instruire de jumătate de zi privind analiza problemelor și prioritizarea necesităților.

Obiective: Grupul convine asupra situației a fi evaluate; grupul folosește instrumentul *Arborele problemelor* (sau un alt instrument) pentru a identifica și a conveni asupra unor aspecte-cheie; grupul convine asupra aspectelor prioritare care urmează a fi abordate.

Metodă: Mobilizatorul/mentorul prezintă profilul comunității și facilizează grupul să inițieze discuții și să facă propria evaluare; mobilizatorul/mentorul prezintă instrumentele de analiză a problemelor, iar grupul le utilizează; mobilizatorul facilitează discuțiile ca grupul să prioritizeze problemele.

Materiale: Copii ale profilului comunității; hârtie de flipchart și carioci.

3. Atelier de instruire de jumătate de zi privind planificarea acțiunilor.

Obiective: Grupul utilizează instrumentul *Arborele soluțiilor* (sau un alt instrument), după care se va ghida în procesul de selectare a obiectivelor privind schimbările pe care dorește să le realizeze; grupul convine asupra eventualelor activități care îl vor ajuta să-și realizeze obiectivele (acestea ar putea fi colectate în cadrul unui proiect unic sau al unei serii de acțiuni conexe, unele dintre care ar putea fi elaborate în cadrul etapei 7).

Metodă: Mobilizatorul/mentorul prezintă instrumentul *Arborele soluțiilor* (sau un alt instrument similar), iar grupul îl utilizează; mobilizatorul facilitează discuțiile pentru a susține grupul să definească în mod clar obiectivele de schimbare; mobilizatorul facilitează discuția ca grupul să identifice activitățile de realizare a obiectivelor, să desfășoare activități și să estimeze efortul necesar; grupul elaborează un plan de acțiuni care include atât activități de proiect, cât și activități ce țin de dezvoltarea operațională a grupului (de ex., necesitatea de a deschide un cont bancar; necesitatea oricărei instruiri profesionale specializate, etc.).

Materiale: diagrama *Arborelui problemelor*; hîrtie de flipchart și carioci. Mobilizatorul va trebui să prezinte diferite exemple de proiecte de abilitare a comunității – vedeți studiile de caz în Setul de instrumente al ghidului.

4. Întâlnirea grupului cu facilitare (2 ore), pentru a confirma misiunea, structura, rolurile membrilor, ghidul operațional simplu.

Mobilizatori comunitari din or. Cantemir şi s. Cania la instruirea „Consolidarea procesului de mobilizare comunitară în scopul abilitării", mun. Chişinău, 2-3 martie 2012

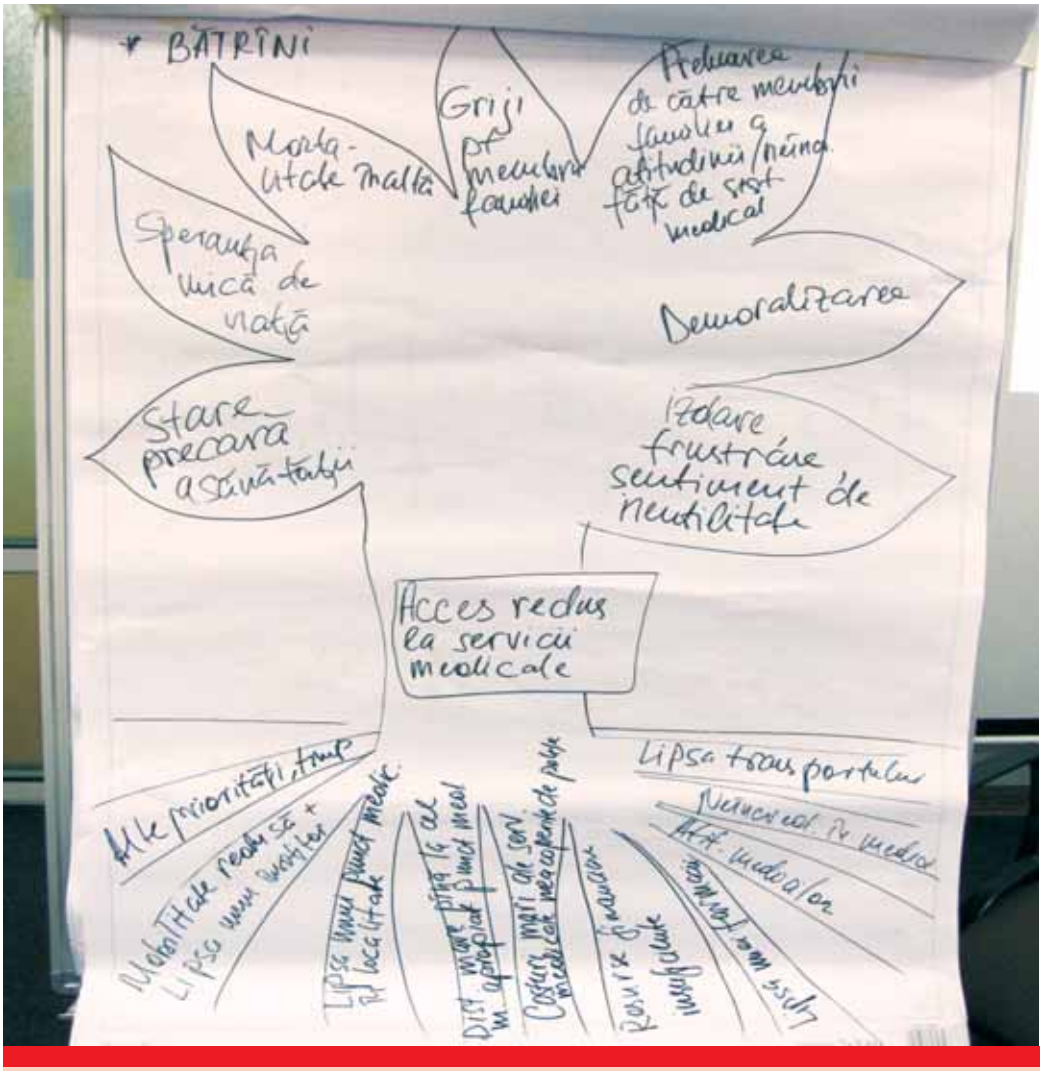
Analiza costurilor și înțelegerea bugetelor

Chiar și cei mai experimentați manageri financiari din administrația publică deseori greșesc atunci când trebuie să estimeze costurile proiectelor de dezvoltare comunitară. De aceea, pentru membrii organizațiilor comunitare care nu sunt obișnuiți să facă estimări de costuri, să elaboreze bugete și să gestioneze fonduri –în special fonduri acordate de membrii comunității și/sau organizații din exterior – este destul de dificil. Pe lângă aceasta, credibilitatea organizației depinde de capacitatea acesteaia de a gestiona și de a raporta finanțele. Totuși, atunci când o organizație comunitară se descurcă bine cu elaborarea bugetului și gestionarea fondurilor, aceasta dă dovadă de un nivel înalt de abilitare. Astfel, la această etapă, este esențial ca mobilizatorul și partenerii de program să acorde cât mai mult suport pentru creșterea capacităților de management financiar.

5. Atelier de instruire de jumătate de zi privind managementul financiar de bază și ținerea evidenței.

Obiective: Membrii grupului capabili să facă o analiză de bază a costurilor, să bugeteze, să prezinte un raport privind cheltuielile, să facă procese-verbale ale întâlnirilor și să țină evidența deciziilor luate; membrii grupului înțeleg beneficiile și practica învățării reciproce.

Metodă: Mobilizatorul/mentorul prezintă o evaluare generală a necesității acestor abilități și principiile de bază ale managementului și a evidenței financiare, și obține experiențele grupului; mobilizatorul/mentorul propune o serie de exerciții prin care membrii grupului exersează analiza costurilor, cu elaborarea unui buget simplu și actualizarea cheltuielilor pe o foaie de calcul; mobilizatorul/mentorul prezintă o listă de verificare de ținere a evidenței; pe durata exercițiilor și în timpul controlului listei de verificare, mobilizatorul ar trebui să roage pe cei mai experimentați membri ai grupului să asiste și să lucreze cu membrii mai puțin experimentați.

Fotografia este un exemplu al unui arbore al problemei, considerând aspectele egalității de gen și abordării bazate pe drepturile omului, elaborat pe parcursul exercițiului de MCA

Materiale: hîrtie de flipchart/carioci; copii ale exercițiilor și listei de verificare.

6. Organizarea întâlnirilor de grup (câte sunt necesare) ca grupul să lucreze asupra planurilor de acțiuni, precum și să abordeze orice probleme operaționale.

7. Atelier de instruire de jumătate de zi privind abilitățile de comunicare și activitatea de lobby de bază.

Obiective: Membrii grupului sunt încrezători și au competențe de bază să implementeze o strategie de comunicare cară să atenueze orice tensiuni/conflicte care apar împotriva scopurilor lor și/sau să întreprindă activități de lobby de bază.

Metodă: Mobilizatorul/mentorul acționează în funcție de necesitățile grupului.

8. Întrunirea grupului, facilitată (2 ore), pentru revizuirea fezabilității planurilor de acțiune.

Care sunt riscurile?
Cum poate fi redus impactul acestora?

Etapa 4 se axează pe dezvoltarea individuală a membrilor grupului și pe abordarea necesităților organizaționale ale grupurilor. Din acest motiv, având în vedere faptul că membrii grupului vor avea capacități și experiențe diferite, este important ca mobilizatorii să monitorizeze cu atenție ritmul de însușire a diverselor activități. Există riscul ca ritmul să fie prea rapid pentru unii membri ai grupului și aceștia să se simtă „lăsați în urmă", confuzi și demotivați. Pentru a evita acest lucru, mobilizatorii trebuie să aibă mecanisme de control în timpul și după activitățile de învățare. Acestea ar putea include simpla observare a nivelurilor de participare și limbajul corpului membrilor grupului, discuții directe cu persoanele în timpul exercițiilor pentru a verifica nivelul de înțelegere a acestora, și asigurarea faptului că sarcinile practice ale grupului sunt partajate între membri, și nu între liderii grupului care își asumă majoritatea responsabilităților.

Recomandări esențiale

- ❑ Porcesul de analiză a problemelor și planificare a acțiunilor poate fi utilizat de către grupuri pentru a identifica o serie de proiecte sau acțiuni care vor contribui la îndeplinirea obiectivului global de abilitare. Apoi, grupurile pot prioritiza, dar și plasa în ordine acțiunile propuse, astfel încât să aibă un portofoliu de proiecte pe care doresc să le implementeze.
- ❑ Analizați în permanență *arborele problemelor* pentru a vă asigura că și „cauzele și efectele" nu sunt încurcate și că grupurile identifică cauzele principale reale, și nu cele presupuse.

ETAPA 5: Implicare!

Care este obiectivul?

Grupurile își prezintă obiectivele și planurile prioritare în cadrul comunității extinse și precizează obiectivele de promovare a acestora. Grupurile, precum și oricare alți aliați, vor asigura, de asemenea, eliminarea oricăror bariere specifice procesului de MCA, identificate în cadrul etapei 1. În sfârșit, grupurile convin asupra modului de cooperare și a resurselor necesare pentru a începe implementarea proiectului/activităților descrise în planurile lor de acțiune.

Care sunt cerințele minime înainte de a trece la următoarea etapă?

- ❑ Grupurile trebuie să poată demonstra capacitatea lor de a-și prezenta interesele și de a elimina provocările.
- ❑ Părțile interesate ale întregii comunități trebuie să accepte obiectivele și acțiunile planificate ale grupurilor (de ex., prin declarații oficiale, acorduri de cooperare, etc.).
- ❑ Grupurile trebuie să asigure resurse minime de care au nevoie pentru a lansa implementarea proiectelor/activităților lor.

Cum pot fi realizate obiectivele la această etapă?

Mobilizatorul va contribui la facilitarea întâlnirii grupului, în cadrul căreia grupul va discuta strategia și ideile cu privire la modul prezentare a planului de acțiuni altor părți interesate din comunitate. La această întrunire grupul trebuie să

Activitățile din cadrul *etapei 5* vor implica, în mare parte, eforturi ale mobilizatorului comunitar, dar și susținerea mentorilor comunitari.

ia decizia cu privire la subiecții pe care vor să-i informeze și să-i influențeze, cum, unde și când se va face acest lucru. Ulterior mobilizatorul, cu susținerea mentorului comunitar, poate acorda asistență grupului în pregătirea oricăror materiale de prezentare necesare, poate să fixeze întâlniri cu părțile specifice interesate, poate stabili locația întâlnirilor, dar și să organizeze întruniri, să fixeze întâlniri cu orice alte grupuri similare din regiune, etc. Cu toate acestea, în timpul oricărei „activități externe" a grupului (cum ar fi întâlnirile, adunările generale, vizitele de cooperare), mobilizatorul nu va juca niciun rol activ, ci doar pe cel de facilitator.

Primele „activități externe" ale grupului pot include unele sau mai multe din activitățile prezentate mai jos:

- ❑ prezentarea și discutarea cu APL;
- ❑ adunare generală (în stilul celor organizate de primărie);
- ❑ întâlniri bilaterale cu anumite părți interesate;
- ❑ vizite de schimb cu alte grupuri similare.

De asemenea, grupul ar putea încheia un acord oficial cu partenerii programului (sau alt sponsor

Deschiderea grădiniței renovate în s. Cania, r. Cantemir, octombrie 2012

Deschiderea grădiniței renovate în s. Cania, r. Cantemir, octombrie 2012

Cum poate contribui comunitatea ta?

Programul de abilitare a comunității din Uganda a oferit o listă inițială de idei privind sursele de susținere a acțiunilor comunitare, așa cum este menționat mai jos. Prin ce s-ar distinge o astfel de listă pentru o comunitate din Moldova?

Donații: numerar, teren, clădiri, materiale și echipamente donate de către persoane fizice care doresc să susțină comunitatea (*recunoscute și apreciate în cadrul adunărilor publice*).

Donații: numerar, teren, clădiri, materiale și echipamente donate de către programele de dezvoltare susținute la nivel internațional (*recunoscute și apreciate în cadrul adunărilor publice*).

Asistență comercială: cadouri de la firme și companii care doresc să facă publicitate bunăvoinței lor și susținerii față de comunitate (*recunoscute și apreciate în cadrul adunărilor publice*).

Muncă în folosul comunității: timp și muncă donate de către membrii comunității, uneori muncă necalificată (*strânsul frunzelor, clădirea cărămizilor)*, alteori calificată *(tâmplărie, zidărie)*, întâlniri, planificare, supraveghere.

Susținere agricolă: fermierii pot dona produse alimentare pentru proiect:
- ❑ lucrătorilor comunali care sunt implicați în proiect, *sau*
- ❑ grupului, care să le vândă și să acumuleze bani pentru proiect.

Produse alimentare: oamenii pregătesc produse și băuturi răcoritoare pentru membrii comunității în zilele de muncă în folosul comunității;

Contribuții și taxe: pentru clubul de creditare și proiectele financiare similare, contribuții din partea tuturor membrilor; taxe pentru servicii, cum ar fi taxe pentru aprovizionarea cu apă.

Asistență acordată de Guvern: finanțare parțială din resurse guvernamentale centrale, raionale sau locale.

ONG-uri: organizații comunitare, biserici, ONG-uri externe care lucrează la nivel local; *și*

Donatori anonimi: binefăcători care rămân necunoscuți.

din exterior), pentru a asigura susținerea în implementarea planului lor de acțiuni. Încheierea acestui acord poate fi facilitată de mobilizator și poate utiliza un *model* în formă scrisă a *Acordului de cooperare*.

Care sunt riscurile? Cum poate fi redus impactul acestora?

Procesul MCA prin natura sa este foarte provocator pentru structurile existente ale puterii, astfel la această etapă (precum și în cadrul altor etape, într-o măsură mai mică), există o probabilitate mare că anumite grupuri de interes din cadrul comunității largi vor încerca să influențeze sau să „coopteze" planurile de acțiuni ale grupurilor. Acest risc poate fi atenuat în modul cel mai reușit prin analiza prealabilă a părților interesate (așa cum s-a discutat mai sus, la etapele 1 și 2), facilitată de către mobilizatori, iar grupurile trebuie să fie pregătite pentru orice provocare. Aceasta poate fi făcut print-un număr suplimentar de întâlniri bilaterale și prin stabilirea relațiilor de alianță cu grupuri similare. La orice etapă, mobilizatorii trebuie să motiveze membrii grupului să rămână dedicați planurilor lor de acțiune.

Recomandări esențiale

- ❑ Mobilizatorii ar trebui, de asemenea, să fie conștienți de faptul că orice provocări la adresa planurilor grupurilor lor pot fi privite ca niște semnale pozitive, deoarece acestea constituie indicatorii de abilitare – adică, rezistența la schimbare constituie adesea un semn că structura existentă a puterii înțelege că redistribuirea puterii este iminentă.
- ❑ Grupurile trebuie să cunoască diferența dintre „cooperare" cu alte părți interesate și „cooptarea" de către alte părți interesate.

ETAPA 6: Implementarea proiectului

Care este obiectivul?

Pentru această etapă există două obiective principale. În primul rând, grupurile realizează obiectivele inițiale de abilitare și demonstrează capacitatea în fața comunității extinse. Și în al doilea rând, membrii grupului consolidează abilitățile de gestionare și de promovare.

Care sunt cerințele minime înainte de a trece la următoarea etapă?

- ❑ Membrii grupului să fie instruiți cu privire la abilitățile de bază în domeniul administrării proiectului și trebuie să demonstreze competența lor de a gestiona implementarea activităților.
- ❑ Grupurile au abilități de monitorizare și evaluare a activităților lor din punct de vedere al abilitării și sensibilității la gen și sunt capabile (a) să utilizeze informațiile pentru a lua decizii cu privire la gestionarea activităților și (b) să împărtășească și să celebreze ceea ce au realizat și au învățat împreună cu ceilalți.

Activitățile *etapei 6* vor fi, în mare parte, implementate de către grupuri, însă mobilizatorii comunitari și mentorii vor trebui să ofere anumită instruire, ghidare și încurajare.

Membrii comunităţii la deschiderea noului stadion, s. Ciulucani, r. Teleneşti, iunie 2012

- ❑ Grupurile au un plan pentru a asigura rezultate durabile (sau rezultate scontate) în baza proiectului/acțiunilor lor.
- ❑ Grupurile demonstrează angajamentul în calitate de OSC-uri durabile.

Cum pot fi realizate obiectivele la această etapă?

La această etapă mobilizatorii și mentorii vor începe să-și schimbe rolurile. În cadrul etapelor anterioare aceștia au fost la fel de activi ca și membrii grupului, însă la etapa 6 accentul ar trebui să fie plasat pe implicarea grupurilor, iar mobilizatorii ar trebui să le încurajeze și să le acorde asistență în ceea ce privește orice instruire tehnică și consiliere necesare. De asemenea, ei ar putea fi solicitați să asiste activitățile de cooperare între grupuri și părțile interesate din alte raioane din regiune.

Înainte de a începe și în timpul implementării planurilor de acțiuni, membrii grupului vor avea nevoie de ateliere de instruire cu privire la diverse aspecte ale adminsitrării proiectului. Acestea vor varia de la o comunitate la alta, în funcție de natura grupurilor și acțiunile planificate. Cel puțin toate grupurile vor trebui să aibă acces la următoarele ateliere de lucru:

- ❑ Atelier de intruire de jumătate de zi despre bazele admiinstrării proiectului.

Obiective: Membrii grupului au cunoștințe și abilități de bază pentru a administra implementarea unui proiect.

Metodă: Mobilizatorul/mentorul oferă asistență grupului ca să efectueze o analiză critică a fiecărei etape a planului de acțiuni și să identifice abilitățile necesare de gestionare a fiecărei etape (de ex., trebuie să gestioneze achizițiile unor bunuri, să organizeze din punct de vedere logistic un eveniment public, să raporteze situația finan-

Proiectele care au drept țintă comunitatea abilitează și motivează

Este de remarcat faptul că în două sate din Moldova, în procesul de mobilizare a comunității în scopul abilitării care s-a desfășurat recent, în grupurile comunitare s-au produs două schimbări importante, chiar înainte ca acestea să înceapă implementarea propriu-zisă a vreunei activități:

1. Într-un sat în Cahul, membrii grupului comunitar au împărțit sarcinile între ei astfel, încât două persoane să fie responsabile de estimarea costurilor și elaborarea bugetului, două persoane – de procesul de estimare a resurselor, două persoane – de elaborarea propunerii de proiect și alte două persoane – de administrarea implementării proiectului. Astfel, dezvoltarea capacităților a vizat întreg grupul, ceea ce a întărit solidaritatea acestuia și l-a făcut mai durabil.
2. În satul Bîrnova, comunitatea a fost de acord cu faptul că era o prioritate ca grădinița să aibă un teren de joacă. Totuși, știind că există resurse externe pentru sponsorizarea lucrărilor, membrii comunității nu au fost inițial motivați să-și ofere propriile resurse. Dar odată cu încheierea lucrărilor de bază, membrii comunității și-au schimbat atitudinea, contribuind cu muncă fizică și materiale la încheierea construcției terenului de joacă. Aceasta este o altă dovadă a faptului că mobilizarea favorizează distribuirea responsabilităților.

ciară a proiectului, etc.). Apoi grupul revizuiește capacitățile proprii la fiecare punct, iar mentorul/mobilizatorul explică modul în care pot fi soluționate lacunele.

- ❑ Atelier de intruire de jumătate de zi privind monitorizarea.

La tema monitorizării mai multe vor fi discutate la etapa 9.

Mai târziu, în timpul implementării planurilor lor de acțiuni, grupurile ar trebui să beneficieze de următoarele instruiri:

- ❑ Atelier de instruire de o zi privind abilitățile de bază de promovare.

Acesta ar trebui să fie planificat cu atenție, în funcție de necesitățile și contextul fiecărui grup. ONG-urile partenere ar trebui să fie consultate cu privire la modul în care să proiecteze și să organizeze un astfel de atelier.

În afară de cursurile planificate de instruire minimă pentru grupuri și de antrenare la locul de muncă a membrilor grupului, mobilizatorii vor trebui să discute cu grupurile și să monitorizeze procesul de implementare a planurilor lor de acțiuni, cu scopul de a identifica și de a elimina lacunele privind abilitățile necesare grupurilor pentru a finaliza cu succes implementarea proiectelor/acțiunilor lor. Apoi aceste „lacune ale abilităților" pot fi împărtășite cu mentorii comunitari și pot fi luate unele măsuri corespunzătoare pentru a forma abilitățile relevante.

Care sunt riscurile? Cum poate fi redus impactul acestora?

Un risc evident în decursul implementării este că activitățile pot eșua – din cauza resurselor insuficiente, a planificării necorespunzătoare sau a deficiențelor tehnice. Totuși, acestea nu sunt riscuri majore. În timpul implementării, cu siguranță pot interveni unele eșecuri, iar mobilizatorul trebuie să lucreze cu grupurile la aceste etape pentru ca acestea să înțeleagă și să tragă concluzii din eșecuri, luând măsuri pentru a evita repetarea acestora. Astfel, ar trebui să fie încurajată filosofia de „învățare prin acțiune".

Elena Tomuz, consultant PCDLI,
și Stela Naghirneac, directoarea grădiniței,
s. Hincăuți, r. Edineț, august 2012

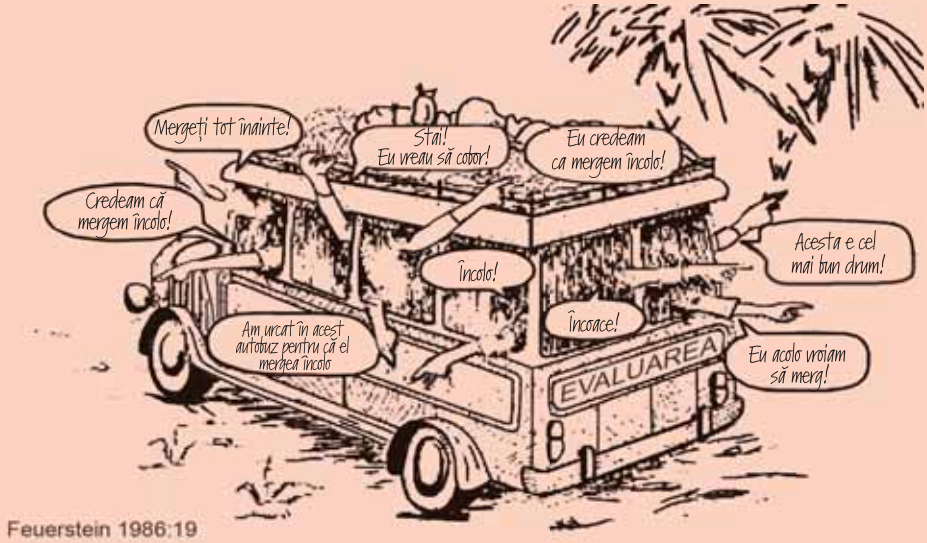
Susținerea organizațiilor comunitare în monitorizarea proiectelor

Un ONG internațional din Marea Britanie, Centrul de Instruire și Cercetare (INTRAC) oferă mai multe definiții ale termenilor „monitorizare" și „evaluare", inclusiv următoarele:

Monitorizarea este evaluarea sistematică și continuă a progresului unei activități în timp, care verifică faptul că lucrurile „merg conform planului" și care permite efectuarea ajustărilor într-un mod metodic.

Evaluarea este estimarea periodică a relevanței, performanței, eficienței și a impactului unei părți a activității cu privire la obiectivele sale. De regulă, evaluarea se realizează la o etapă semnificativă a desfășurării proiectului, de ex., la sfârșitul unei perioade de planificare, când proiectul trece la o nouă etapă sau ca răspuns la o problemă critică.

Astfel, dacă ar trebui să recurgem la o analogie cu un grup care pleacă într-o excursie cu autobuzul, călătoria va fi monitorizată de către șofer și alte persoane. Șoferul și pasagerii vor monitoriza traseul, viteza, cantitatea de combustibil consumat, efectuând ajustări pentru a ajunge la destinație în siguranță și la timp. Odată ajunși la destinație, pasagerii pot evalua călătoria, analizând costurile și timpul sosirii, prin comparație cu alte tipuri de transport, apreciind cât de confortabilă a fost călătoria și ce servicii oferite pe parcursul călătoriei cu autobuzul ar putea fi îmbunătățite.

Feuerstein 1986:19

Recomandări esențiale

- ❑ Mobilizatorii de acum încep să se retragă tot mai mult, cu toate acestea este foarte important ca ei să continuie monitorizarea performanței grupurilor și să ofere sugestii acestora dacă observă abateri de la obiectivele de abilitare – de ex., este firesc faptul ca grupurile să convină asupra unei rotații a conducerii, dar în realitate sarcinile de conducere și de administrare deseori revin uneia sau două persoane. Astfel, mobilizatorii ar trebui să reamintească grupurilor să partajeze rolurile.

ETAPA 7: Proiecte și acțiuni secundare

Care este obiectivul?

Grupurile și-au consolidat abilitățile pentru a elabora soluții la probleme și a promova schimbarea, precum și au consolidat modificările aferente abilitării.

Care sunt cerințele minime înainte de a trece la următoarea etapă?

Odată ce grupurile s-au maturizat în măsura în care să fie capabile să se angajeze în elaborarea și implementarea acțiunilor secundare proiectului lor comunitar inițial, mobilizatorii pot fi siguri de faptul că nu mai au un rol central în proces și că pot contribui la etapele rămase, chiar dacă rezultatele din etapa 7 încă nu au fost obținute. Totuși, la această etapă, mobilizatorii trebuie să ofere consiliere grupurilor privind faptul că progresul și dezvoltarea organizațională a lor depinde de:

- ❑ capacitatea de a aplica lecțiile învățate de la proiectul inițial procesului de planificare a viitoarelor acțiuni, în special în ceea ce privește aplicarea principiilor EG și ABDO;
- ❑ posedarea cunoștințelor și abilităților necesare de a mobiliza resurse pentru a implementa alte acțiuni;
- ❑ utilizarea unității lor organizatorice pentru a asigura faptul că toți membri grupului beneficiază în mod egal de procesul de proiectare și de implementare a acțiunilor.

Activitățile din cadrul *etapei 7* vor fi implementate în mare parte de grupuri, iar mobilizatorii comunitari și, într-o măsură mai mică, mentorii comunitari, vor trebui să ofere consiliere, critici constructive și încurajare.

Cum pot fi realizate obiectivele la această etapă?

Disponibilitatea grupurilor de a se angaja în acțiuni secundare după proiectul/acțiunile comunitare inițiale va varia considerabil de la o comunitate la alta. Unele dintre aceste variabile includ: domeniul de aplicare/amploarea acțiunii inițiale și timpul și resursele necesare pentru a avansa în direcția realizării; maturizarea grupului și eficiența trecerii de la „normare” la „funcționare”; sau schimbările (sau rezistența) apărute în mediul în care operează grupul. Mobilizatorii vor discuta cu grupurile și le vor acorda asistență în procesul de luare a deciziilor cu privire la noile acțiuni pe care să le elaboreze și să le întreprindă în cadrul primului ciclu de MCA.

Procesul de luare a deciziilor pe durata acțiunilor secundare va implica:

- ❑ Atelier de lucru de jumătate de zi care va revizui analiza problemelor și progresul la zi.

Obiective: Grupurile înțeleg aspectele practice de gestionare și monitorizare și pot lua decizii cu privire la acțiunile planificate în funcție de schimbările circumstanțelor.

Metodă: Mobilizatorul facilitează procesul de revizuire a schemei originale a analizei problemei și planul de acțiuni și sugerează grupului să noteze: a) ce s-a realizat; b) dacă realizările au fost obținute cu ușurință sau au existat probleme c) dacă activitățile contribuie la realizarea obiectivului prevăzut în planul de acțiuni sau este necesar să se schimbe ceva. Apoi grupul analizează viitoarele acțiuni și decide care dintre acestea ar trebui să fie modificate, dacă este cazul.

- ❑ Atelier de lucru de jumătate de zi pentru planificarea viitoarelor acțiuni și mobilizarea resurselor.

Obiective: Grupurile convin asupra uneia sau mai multor acțiuni secundare, care vor complementa sau contribui în mod direct la obiectivul vizat în planul de acțiuni original și pe care îl pot asigura cu resurse.

Metodă: Acest atelier de lucru ar trebui să urmeze procesul de revizuire menționat mai sus. Acesta va implica, în esență, aceleași discuții cu privire la planificarea inițială a acțiunilor, dar de data aceasta grupul trebuie să identifice acțiunile

„Când ești bine organizat, multe lucruri devin posibile...”

În comuna Țibirica procesul de mobilizare a înlesnit formarea unui număr de grupuri comunitare. Aceste diferite grupuri, susținute de doi mobilizatori, au pregătit diverse proiecte comunitare, dintre care doar unul a fost inițial finanțat de donatori externi. Totuși, grupurile ale căror proiecte nu au finanțate nu au cedat. Dimpotrivă, au folosit experiența acumulată în procesul de mobilizare și implementare a unicului proiect finanțat pentru a-și dezvolta în continuare planuri de acțiuni.

Unul dintre mobilizatorii din Țibirica a remarcat faptul că grupurile comunitare sunt eficiente deoarece:

- ❑ sunt bine organizate – se întâlnesc sistematic, distribuie sarcinile, duc o evidență;
- ❑ membrii sunt uniți prin scopul lor;
- ❑ încearcă diverse tehnici în confruntarea cu atitudinea de rezistență (de ex., prezentarea serviciilor informaționale ale bibliotecii din comunitate elevilor, astfel încât aceștia să-și influențeze părinții);
- ❑ înțeleg importanța creării rețelelor și a căutării informațiilor publice privind oportunitățile de finanțare (pe internet sau prin alte mijloace de informare);
- ❑ învață din eșecurile lor.

pe care le poate asigura în mod independent cu resurse și/sau poate identifica posibili donatori sau parteneri suplimentari.

Ulterior aceste ateliere vor facilita implementarea acțiunilor suplimentare planificate, cu elemente repetate din cadrul *etapelor 6 și 7.*

Exemple

În mod indicativ, grupurile pot decide să efectueze acțiuni secundare, cum ar fi:

- ❑ acțiuni de colaborare cu APL pentru a stabili mecanisme inovatoare care să faciliteze participarea celor mai marginalizate persoane la procesul de luare a deciziilor;
- ❑ campanii locale care să promoveze schimbări în domeniul prestării serviciilor în baza rezultatelor acțiunilor-pilot realizate în cadrul proiectului comunitar inițial;
- ❑ învățarea colegială și susținerea mobilizării în alte comunități;
- ❑ activități de formarea de coaliții sau rețele cu grupuri similare.

Ca exemple a unor astfel de acțiuni, vedeți studiile de caz.

Care sunt riscurile? Cum poate fi redus impactul acestora?

Având în vedere faptul că ONG-urile partenere sunt supuse unor constrângeri ale programelor de susținere și probleme organizatorice proprii, există riscul ca mobilizatorii comunitari să se simtă obligați să motiveze grupurile, în cadrul primului ciclu de mobilizare, să acționeze dincolo de capacitățile lor în curs de formare. Pentru a reduce acest risc, mentorii trebuie să se asigure de faptul că printr-o monitorizare detaliată aceștia sunt capabili să asiste și să consilieze mobilizatorii în dezvoltarea organizațională a grupurilor. Atât membrii grupului, cât și mobilizatorii trebuie să se simtă liberi, având capacitatea și angajamentul de grup să se implice în acțiuni secundare.

Recomandări esențiale

- ❑ Evitați orice acțiuni secundare care necesită contribuții pentru lucrări de infrastructură.
- ❑ Încurajați grupurile să aleagă proiecte secundare mici și ușor de administrat, astfel încât încrederea lor să fie mărită, și nu scăzută prin acțiuni imposibil de realizat!

ETAPA 8: Asistarea administrației publice locale în procesul de adaptare

Care este obiectivul?

Procesul de mobilizare a comunității în scopul abilitării este mai eficient atunci când acesta nu depinde de planificarea APL, iar grupurile comunitare formate sunt rezistente la acțiuni de cooptare din partea funcționarilor aleși la nivel local. Cu toate acestea, este esențial ca atât procesul, cât și rezultatul procesului de mobilizare să fie aliniate activităților APL-urilor și ca acestea să fie percepute ca fiind paralele și complementare procesului de planificare a APL. Astfel, obiectivul acestei etape este ca toate părțile interesate, în special funcționarii APL, să înțeleagă conceptul și scopul mobilizării comunității și nu doar să salute rezultatele activităților lor de planificare, ci și să ofere „spațiu" corespunzător pentru ca acest lucru să aibă loc. Aceasta înseamnă că APL-ul trebuie să recunoască necesitatea formării și activării independente a grupurilor comunitare în raport cu APL-ul.

Este important ca funcționarii aleși la nivel local să înțeleagă diferența între mecanismele democrației reprezentative, procesul participativ de luare a deciziilor, precum și abilitarea celor mai vulnerabile grupuri. Toate sunt corelate între ele, iar APL-urile trebuie să fie capabile să gestioneze aceste relații. Totuși, este extrem de dificil pentru conducerea APL-urilor, întrucât istoric ei au fost delegați să gestioneze toată dezvoltarea comunității, iar noțiunea împărțirii responsabilităților cu grupurile comunitare independente le este străină multor primari.

Primarul Iacob Prascurov la şedinţa de validare a profilului comunităţii, com. Ţibirica, decembrie 2011

Care sunt cerințele minime înainte de a trece la următoarea etapă?

Comunitățile și administrațiile publice locale au deja o capacitate instituțională considerabilă. Această capacitate a fost ascunsă din cauza lipsei abilitării locale corespunzătoare care s-o aplice. Orice definiție a capacității care se concentrează doar pe capacitatea tehnică va rata potențialul mare existent. Capacitatea existentă este cel mai bine definită ca o abilitate de a soluționa problemele. Oamenii care au supraviețuit, încercând să soluționeze problemele în condiții economice și politice dificile, au o capacitate considerabilă de a aplica experiența și aptitudinile lor, odată ce ei devin abilitați. Astfel, această etapă este oarecum diferită de alte etape ale MCA, deoarece activitățile care urmează să fie întreprinse trebuie să fie realizate într-un mod mai curând continuu decât consecutiv; or, obiectivul etapei în cauză ține de schimbarea atitudinilor funcționarilor APL, astfel încât aceștia să conștientizeze beneficiile enorme ale abilitării celor mai vulnerabile grupuri.

Există trei indicatori-cheie, care pot fi folosiți pentru a identifica în ce măsură APL-urile (și alte părți interesate) satisfac cerințele minime ale MCA:

- ❑ *Funcționarii APL organizează și îmbunătățesc participarea comunitară*. Participarea reprezintă un pilon-cheie al procesului de abilitare. Nefiind doar simpli beneficiari ai serviciilor și subvențiilor, comunitățile și în special grupurile cele mai vulnerabile preiau inițiativa în procesul de dezvoltare. Doar femeile și bărbații din comunitățile lor își cu-

Activitățile *etapei 8* vor fi, de fapt, realizate pe tot parcursul ciclului MCA și vor fi, în mare parte, în responsabilitatea ONG-urilor partenere și a mentorilor comunitari.

Câștigurile pe termen scurt pot însemna pierderi pe termen lung

Într-un sat din nordul Moldovei, PCDLI a sprijinit un proiect comunitar al cărui obiectiv era repararea grădiniței. Primarul a înțeles faptul că programul oferea oportunități pentru investiții suplimentare la bugetul local și a considerat că este de datoria ei să mobilizeze resurse corespunzătoare din partea comunității. Astfel, în urma procesului de mobilizare s-a format un mic grup (al cărui lider era primarul), mai mult de jumătate din părinți au contribuit cu bani și brațe de muncă, iar în grădiniță a fost instalat un nou sistem de încălzire. În consecință, frecvența copiilor a crescut cu 20%.

Totuși, deoarece crearea grupul comunitar a fost o inițiativă a APL-ului, activitățile sale nu au favorizat abilitarea localnicilor marginalizați în raport cu APL-ul, nu a contribuit la formarea capacităților membrilor comunității din afara APL-ului, și nici nu a prilejuit crearea unei legături cu ONG-urile și grupurile comunitare din regiune. Asta înseamnă că în comunitate au rămas, ca și până atunci, două persoane care au experiență de elaborare a proiectelor și a strângerii de fonduri (primarul și directorul școlii), membrii comunității nu au participat la distribuirea responsabilităților, iar necesitățile celor mai vulnerabili locuitori ai satului nu au fost abordate în mod eficient. Prin urmare, deși pe termen scurt APL-ul a asigurat prestarea unor servicii mai bune de către grădiniță, pe termen lung nu are parteneri comunitari care să poată oferi asistență în rezolvarea problemelor, strângerea fondurilor și protejarea drepturilor celor mai vulnerabili.

nosc condițiile și problemele locale și sunt cei mai potriviți să decidă care le sunt prioritățile. Procesul participativ oferă membrilor comunităților posibilitatea de a analiza și a discuta situația lor în mod sistematic, să identifice necesitățile comunității și să implementeze planuri de acțiuni. Procesul participativ vizează toate grupurile sociale, de gen, etnice și alte grupuri vulnerabile în cadrul unei anumite comunități. Acesta permite să fie expus caracterul eterogen al comunității și, astfel, duce la identificarea necesităților și priorităților comunității, care reflectă toate grupurile sociale implicate. Procesele participative de planificare oferă, de asemenea, acces la capitalul social existent, precum și contribuie la crearea și consolidarea capitalului social al comunității. Multe dintre metodele, instrumentele și tehnicile necesare pentru participarea comunității sunt incluse în diferite etape prezentate în acest ghid, în special în secțiunea *„Întocmirea profilului comunității”*.

- *Finanțarea comunităților prin intermediul granturilor de completare*. Pentru a dezvolta capacitățile locale de planificare și alocare a resurselor este important să se facă o trecere de la alocarea fondurilor la granturi necondiționate de completare, unde comunitățile exercită control asupra fondurilor. A dispune de granturi de completare nu înseamnă a aloca bani fără a stabili reguli sau condiții. Dimpotrivă, aceste alocații financiare trebuie însoțite de îndrumări pentru a asigura o participare amplă la nivel local; pentru a promova transparența și responsabilitatea; pentru a preveni frauda și abuzul; pentru a evita excluziunea socială și situația că elită preia controlul. Banii nu vor fi legați de anumite proiecte, însă alocarea lor se va face în baza procedurilor aprobate și a performanțelor. Conceptul granturilor de completare implică acoperirea de către comunitățile locale a unei părți din costurile proiectului. Mecanismele eficiente de responsabilizare socială, însoțite de o comunicare strategică și de o campanie de informare, constituie o

Membrele grupului comunitar discută prioritățile comunității cu Roman Ciubaciuc, primarul or. Cantemir, martie 2012

condiție prealabilă. Comunitățile trebuie să dispună de informațiile și de cunoștințele necesare pentru a participa activ și a contribui la proiectarea și implementarea inițiativelor lor proprii de dezvoltare.

- *Stabilirea intervențiilor pentru a asigura participarea grupurilor social excluse*. Este important ca funcționarii APL să recunoască caracterul neomogen al comunităților și că sunt necesare intervenții pentru a ajunge la grupurile vulnerabile de obicei excluse. O astfel de stabilire și recunoaștere a necesităților va fi demonstrată odată ce APL-urile vor accepta constatările profilului comunității și vor elabora planuri corespunzătoare.

Cum pot fi realizate obiectivele la această etapă?

Etapa 8 solicită ca ONG-urile partenere și mentorii comunității să întreprindă mai multe acțiuni:

- În cadrul întrevederilor inițiale cu funcționarii APL (la etapele 1 și 2) conceptul și procesul de MCA trebuie să fie explicat clar și cu o atenție deosebită. O astfel de explicație poate fi facilitată prin utilizarea schemei unui ciclu și diagramei celor 10 etape din prezentul ghid. De asemenea, copiile ghidului ar trebui să fie puse la dispoziția funcționarilor.
- ONG-urile partenere trebuie să elaboreze planuri integrate de acțiuni, care să prezinte diverse activități complementare ale MCA și ciclul de planificare a dezvoltării locale. Acest plan integrat trebuie să fie prezentat și convenit cu APL-urile.
- Ca parte a activităților oficiale de formare a capacităților în cadrul APL-urilor, trebuie să fie elaborat și prezentat funcționarilor aleși și desemnați un modul de instruire cu privire la MCA. Această instruire ar trebui să includă ședințe care să explice conceptul și etapele-cheie ale MCA, să prezinte exercițiul de profilare a comunității, inclusiv matricea de reflectare a problemelor din perspectiva drepturilor omului în rândul celor mai vulnerabile grupuri, să revizuiască procesul de formare a grupului și cooperarea care ar putea fi necesară din partea administrației publice locale (de ex., necesitatea de înregistrare), precum și instruirea de bază cu privire la monitorizarea și evaluare participativă și modul în care comentariile membrilor comunității pot fi incluse eficient în rapoartele oficiale ale APL.
- Instruirea funcționarilor APL (fie printr-un atelier de lucru formal sau prin intermediul ghidării la locul de muncă) cu privire la modul de organizare și facilitare a adunărilor generale, astfel încât grupurile comunitare să poată prezenta și interacționa cu administrația în scopul finalizării planurilor de dezvoltare locală.

Directoarea grădiniței Tatiana Manoli și un părinte, la deschiderea grădiniței renovate, s. Cania, r. Cantemir, octombrie 2012

Care sunt riscurile? Cum poate fi redus impactul acestora?

Mulți funcționari aleși la nivel local pot fi derutați și, în cel mai rău caz, se pot simți amenințați de procesul de mobilizare a comunității în scopul abilitării. Ei ar putea considera că, fiind funcționari aleși în mod democratic, deja prezintă un mecanism autentic care să reprezinte necesitățile și viziunile celor mai vulnerabile grupuri în comunitățile lor. Mulți ar putea să considere că preocupările unei minorități din cadrul comunității (de ex., necesitățile unui grup de persoane vulnerabile, cum ar fi persoanele cu dizabilități sau o minoritate lingvistică) nu ar trebui să prevaleze asupra preocupărilor majorității.

Aceste considerații ale funcționarilor APL ar putea genera o provocare majoră la realizarea unei mobilizări eficiente. Singura modalitate eficientă de a atenua aceste riscuri este sensibilizarea și instruirea continuă. Funcționarii trebuie să înțeleagă următoarele:

Abilitarea persoanelor cu dizabilități din Vietnam de către grupurile de auto-ajutorare și schimbarea modului de lucru a administrației locale

Rețeaua Supraviețuitorilor Minelor de Teren din Vietnam (Landmines Survivors Network – Vietnam, LSN-Vietnam) este o organizație neguvernamentală care își desfășoară activitatea în provincia Quang Binh, Vietnam, începând cu anul 2003. Fondată de către și pentru supraviețuitori, LSN- Vietnam abilitează persoanele, familiile și comunitățile afectate de acțiunea minelor de teren pentru a se reface după traume, a-și recupera sănătatea și a-și exercita drepturile.

Rețeaua a contribuit la crearea mai multor grupuri de auto-ajutorare pentru supraviețuitorii minelor de teren. Mulți dintre acești supraviețuitori suferă de dizabilități cauzate de răniri, dar trăsătura unică a grupurilor este faptul că printre membrii acestora sunt și persoane cu dizabilități care nu au avut legătură cu conflictul armat și minele de teren. Scopul acestor grupuri este facilitarea procesului de auto-abilitare, prin depășirea excluziunii sociale, sporirea participării la procesele decizionale și îmbunătățirea calității vieții. Scopul final al organizației LSN-Vietnam este de a crea un grup de auto-ajutorare în fiecare comună.

Lucrătorii în teren din cadrul organizației LSN-Vietnam, mulți dintre care suferă de dizabilități, sunt responsabili de acordarea asistenței comunelor care sunt interesate să formeze un grup de auto-ajutorare. La început, acești lucrători contribuie la stabilirea relațiilor de colaborare cu autoritățile locale și cu principalele organizații reprezentative, cum ar fi Asociația fermierilor, Asociația femeilor și Asociația veteranilor. Aceștia oferă grupului în proces de organizare instruire în domeniul formării grupurilor de auto-ajutorare și îndrumări cu privire la aspectele juridice ce țin de înregistrarea grupului la organele autorităților locale, și organizează primele întâlniri ale părților interesate.

Odată ce grupurile sunt oficial înregistrate și formate, acestea sunt gestionate în mod independent de către membrii lor. Lucrătorii în teren oferă asistență continuă atunci când aceasta este solicitată. De ex., ei pot oferi membrilor grupului instruire cu privire la problemele ce țin de dizabilități și/sau de facilitarea grupului (de ex., cum se conduc întâlnirile). Membrii grupului sunt responsabili de gestiunea activităților care includ: **invitarea reprezentanților autorităților locale să participe la discuțiile pe marginea serviciilor medicale acordate persoanelor cu dizabilități, cooperarea cu autoritățile locale în scopul îmbunătățirii calității și accesibilității serviciilor medicale acordate persoanelor cu dizabilități, organizarea evenimentelor sportive locale, participarea la evenimente sportive naționale, asigurarea unei instruiri colegiale privind asistența medicală și tratamentul, crearea afacerilor mici și asigurarea oportunităților profesionale**, precum și promovarea unei imagini pozitive a persoanelor cu dizabilități în comunitatea locală. Multe grupuri de auto-ajutorare și-au asumat responsabilitatea pentru organizarea Zilei naționale a persoanelor cu dizabilități din Vietnam, elaborând agenda acestei zile și organizând manifestări publice.

Una dintre cele mai mari realizări ale grupurilor de auto-ajutorare este impactul pe care l-au produs asupra creșterii gradului de conștientizare a autorităților locale cu privire la necesitățile persoanelor cu dizabilități și rolul participativ important al acestor persoane în abordarea necesităților lor. Următoarea etapă se referă la unirea eforturilor tuturor grupurilor de auto-ajutorare în scopuri comune.

- ❑ caracterul complementar al democrației reprezentative și al dezvoltării participative;
- ❑ bazele EG/ABDO și modul în care acestea exercită un impact asupra sărăciei și a problemelor sociale din comunitate;
- ❑ că procesul de abilitare poate crea capacități complementare în cadrul comunității și poate transforma întreaga comunitate în una mult mai independentă și puternică;
- ❑ comunitatea care are un caracter divers și incluziv și este capabilă să propună soluții pentru problemele cu care se confruntă va fi percepută ca un obiectiv mult mai atractiv pentru investitorii externi (publici și privați), decât comunitățile care nu reușesc să abordeze problemele excluziunii sociale.

ETAPA 9: Utilizarea procesului de monitorizare pentru învăţare, durabilitate şi abilitare

Care este obiectivul?

Grupurile au capacitatea de a colecta și analiza informațiile de monitorizare și le pot utiliza la luarea deciziilor și în procesul de autogestiune. Analiza progresului în realizarea obiectivelor inițiale de abilitare trebuie să conțină, de asemenea, informații despre dezvoltarea grupurilor și modul în care grupurile mențin rezultatele acțiunilor.

Care sunt cerințele minime înainte de a trece la următoarea etapă?

- ❑ Grupurile au un cadru solid de colectare a informațiilor aferente monitorizării și le pot utiliza pentru a lua decizii și pentru a elabora buletine informative pentru o comunitate mai largă.
- ❑ Grupurile au schițat un plan de durabilitate pentru rezultatele acțiunilor obținute până în prezent și au un plan de bază de dezvoltare organizațională a grupului.

Activitățile din cadrul *etapei 9* implică organizarea cursurilor de instruire de către mentorii comunitari, dar în mare parte conduse de grupuri, cu facilitarea acordată de către mobilizatorii comunitari.

Cum pot fi realizate obiectivele la această etapă?

Pentru a atinge obiectivele etapei 9, pe parcursul perioadei de implementare a proiectelor/acțiunilor comunitare trebuie să aibă loc în paralel și alte activități. Aceste activități vor include:

- ❑ Întâlnirea grupului, facilitată (2 ore), pentru raportare privind monitorizarea participativă.

  Mobilizatorii asistă grupurile în examinarea datelor de monitorizare colectate de la prima instruire privind monitorizarea și pentru evaluarea relevanței, utilității și modului în care informațiile ar putea fi analizate și partajate în cadrul comunității mai largi.
- ❑ Atelierul de instruire de jumătate de zi privind evaluarea procecsului de abilitare.

  Un posibil conținut al acestui atelier va fi stabilit în baza rezultatelor formării formatorilor privind analiza cadrului competențelor pentru grupurile comunitare.

Un alt domeniu important al performanței grupurilor, căruia mobilizatorii și mentorii pot oferi susținere, este comunicarea. În decursul etapei 4 membrii grupului vor fi instruiți în formarea abilităților de comunicare, dar în timpul implementării mobilizatorii vor reaminti grupurilor despre importanța schimbului de informații în cadrul comunității și cu alte părți interesate. Acest lucru va contribui la transparență și va consolida abilitarea grupurilor. Tipurile de comunicare pot include tipărirea și distribuirea afișelor sau a bu-

Şedinţa grupului comunitar în s. Ţiganca, r. Cantemir, aprilie 2012

letinelor informative simple, dar și organizarea unor evenimente, cum ar fi adunările publice. Pentru grupuri este la fel de important să celebreze public succesul și realizările lor.

Pe parcursul acestei etape dezvoltarea organizațională a grupului va beneficia din vizite de schimb și vizite în teren la alte grupuri similare; precum și din posibilitatea de cooperare cu OSC-urile implicate în același domeniu de interes. Mobilizatorii și mentorii ar trebui să pună un accent deosebit pe susținerea învățării colegiale și pe schimbul de informații cu organizațiile femeilor.

Pe măsură ce grupurile avansează spre finalul procesului de implementare a activităților lor inițiale, mobilizatorii vor facilita grupurile în procesul de planificare a durabilității rezultatelor acțiunilor lor. În unele cazuri, aceasta poate prevedea doar planificarea următoarelor acțiuni ale grupului, dar în multe cazuri (în special în cazul proiectelor legate de accesul și acordarea serviciilor) grupurile vor trebui să creeze comitete/unități dedicate (sau alte entități), care vor fi responsabile de gestionarea rezultatelor și extinderea beneficiilor, precum și de mobilizarea resurselor necesare pentru a susține această gestiune.

Recomandări esențiale

- ❑ Dacă există certitudinea că un grup nu va fi durabil ca entitate (indiferent de motiv), mobilizatorii ar trebui să ofere asistență membrilor grupului pentru implementarea unei strategii de tip „predare-primire”, astfel încât un partener sau o organizație nouă să poată prelua sarcinile cu privire la rezultatele proiectului, iar membrii grupului existent să poată planifica propriile planuri de viitor.

ETAPA 10: Evaluarea și următorii pași

Care este obiectivul?

Grupurile sunt capabile să realizeze o analiză din perspectiva abilitării și să demonstreze altora practici reușite de promovare a egalității de gen și a dezvoltării locale mult mai incluzive.

Care sunt cerințele minime înainte de a trece la următoarea etapă?

- ❑ Grupurile au realizat o evaluare participativă a acțiunilor lor la zi și au înregistrat constatările și impresiile într-un format potrivit pentru propria instruire, pentru instruirea altora, precum și pentru împărtășirea cunoștințelor cu alte părți interesate.
- ❑ Grupurile au un plan fezabil de dezvoltare organizațională, actualizat după orice lecții învățate din evaluarea proiectului.

Etapa 10 va fi condusă doar de grupuri, cu facilitare din partea mobilizatorilor comunitari. Mentorii comunitari și ONG-urile partenere vor trebui să interacționeze cu grupurile când acestea prezintă evaluările sale și următorii pași.

Cum pot fi realizate obiectivele la această etapă?

Pe durata etapei 9 membrii grupului vor beneficia de o activitate de instruire cu privire la evaluarea procesului de abilitare. După aceasta, odată ce grupurile se apropie de finalizarea acțiunilor lor inițiale, mobilizatorii vor facilita întâlnirea grupului pentru a elabora un plan de evaluare. Acest plan va confirma indicatorii care urmează să fie utilizați pentru a măsura schimbarea, metodele de colectare a informațiilor și a surselor de informare, cine va participa la acest proces și timpul necesar pentru efectuarea evaluării. Având în vedere că sarcina estimării schimbării este o provocare majoră pentru oricine, grupurile ar putea avea nevoie de susținere din partea mentorilor și mobilizatorilor comunitari.

Odată ce grupul a colectat informațiile de evaluare, acesta ar trebui să organizeze o întâlnire (sau mai multe) pentru a discuta rezultatele obținute și a decide ce să facă cu ele. Aceasta poate include:

- ❑ elaborarea unui document simplu pentru a înregistra ce s-a obținut ca rezultat al acțiunilor grupului, care acțiuni au avut cel mai puțin sau mai mult succes și de ce;
- ❑ prezentarea constatărilor evaluării în cadrul unei adunări publice;
- ❑ prezentarea evaluării părților interesate, cum ar fi APL-urilor, în cadrul întâlnirilor bilaterale;
- ❑ interacțiunea cu mobilizatorii și mentorii pentru a elabora un material privind *„istoria de succes”*.

De asemenea, mobilizatorii vor susține grupurile în procesul care va revizui planul lor de dezvoltare organizațională elaborat la etapa 9, utilizând orice constatări relevante din procesul de evaluare și din comentariile și opiniile altor părți interesate.

Care sunt riscurile? Cum poate fi redus impactul acestora?

Mobilizatorii vor vedea că grupurile ajung la etapele finale ale ciclului MCA în perioade diferite. Dacă grupurile încă mai sunt implicate în activitățile din cadrul etapei 6, în timp ce susținătorul programului încetează să acorde susținere, există un risc sporit că grupurile nu vor atinge nivelul durabilității grupului. Pentru a diminua într-o oarecare măsură acest risc, mobilizatorii ar trebui să colaboreze îndeaproape cu mentorii comunitari și cu ONG-urile partenere, ca să ajute grupurile să identifice susținători alternativi cel puțin cu 3 luni înainte ca susținătorul inițial al programului să-și înceteze activitatea.

Recomandări esențiale

- ❑ Cheia documentării succesului nu constă în concentrarea asupra întrebărilor despre „ce am făcut”, ci mai curând asupra celor de tipul „ce s-a schimbat în viața noastră?” și „ce am realizat?”.
- ❑ Niciodată nu subestimați puterea celebrării succesului!

SCOPUL !

Care este obiectivul?

Bărbații și femeile care reprezintă grupurile vulnerabile au creat structuri durabile (grupuri de autoajutorare, OSC-uri, ONG-uri), care pot promova în mod eficient și pot pleda pentru includerea necesităților și a intereselor lor în procesul de dezvoltare locală.

Cum pot fi realizate obiectivele la această etapă?

Obiectivele vor fi realizate, implementând cu succes etapele 1-10 și ar trebui să fie urmate de evenimente publice pentru a promova și a celebra realizările grupurilor.

Este oare durabilitatea mereu necesară?

Vor apare circumstanțe în care grupurile formate prin MCA au realizat obiectivele lor inițiale, dar care nu mai sunt valabile în forma lor existentă. Astfel, membrii grupului ar putea solicita menținerea realizărilor lor prin transformarea într-un alt fel de grup sau fuzionarea cu o organizație existentă.

PARTEA 4

Studiu de caz privind mobilizarea comunității

Prezentarea generală a comunei Țibirica

Țibirica este situată în inima Codrilor, pe malul drept al râului Cula, la 78 km de la Chișinău. În componența comunei intră două sate, Țibirica și Schinoasa, care se află la o distanță de aproape 5 km unul de altul. Populația comunei nu atinge 3000 de persoane și principala sursă de venit este agricultura de subzistență.

Țibirica este una dintre comunele țintă ale Programului Comun Dezvoltare Locală Integrată, iată de ce pe parcursul verii anului 2011, membrii ONG-ului CReDO, organizație parteneră a programului, s-au ocupat de definirea participativă a profilului comunității. În profil sunt analizate date oficiale privind populația, sănătatea acesteia, situația economică a comunității și serviciile de care beneficiază locuitorii. Analiza a permis definirea statutului celor mai vulnerabile persoane din comunitate, iar în urma întâlnirilor cu funcționarii APL-ului și a celor două întâlniri cu membrii comunității din ambele sate, s-a format o viziune asupra necesităților considerate stringente de către comunitate.

Mai jos găsiți un fragment din concluziile cercetării incluse în profilul comunității:

„Populația de etnie romă, care reprezintă 10,4 % din numărul total de locuitori, este concentrată în satul Schinoasa. Ea se confruntă cu diverse bariere economice și sociale care pun acest grup etnic în pericolul de a fi exclus.

Satul Schinoasa nu are sistem de aprovizionare cu apă și nici acces la surse de apă potabilă. Localnicii folosesc apa din fântânile satului, însă calitatea acesteia nu este corespunzătoare pentru consum.

Toate casele se află într-o stare avansată de degradare; în caz de cutremur, majoritatea clădirilor ar putea să se prăbușească. De obicei, mai mult de două familii trăiesc sub același acoperiș, iar gospodăriile sunt încălzite cu ajutorul sobelor cu lemne.

Au fost înregistrate, de asemenea, cazuri de discriminare, atunci când sătenilor nu li se acordau în mod adecvat servicii de îngrijire medicală. Sediul cabinetului medicului de familie local este situat prea departe față de satul Schinoasa, iar accesul este destul de dificil, deoarece drumurile sunt greu accesibile."

Formarea grupurilor și identificarea priorităților

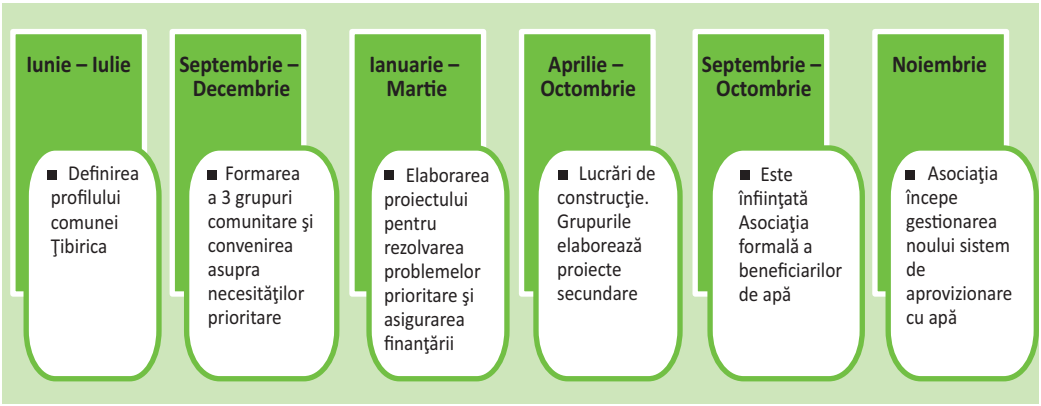
Pe parcursul toamnei anului 2011, mentorul comunitar, membru al ONG CReDO, a vizitat de mai mult de cinci ori Țibirica. Pe durata acestor vizite, în primul rând, s-a elaborat și s-a prezentat și s-a discutat profilul comunității împreună cu membrii comunei. Ulterior, aceștia din urmă au fost asistați să formeze grupuri în jurul problemelor pe care ei le considerau cele mai importante. Întâlnirile se desfășurau în clădirea grădiniței din Țibirica și erau deschise pentru toți sătenii care doreau să participe. Pentru oamenii din Schinoasa, locul de desfășurare a adunărilor nu era atât de convenabil (aflându-se la 5 km depărtare), însă primarul și-a oferit sprijinul și le-a asigurat transportul.

La prima întâlnire de prezentare a profilului comunității și de îndemnare a membrilor comunității să identifice problemele cele mai importante cu care se confruntă, primarul din Țibirica a făcut o introducere, dar odată cu încheierea ei el s-a retras și le-a permis mentorului comunitar să faciliteze discuția între membrii comunității.

Pe parcursul acestor prime discuții între membrii comunității, mentorul comunitar a putut identifica doi participanți care au dat dovadă de capacități de lider și care erau respectați de comunitate. Prin urmare, cei doi participanți au devenit principalele persoane de contact pentru mentorul comunitar (aflat la Chișinău), iar până la sfârșitul anului ele au fost desemnate mobilizatori comunitari, primind o mică remunerare pentru a desfășura această activitate timp de 6 luni.

Discuțiile din timpul întâlnirilor comunității au permis identificarea rapidă a trei probleme principale pe care localnicii doreau să le rezolve. În primul rând, accesul limitat la sursele de apă potabilă pentru locuitorii din satul Schinoasa; în al doilea rând, accesul limitat la grădiniță; în al treilea rând, necesitatea de a îmbunătăți accesul la serviciile medicale din comunitate. Stringența primei probleme a fost recunoscută în mod deschis de membrii comunității prezenți la întâlniri, iar sătenii din Țibirica au declarat că sunt conștienți de faptul că în cazul nerezolvării problemei alimentării cu apă potabilă, încălcarea drepturilor locuitorilor din Schinoasa ar putea duce la tensiuni între localnici.

În urma acestor discuții s-a format un grup comunitar de aproape 15 persoane, originare din Schinoasa, majoritatea fiind femei, pentru a colabora cu APL-ul în vederea elaborării unui proiect privind aprovizionarea cu apă. În satul Țibirica s-au format alte două grupuri, cu mai puțin de 10 membri fiecare, în majoritate femei, pentru a se ocupa de celelate probleme legate de persoanele în etate, serviciile medicale și educația preșcolară.

Schema 4. Cronologia MCA pentru Ţibirica

Mobilizatorii

Temeinicia procesului de mobilizare din Ţibirica este strâns legată de efortul şi devotamentul celor doi mobilizatori comunitari. Ambii mobilizatori se bucurau de un statut social foarte înalt în comunităţile lor: unul dintre mobilizatori era o femeie din cominitatea romilor din Schinoasa, care avea o experienţă anterioară de colaborare cu ONG-urile în sat, cealaltă femeie era bibliotecara din satul Ţibirica. Ambele deţineau cunoştinţe şi capacităţi de bază necesare unei activităţii de mobilizare şi elaborării propunerilor de proiect, acestea fiind consolidate prin îndrumările ONG-ului CReDO şi, de asemenea, datorită unui seminar de o zi ţinut de CReDO la Chişinău.

Odată ce grupurile au fost formate, cele două mobilizatoare şi-au asumat rolul de a coordona întâlnirile de grup, precum şi rolul de canal de comunicare principal între grupuri şi APL şi între grupuri şi partenerii programului. Întradevăr, acţiunile mobilizatoarelor menite să asigure transparenţa fluxului de informaţii, accesul membrilor grupurilor la exemplele de succes şi informaţiile provenite de la potenţiali susţinători din exterior au avut o importanţă capitală în motivarea grupurilor.

Parteneriatul cu APL-ul

Un alt factor de succes important pentru Ţibirica a fost acela că funcţionarii APL-ului au înţeles de la prima întâlnire cu partenerii programului că rolul lor era să ofere suport pentru mobilizare şi nu să o gestioneze sau să o controleze. Pentru a ilustra acest fapt avem câteva exemple de susţinere din partea APL-ului pentru acest proces.

Primarul din Ţibirica a susţinut grupurile comunitare, permiţând folosirea de către aceştia a clădirilor APL-ului (de ex., şcoala) ca locuri de desfăşurare a întâlnirilor, dar nu a participat la discuţiile grupului, cu excepţia cazurilor când a fost rugat să o facă. A fost, de asemenea, un aliat important al grupului din Schinoasa, îngrijindu-se într-o oarecare măsură de controlul calităţii lucrărilor furnizorului şi asigurându-se ca proiectul de aprovizionare cu apă să corespundă tuturor

Fată de etnie romă aduce apă de la fântână, s. Chinoasa, com. Ţibirica, r. Călăraşi, februarie 2011

cerințelor legii. În această privință, comunitatea a fost ajutată și de partenerii programului, care au oferit un inginer care să elaboreze caietul de sarcini.

Secretarul consiliului local a avut un rol esențial în ghidarea grupului și consilierea mobilizatorului comunitar în privința prevederilor legii legate de instalarea și autogestionarea unui sistem de aprovizionare cu apă. Acordând această asistență, primarul și secretarul consiliului frecventau întâlnirile grupului din Schinoasa pentru a oferi informații și a participa la ședințe de genul „întrebări și răspunsuri".

Implementarea proiectului

Imediat ce comunitatea a convenit că proiectul de aprovizionare cu apă pentru Schinoasa a fost desemnat prioritatea numărul unu, mobilizatorul comunitar și membrii grupului comunitar, cu suportul partenerilor programului, au început să lucreze asupra elaborării proiectului. După cum s-a menționat mai sus, partenerii programului au fost responsabili pentru contribuția tehnică oferită de inginer. Prin intermediul întâlnirilor frecvente de grup în Schinoasa, așteptările gospodăriilor au fost adaptate în funcție de consultanța tehnică cu privire la modul în care ar putea fi construit sistemul de aprovizionare cu apă la cele mai mici costuri. Mobilizatorul a jucat un rol semnificativ în această perioadă, asigurând informarea întregii populații și ajutând membrii comunității să înțeleagă cerințele de cost și de întreținere ale sistemului de aprovizionare cu apă.

Odată cu încheierea elaborării proiectului și a procedurilor juridice, partenerii proiectului au acordat fondurile pentru proiect, transferându-le către un ONG local, care a acceptat rolul de partener local al grupului comunitar. Desemnarea prin licitație a furnizorilor care să se ocupe de lucrări a fost gestionată în comun de APL și membrii comunității, iar contractul a fost încheiat între furnizor și ONG-ul local. Acest aranjament a fost mai convenabil din punctul de vedere al termenului impus de partenerii de program, întrucât grupul comunitar din Schinoasa nu avea încă statutul juridic necesar pentru a organiza licitații sau gestiona fonduri. Totuși, dacă ar fi avut la dispoziție mai mult timp pentru a realiza ciclul de mobilizare, ar fi fost mai bine ca grupul comunitar să fie înregistrat și să poată gestiona direct licitația și desemnarea furnizorului.

Acțiuni secundare

Al doilea mobilizator din Țibirica a ajutat celelalte grupuri să învețe din experiența grupului din Schinoasa în proiectul de aprovizionare cu apă și le-a încurajat să-și folosească abilitățile pentru a analiza problemele și a formula soluții în legătură cu dezvoltarea propriului plan de acțiuni. De ex., grupul care se ocupa de persoanele în etate s-a întâlnit sistematic la oficiul poștal din localitate, de unde bătrânii își ridicau pensiile. Grupul a elaborat o propunere de proiect, fiind ajutat în mod special de o profesoară pensionată, desemnată lider al grupului, să renoveze și să mobileze o încăpere nefolosită din partea din spate a oficiului

Secretarul consiului local al com. Ţibirica la întâlnire cu grupul comunitar pentru a explica procesul şi responsabilităţile înregistrării Asociaţiei consumatorilor de apă

poștal ca să devină sediul oficial al Centrului social petnru persoanele în etate. La momentul elaborării, mobilizatorul oferea asistență grupului în legătură cu depunerea cererilor pentru obținerea unui grant din surse externe.

Durabilitatea

Pe o perioadă de aproape 12 luni, grupul comunitar din Schinoasa s-a obișnuit să se întâlnească sistematic și să discute despre pașii necesari instalării și menținerii noului sistem de aprovizionare cu apă. Pe lângă faptul că erau parte a echipei/procesului de elaborare și implementare a unui proiect de infrastructură, însușind astfel bazele estimării costurilor și elaborării bugetului, membrii grupului au mai învățat și despre procesul de înregistrare juridică a grupului lor și asumarea responsabilității juridice pentru întreținerea și exploatarea instalației de aprovizionare cu apă. Acest proces de învățare a fost un mare pas înainte și a contribuit semnificativ la întărirea capacității de autoguvernare a comunității din Țibirica.

În octombrie 2012, la aproape 18 luni de la primii pași făcuți în sensul mobilizării comunității în scopul abilitării, mobilizatorul comunitar a convocat o întâlnire a grupului în cadrul căreia secretarul consiliului a explicat procedurile legale necesare înregistrării Asociației consumatorilor de apă din Schinoasa. Astfel, la o altă întâlnire, membrii au votat în mod democratic în favoarea înregistrării oficiale și au început să-și organizeze structura internă, au creat un consiliu, un director executiv și un secretar, stabilind în același timp un tarif lunar pentru consumul de apă și un regim de întreținere.

Lucrările de construcţie a sistemului de aprovizionare cu apă în s. Schinoasa, com. Ţibirica, r. Călăraşi, noiembrie 2012

Lucrările de construcţie a sistemului de aprovizionare cu apă în s. Schinoasa, com. Ţibirica, r. Călăraşi, noiembrie 2012

Glosar de acronime

OC: ***Organizație comunitară (poate fi un grup informal sau un grup înregistrat oficial)***

MCA: ***Mobilizarea comunității în scopul abilitării***

OSC: ***Organizație a societății civile***

EG: ***Egalitate de gen***

ABDO: ***Abordare bazată pe drepturile omului***

PCDLI: ***Programul Comun Dezvoltare Locală Integrată***

APL: ***Administrație publică locală***

ONG: ***Organizație non-guvernamentală***

GAA: ***Grup de autoajutorare (un grup informal)***

Bibliografie

I. Publicații, rapoarte și articole

Sherry R.Arnstein „A Ladder of Citizen Participation", Journal of American Institute of Planners (JAIP), Vol. 35, No. 4, iulie 1969.

Srilatha Batliwala „Empowerment of Women in South Asia: Concepts and Practices", New Delhi: Asian South Pacific Bureau of Adult Education și FAO, 1993.

C. Buxton, K. Abraliev, M. Aidaraliev, A. Moldosheva, M. Naumann și S. Yusupova „From Self-Help to a Wider Role in Society. A Review of Self-Help Group Methodology in Kazakhstan, Kyrgyzstan and Tajikistan", Studiu de cercetare desfășurat de Programul Asiei Centrale cu agențiile ECCA și ONG-urile partenere, noiembrie 2007.

Marie-Thérèse Feuerstein „Partners in Evaluation: Evaluating Development and Community Programmes with Participants", London: Macmillan Education Ltd., 1986.

Simon Forrester „Evaluation Report of NGO Umut", INTRAC, 2005.

S. Forrester, I. Sunar „CSOs and Citizens´ Participation", Technical Assistance for Civil Society Organisations (TACSO), Oficiul Regional, iulie 2011.

C. Haruța, B. Radu „Citizen Participation in the Decision Making Process at Local and County Levels in the Romanian Public Institutions", Revista Transilvană de Științe Administrative, Nr. 31E, p. 76-92, 2010.

Julia Häusermann „A Human Rights Approach to Development", London: Rights and Humanity, 1998.

L. Helling, R. Serrano, D. Warren „Linking Community Empowerment, Decentralized Governance, and Public Service Provision through a Local Development Framework", septembrie 2005.

J. Kirkemann Boesen, T. Martin „Applying a Rights-Based Approach. An Inspirational Guide for Civil Society", Institutul Danez pentru Drepturile Omului, 2007.

Sara Hlupekile Longwe „Women's Empowerment Framework", 1990.

Deepa Narayan „Towards Participatory Research", Washington DC: Lucrarea tehnică a Băncii Mondiale Nr. 307, 1996.

OICDO „Important Concepts Underlying Gender Mainstreaming. Factsheet No 2", Biroul consilierului special pe probleme de gen și promovare a femeilor (OSAGI), ONU, CH rev., august 2001.

OSAGI „Gender Mainstreaming: An Overview", Biroul consilierului special pe probleme de gen și promovare a femeilor (OSAGI), ONU, 2002.

Serghei Ostaf „Rezumat al studiului asupra vulnerabilității: Taxonomia și posibilele implicații ale politicilor de descentralizare asupra grupurilor vulnerabile din Moldova", Moldova: Programul Comun Dezvoltare Locală Integrată (PCDLI), 2011.

PNUD „Applying a Human Rights-Based Approach to Development Cooperation and Programming: A UNDP Capacity Development Resource", Grupul Consolidarea Capacităților, Biroul pentru Politici de Dezvoltare, PNUD, septembrie 2006.

Margaret Schuler „Empowerment and the Law: Strategies of Third World Women", OEF International, 1987.

Hari Srinivas „Towards a Gender Analysis Framework to assist the application, adoption and use of Environmentally Sound Technologies", 2008.

UNCDF. Forul Global privind Dezvoltarea Locală: Atingerea ODM prin intermediul guvernării locale. Sesiunea 7: „Empowering women: How can the local level be harnessed to promote gender equality?", octombrie 2010.

Lisa VeneKlasen cu Valeri Miller „A New Weave of Power, People and Politics: The Action Guide for Advocacy and Citizen Participation", Oklahoma City, OK, World Neighbors, 2002.

II: Site-uri utile

CReDO – Centrul de Resurse pentru Drepturile Omului – http://www.credo.md

Instutul Danez pentru Drepturile Omului – http://www.humanrights.dk

HelpAge International – http://www.helpage.org

Centrul Internațional de Resurse și Instruire pentru ONG – http://www.intrac.org

Minority Rights Group International – http://www.minorityrights.org

UN Women – http://www.unwomen.org/resources/web-portals-and-online-resources

PARTEA 5

Set de instrumente

5.1. Introducere

Acest set de instrumente a fost elaborat ca să însoțească Ghidul de mobilizare a comunității în scopul abilitării femeilor și bărbaților vulnerabili. Setul nu prezintă un document „independent" și nici o listă definitivă de instrumente pentru elaborarea unui profil al comunității sau de întreprindere a activităților de mobilizare. Acesta, mai curând, prezintă câteva recomandări practice pentru activitățile propuse în Ghid și ar trebui să fie utilizate împreună cu alte instrumente.

Această versiune a setului de instrumente a fost elaborată având în vedere experiența acumulată recent în cadrul Programului Comun Dezvoltare Locală integrată.

Setul de instrumente are următoarele secțiuni:

5.1. Introducere

5.2. Glosar de acronime și termeni

5.3. Tipologia organizațiilor comunitare

5.4. Cadrul MCA bazat pe principiile ABDO/EG

5.5. Model de profil al comunității

5.6. Instrumente de colectare și analiză a datelor participative

5.7. Înțelegerea conceptului de „putere" și a cadrelor de abilitare

5.8. Formarea rețelelor și a alianțelor

5.9. Exemplul unei fișe de post a mobilizatorului comunitar

5.10. Liste de verificare privind mobilizarea

5.11. Studii de caz internaționale privind MCA

5.2. Glosar de acronime și termeni

Acronime

OC: Organizație comunitară (poate fi un grup informal sau un grup înregistrat oficial)

MCA: Mobilizarea comunității în scopul abilitării

OSC: Organizație a societății civile

EG: Egalitate de gen

ABDO: Abordare bazată pe drepturile omului

PCDLI: Programul Comun Dezvoltare Locală Integrată

APL: Administrație publică locală

ONG: Organizație non-guvernamentală

GAA: Grup de autoajutorare (un grup informal)

Câțiva termeni asociați conceptului de mobilizare a comunității în scopul abilitării

Comunitate:

Conform resursei electronice „Wikipedia", deja spre anii 1950 existau 94 de definiții diferite ale termenului „comunitate". Aceasta continuă, spunând că în cadrul comunităților umane, *intenția*, *convingerile*, *resursele*, *preferințele*, *neciesitățile* și *riscurile*, precum și o serie de alte condiții obișnuite, influențează *identitatea* participanților și gradul lor de solidaritate.

Acțiune comunitară:

Un set clar definit de activități proiectate, finanțate și implementate de către comunitate, pentru a atinge un scop convenit în comun. Este posibil ca acțiunea să fie realizată într-o perioadă relativ scurtă de timp (3-9 luni) și poate avea un scop care duce la realizări materiale (de ex., o clasă de școală renovată sau o rampă de acces pentru persoanele în scaune cu rotile în clădirea administrației publice locale) sau realizări mai puțin tangibile (de ex., modificarea unui regulament local sau majorarea bugetului local pentru educație).

Mentor comunitar:

Mentorii comunitari sunt aleși din rândul personalului și colaboratorilor ONG-urilor partenere. Rolul principal al mentorilor este de a asigura liderismul în cadrul etapelor inițiale ale procesului MCA, oferind sprijin pentru consolidarea capacității mobilizatorilor și grupurilor comunitare, atât prin ateliere de lucru organizate, cât și prin ghidare la locul de lucru, și de a facilita activitățile care vor contribui la abilitarea durabilă a GAA/OC.

Mobilizator comunitar:

Mobilizatorii comunitari fac parte din comunitățile-țintă. Calificările, profilurile, sarcinile și responsabilitățile mobilizatorilor sunt descrise în secțiunea „Exemplul unei fișe de post a mobilizatorului comunintar". Mobilizatorii sunt ghidați și susținuți de către mentorii comunitari și primesc rambursări din cadrul Programului, atât pentru cheltuielile suportate, cât și pentru perioadele specifice în care au contribuit la procesul de MCA. Rolul principal al mobilizatorilor este de a iniția și a dezvolta un proces social în cadrul comunităților țintă, pentru o analiză comună a necesităților comunității, o acțiune colectivă care conduce la soluționarea problemelor depistate și pentru asigurarea autosusținerii și autogestionării procesului. Autogestionarea va fi organizată prin formarea de grupuri (GAA/OC), în care mobilizatorii vor juca un rol important în identificarea potențialilor membri și catalizatori ai grupului. Mobilizatorii se vor asigura că procesele sunt sensibile la dimensiunea de gen și sunt bazate pe drepturile omului.

Diversitate:

Diversitatea poate fi definită în diferite moduri. Una dintre abordări este de a privi diversitatea ca un angajament de recunoaștere și apreciere a varietății de

caracteristici care determină unicitatea oamenilor într-o atmosferă care promovează și celebrează realizarea individuală și colectivă. Exemple de atare caracteristici sunt: vârsta, stilul cognitiv, cultura, dizabilitatea (mintală, de învățare, fizică), situația economică, nivelul de educație, etnia, identitatea de gen; contextul geografic; limba (limbile) vorbite; starea civilă/de parteneriat, aspectul fizic; afilierea politică, rasa, convingerile religioase, orientarea sexuală.

Abilitarea:

Înseamnă că persoanele – atât femeile, cât și bărbații –preiau controlul asupra vieții lor: stabilind propriile lor agende, formând deprinderi (sau obținând recunoașterea propriilor abilități și cunoștințe), dobândind un grad mai mare de încredere în sine, soluționând problemele și dezvoltând independența proprie. Abilitarea este atât un proces, cât și un rezultat *(Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor/UN Women, 2010)*.

Evaluarea:

Aprecierea periodică a relevanței, performanței, eficienței și a impactului unei activități în raport cu obiectivele stabilite. Evaluarea este realizată de obicei la o etapă semnificativă în desfășurarea proiectului, de ex., la sfârșitul unei perioade de planificare, la trecerea proiectului într-o nouă fază sau ca răspuns la o problemă critică specială.

Egalitatea de gen:

Presupune că toți oamenii sunt liberi să-și dezvolte abilitățile personale și să facă alegeri fără bariere structurale sau sociale, cum ar fi stereotipurile, rolurile rigide de gen sau prejudecățile. Egalitatea de gen presupune că aspirațiile, comportamentele și necesitățile diferențiale ale femeilor și bărbaților sunt luate în considerare, apreciate și favorizate în mod egal la toate nivelurile și în toate spațiile publice și private. Egalitatea de gen nu implică asemănarea dintre femei și bărbați, ci asigură faptul că drepturile materiale, responsabilitățile și posibilitățile nu depind de sexul biologic *(Organizația Internațională a Muncii, 2000).*

Indicator:

Indicatorii constituie un element foarte important al unui sistem de monitorizare și evaluare. În acest context, un indicator reprezintă o schimbare sesizabilă sau un eveniment care oferă dovezi că ceva s-a întâmplat – s-a produs un rezultat, s-a obținut un efect imediat sau au fost observate schimbări pe termen lung. Indicatorii sunt mai curând niște semne, decât dovezi ale faptului că evenimentul sau procesul revendicat a avut loc cu adevărat (sau are loc în prezent). Probele oferite de mai mulți indicatori vor forma baza pentru argumentarea afirmațiilor făcute.

Monitorizare:

Evaluarea sistematică și continuă a progresului unei activități de-a lungul perioadei de lucru, care stabilește dacă lucrurile se desfășoară conform planului și permite efectuarea unor ajustări necesare într-un mod metodic.

Capitalul social:

Capitalul social este definit de Robert D. Putnam ca fiind „valoarea colectivă a tuturor rețelelor și speciilor sociale (cunoscute de oameni), precum și tendințele care reies din efortul de a face ceva unul pentru altul (norme de reciprocitate)”. Capitalul social în acțiune poate fi văzut în tot felul de grupuri, inclusiv, de ex., în simplul proces prin care vecinii supraveghează proprietatea străină în timpul absenței proprietarului sau atunci când oamenii împrumută bani de la prieteni.

Excluziunea socială:

Se referă la procesele în care oamenii și comunitățile sunt blocați sistematic să beneficieze de drepturi, oportunități și resurse (de ex., locuințe, locuri de muncă, asistență medicală, angajare civică, participare democratică și acces echitabil la justiție), care se află în mod normal la dispoziția membrilor societății și care sunt esențiale pentru integrarea socială *(Insti-*

tutul Excluziunii Sociale al Școlii de Psihologie Profesională din Adler, SUA).

Transparența:

Este implementată printr-un set de politici, practici și proceduri care permit cetățenilor să se bucure de informație și proces accesibile, utilizabile, informative, inteligibile și pasibilăe auditului, deținute de centrele de autoritate (societate sau organizații).

Vulnerabilitatea:

O persoană vulnerabilă este o persoană extrem de sensibilă la un anumit pericol, cum ar fi violența, în special violența bazată pe gen (inclusiv violența sexuală), maladiile, imobilitatea, sărăcia, lipsa de adăpost. Diferite categorii de oameni, cum ar fi femei, bărbați, mame sau tați singuri, copii, tineri, persoane în etate, persoane care trăiesc cu HIV/SIDA, persoane cu dizabilități, persoane LGBT (lesbiene, gay, bisexuali, transsexuali) și persoane care se confruntă cu șocuri traumatice sau posttraumatice, se confruntă cu riscuri diferite și în măsuri diferite, trec prin experiențe de conflict în mod diferit și au necesități diferite *(Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor/ UN Women, 2010).*

Și, în sfârșit ...

... **Sărăcia –** „Un om care a trăit într-o cabană a fost perfect fericit până când a venit un vecin și a construit un palat. Atunci proprietarul cabanei a început să se simtă defavorizat". (Karl Marx, *„Muncă salariată și capital"*)

5.3. Tipologia organizațiilor comunitare

Există un număr mare de organizații care se ocupă de cercetarea aspectelor dezvoltării comunitare din ultimii 20-30 de ani, multe dintre acestea încercând să explice modul în care ar putea fi influențat capitalul social și modul în care comunitățile reușesc să se organizeze. Studiind literatura din acest domeniu, putem vedea că, de obicei, analiza tipologiilor organizațiilor comunitare pornește de la: a) funcțiile acestora; b) originile și asociațiile acestora; și c) mijloacele de legitimitate ale acestora. Astfel, mai jos, sunt prezentate mai multe forme de constituire a organizațiilor comunitare.

Grupurile de inițiativă – reprezintă, de obicei, un grup neoficial de membri ai comunității, care se unesc și sunt convin să lucreze împreună pentru a soluționa o problemă comună și urgentă. Grupurile pot fi destul de mari și diverse (de ex., toți adulții dintr-un sat mic), însă de obicei există și un comitet executiv format din 5 sau 6 membri, aprobat prin consens, care are funcția de gestionare a sarcinilor grupului. De cele mai multe ori grupul este abandonat după ce obiectivul imediat a fost realizat, însă în multe cazuri acesta poate să se extindă într-o organizație cu statut permanent și să solicite recunoaștere legală.

Grupurile de autoajutorare/grupurile de sprijin reciproc – reprezintă grupuri mici, formate de câțiva membri care au un interes general comun de creare a mecanismelor, prin intermediul cărora indivizii din acest grup vor fi susținuți de către grup în ansamblu. Motivarea esențială a acestora constă în solidarizare și capacitatea de sprijin reciproc. Astfel de grupuri numără de obicei între 8-15 membri și după constituire aceștia restricționează expansiunea grupului. Inițial, aceste grupuri se pot aduna doar pentru solidarizare și pentru a-și împărtăși problemele, însă în cele din urmă ele iau decizii cu privire la acțiuni comune care, din punct de vedere operațional, pot necesita un anumit tip de recunoaștere oficială (de ex., pentru a deschide un cont bancar). Astfel de grupuri, de obicei, își consolidează pozițiile, formând coaliții sau federații cu alte grupuri similare.

Grupurile de credit și economii – aceste grupuri sunt asemănătoare, după proporții și numărul de membri, cu grupurile de autoajutorare, însă se deosebesc prin funcția principală a acestora: de a oferi membrilor grupului asistență privind problemele economice. Susținerea este posibilă prin gestionarea în grup a economiilor și disponibilitatea corespunzătoare a creditului grupului pentru fiecare membru.

Comitetele de vecinătate – acestea sunt niște tipuri de organizații comunitare care au fost fondate fie în baza tradiției culturale/antropologice de a ajuta la administrarea unei comunități teritoriale, fie în baza unor reglementări legale specifice (de ex., asociațiile pentru locuințe, formate în perioada sovietică în anumite țări post-sovietice).

Grupurile de utilizatori – acestea reprezintă grupurile înființate ca un mecanism, prin care comunitatea mai largă (un sat sau un grup de fermieri) poate să-și administreze infrastructura care deservește comunitatea. De obicei, aceste grupuri sunt înregistrate în mod legal și funcționează în baza unor principii operaționale specifice, cu un mandat clar și simplu (de ex., gestionarea aprovizionării cu apă potabilă).

Grupurile religioase – sunt asemănătoare cu grupurile de autoajutorare și cu grupurile de inițiativă, însă membrii acestora aparțin unei anumite religii și, de obicei, unei anumite biserici, moschei, templu, etc.

5.4. Cadrul mobilizării comunității în scopul abilitării bazat pe principiile ABDO/EG

Schimbare individuală

ABILITAREA
Puncte de referință

- Colectarea și analiza datelor dezagregate pe sex/vârstă/etnie, etc. (pentru o promovare și identificarea comună a priorităților grupului, bazate pe date);
- Grupurile vulnerabile pot forma OC-uri care pot promova necesitățile și interesele specifice în procesul de dezvoltare locală;
- Grupurile vulnerabile/OC-urile care le reprezintă pot influența într-un mod relevant deciziile locale;
- Grupurile vulnerabile/OC-urile care le reprezintă pot elabora proiecte de inițiative comunitare și le pot implementa cu succes;
- Grupurile vulnerabile/OC-urile care le reprezintă pot elabora alte inițiative de proiect și reușesc să obțină finanțare nu numai din partea PCDLI.

CUM SE REALIZEAZĂ?

- Facilitarea creării organizațiilor comunitare;
- Implicarea cât mai mare în studierea vulnerabilității;
- Conetarea cauzelor și lacunelor de cunoștințe și oferirea de instruiri și consultanță, **dezvoltarea competențelor relevante**;
- Încurajarea participării la planificarea locală și procesul decizional locale, **modul în care resursele locale sunt distribuite**;
- Elaborarea inițiativelor comunitare, planificarea durabilității.

CAPACITATEA INDIVIDUALĂ
Puncte de referință

- Colectarea și analiza datelor dezagregate în funcție de sex/vârstă/etnie, etc. (pentru o promovare și planificarea dezvoltării locale bazate pe date);
- Conștientizarea ABDO și EG de către funcționarii publici și factorii de decizie locali;
- Cunoștințe și abilități privind ABDO și EG pentru funcționarii publici și factorii de decizie locali;
- Roluri specifice și clare pentru integrarea ABDO și EG în procesul de dezvoltare locală;
- Instrumentele folosite de către factorii de decizie și de funcționarii publici locali pentru operaționalizarea ABDO și EG în dezvoltarea locală;
- Angajamentul de respectare a principiilor ABDO și EG.

CUM SE REALIZEAZĂ?

- Evaluarea capacității și a **obiectivelor care urmează să fie realizate**;
- Clarificarea și adăugarea responsabilităților funcționale specifice cu privire la ABDO și EG;
- Sesiuni de instruire și consultanță cu privire la ABDO și EG;
- Acordarea sprijinului pentru utilizarea instrumentelor noi, precum formularele de vulnerabilitate și dezgregare pe genuri, computerul.

Titularii de drepturi ↔ **Autoritățile responsabile**

ABILITAREA COMUNITĂȚII
Puncte de referință

- Grupurile vulnerabile, bărbații și femeile, au acces la informații relevante, aferente drepturilor lor (cu privire la angajare, plăți și servicii sociale, luarea deciziilor la nivel local);
- Grupurile vulnerabile, bărbații și femeile sunt consultați atunci când sunt luate decizii relevante și se decid inițiative de proiect;
- Creșterea gradului de conștientizare în comunitate cu privire la situația grupurilor vulnerabile (religioase, etnice, de gen);
- Grupurile vulnerabile, bărbații și femeile au acces și pot folosi mecanismele de redresare pentru prevenirea încălcării drepturilor omului.

CUM SE REALIZEAZĂ?

- Încurajarea organizațiilor comunitare să se implice în procesul de învățare colegială și să creeze grupuri și rețele de suport în comunitate;
- Inițiativă de proiect comunitar;
- Încurajarea organizațiilor comunitare să inițieze campanii de sensibilizare în comunitate.

CAPACITATEA INSTITUȚIONALĂ
Puncte de referință

- Angajamentul politic de a promova principiile ABDO și EG în dezvoltarea locală;
- Angajamentul ferm de a aborda lacunele de capacitate cu privire la ABDO și EG. Crearea și încurajarea unui mediu care promovează ABDO și EG;
- Politici și regulamente interne cu privire la ABDO și EG;
- Instrumente și sisteme care sunt utilizate pentru promovarea ABDO și EG;
- Angajamentul financiar de a promova principiile ABDO și EG;
- Sporirea responsabilității cu privire la ABDO și EG. **Studiu instituțional privind vulnerabilitatea**.

CUM SE REALIZEAZĂ?

- Evaluarea capacității instituționale cu privire la ABDO și EG;
- Planul de dezvoltare a capacității cu privire la ABDO și EG;
- Elaborarea procedurilor interne cu privire la ABDO;
- Inițiativă de proiect comunitar, ședințe de instruire și consultanță;
- Responsabilitate, responsabilitate, responsabilitate.

Schimbare de sistem/a instituțiilor

Profilul comunității

_____

(denumirea și locația comunității)

Raportul este elaborat de către

_____

(Numele mentorului comunitar, denumirea organizației și datele de contact)

data

Conținut

Introducere

1. Metodologie
2. Constatări
   - 2i. Date generale despre comunitate
   - 2ii. Profilul economic
   - 2iii. Evaluarea reducerii dezastrelor ecologice și naturale
   - 2iv. Grupurile vulnerabile
   - 2v. Preocupări privind drepturile omului
3. Perspectivele comunității
   - 3i. Cartografierea situației sociale
   - 3ii. Cronologie
   - 3iii. Distribuirea autorității
   - 3iv. Necesități prioritare
4. Concluziile echipei de cercetare

Anexe: Harta; reprezentări grafice ale comunității; listele informatorilor; orice date suplimentare, etc.

(În total raportul nu trebuie să conțină mai mult de 50 de pagini și, dacă este posibil, mai puțin de 40 de pagini. Acesta trebuie să fie scris într-un limbaj accesibil, încât membrii alfabetizați ai comunității să-l poată citi, și, dacă este posibil, să utilizeze grafice și instrumente vizuale pentru a explica situația. De asemenea, ar fi bine dacă profilul comunității va conține fotografii.)

Introducere

Descriere succintă a scopului profilului comunității și a principiilor care să ghideze metodologia și conținutul. Rețineți că scopul profilului comunității ar trebui să vizeze 3 aspecte:

- ❑ Un studiu al aspectelor demografice, sociale, fizice, economice și de mediu ale satului (satelor) sau a orașului sau ale localității APL definite. Studiul poate identifica necesitățile comunității, precum și oportunitățile de dezvoltare pe viitor, dar și impedimentele care ar putea stagna dezvoltarea;
- ❑ O analiză a oricăror grupuri din cadrul comunității care împărtășesc trăsături comune de vulnerabilitate;
- ❑ Un profil pregătit pentru și în cooperare cu membrii comunității.

1. Metodologie:

- ❑ *Cadrul analizei și întrebările-cheie;*
- ❑ *Metode și instrumente utilizate;*
- ❑ *Informații despre persoanele care colectează datele, despre sursele de informare și informatori (și modul în care au fost identificați aceștia);*
- ❑ *Perioada de colectare a datelor;*
- ❑ *Comentarii cu privire la orice dificultăți și probleme neașteptate, apărute în timpul cercetării.*

2. Constatări:

i. Date generale despre comunitate

Acest paragraf ar trebui să includă date generale demografice, locația și date fizice ale comunității, precum și date despre infrastructură și trăsăturile specifice ale acestei comunități prin care se deosebește de altele (acestea ar putea fi trăsături pozitive sau negative).

ii. Profilul economic

Acesta ar trebui să descrie infrastructura economică și piața locală a muncii și să prezinte principalele surse de venit ale membrilor comunității. Tipul de date și modul în care sunt prezentate acestea ar trebui să urmeze recomandărilor cursului de formare a formatorilor PCDLI privind planificarea strategică locală.

iii. Evaluarea reducerii dezastrelor ecologice și naturale

Acest punct ar trebui să fie completat în conformitate cu metodologia propusă de PNUD: Evaluarea rurală rapidă.

iv. Grupurile vulnerabile

Descrise în baza celor 6 domenii de interes evidențiate în taxonomie, cu date statistice prezentate în tabele și rezumate succinte ale oricăror date calitative relevante obținute în cadrul interviurilor, etc.

v. Preocupări privind drepturile omului

Date prezentate în șabloanele matrice, urmate de orice note de subsol și de informații calitative suplimentare.

3. Perspectivele comunității:

Aceste paragrafe pot varia de la o comunitate la alta, în funcție de domeniile de interes sugerate de constatările inițiale și de analiza prezentată mai sus, dar și în funcție de gradul de implicare și de accesibilitate a membrilor comunității pe parcursul exercițiului de conturare a profilului. Cu toate acestea, această secțiune poate conține constatările prezentate de către unii sau toți membrii comunității în cadrul următoarelor exerciții participative:

i. Cartografierea situației sociale

Prezentarea amplasării geografice a comunității cu date despre gospodăriile și grupurile de gospodării considerate vulnerabile de către comunitate, precum și activele și instituțiile importante ale comunității.

ii. Cronologie

Poate fi utilizată pentru a prezenta evenimente sau activități specifice care au avut un impact semnificativ asupra comunității în ultimii 10 ani (sau mai mult). Impactul poate fi calificat ca fiind pozitiv sau negativ (sau având un caracter mixt).

iii. Distribuirea autorității

Membrii comunității utilizează diagramele Venn pentru a demonstra importanța, influența și locația instituțiilor sau a persoanelor care afectează calitatea vieții lor.

iv. Necesități prioritare

Acestea pot fi prezentate sub forma unei liste de probleme care sunt identificate de către membrii comunității în cadrul interviurilor, focus-grupurilor sau în cadrul unei interacțiuni în timpul procesului de colectare a datelor. Necesitățile ar trebui să fie înregistrate cu referire la membrii comunității care le-au identificat (dar fără a indica numele persoanelor).

4. Concluziile echipei de cercetare

Concluziile succinte sunt convenite cu mentorul comunitar și cu echipa de cercetare, alături de recomandările care ar putea fi luate în considerație de către membrii comunității în cadrul analizei problemei. Acestea nu ar trebui să depășească o pagină de text.

5.6. Instrumente de colectare și analiză a datelor participative

Matricea pentru analiza părților interesate

	Grupuri ale părților interesate	Rolul lor în problemele comunitare	Impactul politicii asupra părților interesate	Influența părților interesate asupra acțiunii comunitare (de la 1 la 5)*		
				Etapa pregătire	*Etapa decizie*	*Etapa implementare*
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						

***Legendă:**

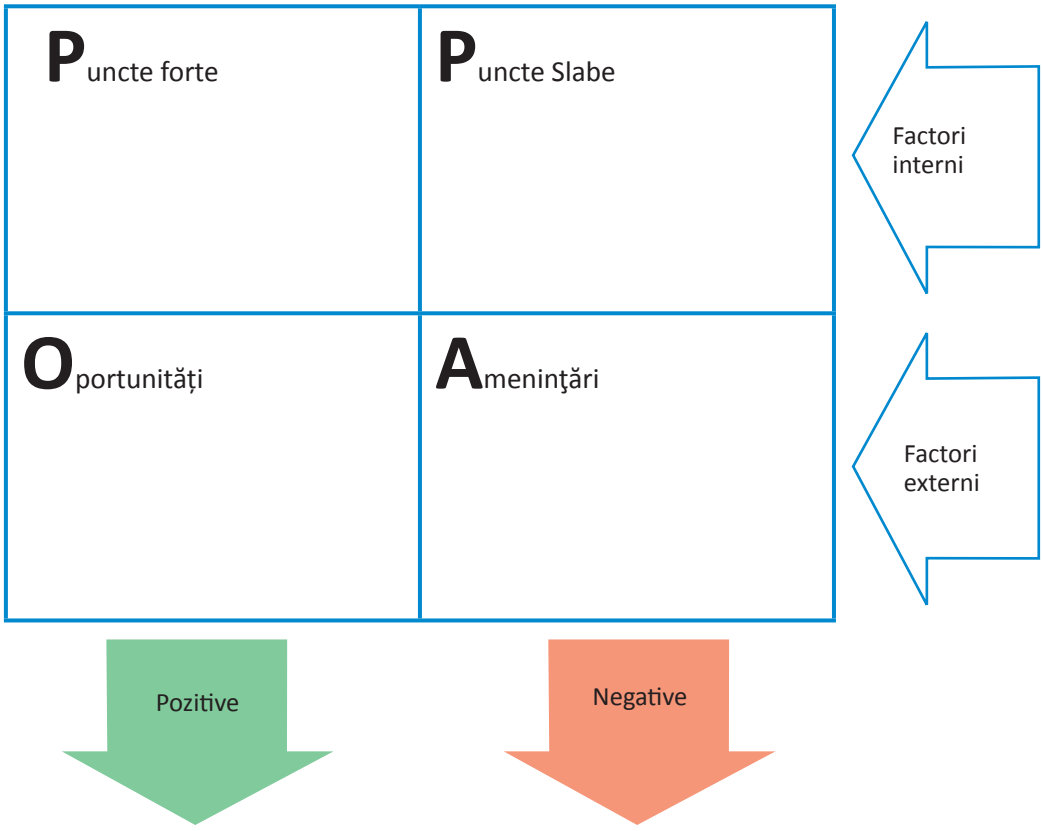
N = necunoscut
1 = fără importanţă
2 = importanţă redusă
3 = importanţă relativă
4 = importanţă sporită
5 = nivel critic

Matricea pentru analiza de tip SWOT și explicarea acesteia

Evaluarea mediului intern și extern reprezintă o parte importantă a procesului de planificare strategică. Factorii mediului intern pot fi, de obicei, clasificați ca *puncte forte* (**PF**) sau puncte slabe (**PS**), iar factorii mediului extern pot fi clasificați ca *oportunități* (**O**) sau *amenințări* (**A**). O astfel de analiză a mediului strategic este numită **analiza de tip SWOT**.

Subiectul analizei de tip SWOT

(*definește subiectul analizei aici – de ex.,*
poziția unei organizații privind abilitarea grupurilor comunitare)

Câteva instrumente de colectare a datelor calitative

Mai jos este prezentată o descriere succintă a instrumentelor care pot fi utilizate pentru a colecta date calitative, inclusiv metode de facilitare a participării informatorilor în procesul de colectare a datelor. O selecție a acestor instrumente este prezentată în mod detaliat pe paginile ce urmează.

Interviuri și observații

Interviuri neoficiale – Acestea au drept scop obținerea informațiilor prin conversații între intervievatori și respondenți. Acestea explorează, în linii mari, opiniile, experiențele și valorile respondentului, oferindu-i intervievatorului libertatea de a cerceta problemele în ordinea în care acestea apar. Atât selectarea informatorului, cât și a tipurilor de întrebări, trebuie să fie sensibilă la perspectiva de gen.

Interviuri semi-structurate – se fac în baza unui ghid de interviuri cu o listă de întrebări care ar garanta abordarea principalelor subiecte. Se folosesc întrebări deschise, care admit o infinitate de răspunsuri, adresate într-o ordine flexibilă, și care asigură discreția intervievatorului pentru abordarea unor chestiuni de gen și lasă loc pentru întrebări suplimentare adresate cu scopul abordării unor anumite subiecte de interes.

Focus-grupuri – Acestea implică un grup mic de persoane care discută, în mod deschis, între ele și cu intervievatorul, deseori abordând subiecte întâlnite într-un exercițiu anterior. Aceste grupuri reprezintă un mijloc bun de analizare a modului în care oamenii interacționează și discută despre probleme, bazându-se pe interacțiunea dintre membrii grupului și nu doar pe interacțiunea dintre întrebările cercetătorilor și răspunsurile participanților. Selectarea persoanelor care urmează să fie invitate pentru participarea la o discuție în cadrul unui focus-grup trebuie să fie efectuată în baza unui proces planificat anterior, care ia în considerație aspectele de gen, vârstă, etc. Din grup ar trebui să facă parte 5-8 persoane, iar moderatorul ar trebui să-și planifice din timp cum va nota răspunsurile (de ex., la un dictofon, cu acceptul tuturor participanților, sau prin luare de notițe). Alte detalii sunt prezentate mai jos.

Interviuri cu comunitatea – Aceste interviuri sunt deschise pentru toți membrii unei comunități sau cartier și pentru a avea succes trebuie să fie planificate în mod minuțios. Pentru a evita abaterea de la subiectul conversației, ar trebui să fie utilizat un ghid structurat de intervievare. Totodată, este important să fie asigurat un echilibru de gen între persoanele care vorbesc, astfel încât interviul să nu fie dominat doar de un anumit grup. La fel ca și în cazul focus-grupurilor, trebuie să exite o strategie clară privind notarea răspunsurilor.

Observațiile participantului – acest fapt presupune analiza vieții de zi cu zi a beneficiarilor, care este posibilă prin intremediul personalului care locuiește în comunitate sau prin observațiile înregistrate de către membrii comunității. Această examinare poate fi posibilă și printr-o **traversare a comunității**, prin care cercetătorul va trece prin localitate, urmând un traseu planificat, și va lua notițe și va face interviuri neoficiale pe neașteptate cu oamenii din stradă.

Instrumente de participare

Harta activelor – O hartă a comunității reprezintă un desen schematic al unei zone, utilizat pentru a găsi locația și tipurile de resurse folosite de către o comunitate, din perspectiva locuitorilor săi.

Cronologie – O ilustrare a evenimentelor esențiale din viața unui individ, a unei gospodării, a unei comunități sau organizații pentru o anumită perioadă de timp din trecut (mai multe detalii sunt prezentate mai jos).

Diagrama Venn – Diagrama Venn constă dintr-un set de cercuri desenate, de diferite dimensiuni, fiecare reprezentând o instituție, pentru a arăta relațiile dintre o comunitate sau o gospodărie și instituțiile care o afectează (mai multe detalii sunt prezentate mai jos).

Organigrama – Un instrument vizual utilizat pentru urmărirea fluxului de resurse, beneficii sau efecte negative, care ilustrează impactul unui proiect sau al unei schimbări. Oamenii, instituțiile, resursele, ș.a.m.d., sunt reprezentați schematic, fiind desenate săgeți între categorii pentru a indica fluxul sau legăturile dintre entități.

Mărturii – O povestire înregistrată, la persoana întâi, despre atitudinea sau experiența unui individ cu privire la o anumită situație sau proiect.

O selecție a metodelor de eșantionare pentru colectarea unor date calitative

Selectarea și tipurile de eșantioane aleatorii în procedurile calitative

Tipuri	Definiția
Selectarea după principiul bulgărelui de zăpadă	Mai întâi este selectat informatorul principal. Acesta dă numele altor persoane, care pot oferi informații suplimentare utile.
Selectarea în baza criteriilor pertinente	Selectarea se face în baza principiului de obținere a unei diversități cât mai extinse, prin alegerea persoanelor cu diferite funcții sau în diferite situații, în măsura în care este posibil.
Selectarea în baza unor cote sau proporții	Selectarea se face cu scopul de a avea reprezentanți ai tuturor grupurilor sociale în funcție de importanța acestora în sistemul social, astfel efectuându-se evaluarea.
Selectarea aleatorie	O persoană este selectată aleatoriu (sau se utilizează tabelele de eșantionare aleatorie)

Notă: Adaptat după Deepa Naryan, „Towards Participatory Research" (Washington DC: World Bank Paper No. 307, 1996)

Gestionarea discuțiilor cu focus-grupuri

Pregătirea discuției cu focus-grupul

1. Identificați obiectivul principal al întrunirii – stabiliți informațiile necesare care trebuie obținute de la grup.
2. Formulați cu atenție cinci-șase întrebări (vedeți mai jos).
3. Planificați ședința (vedeți mai jos).
4. Încercați să asigurați faptul că membrii potențiali ai focus-grupului sunt invitați din timp să participe la întrunire. Dacă este posibil, prezentați în prealabil invitaților ordinea de zi propusă, ora ședinței și lista de subiecte care vor fi discutate. Planificați să prezentați o copie a raportului ședinței fiecărei persoane prezente și notificați participanții depsre aceasta.
5. Solicitați invitații să confirme locația și ora desfășurării discuțiilor în focus-grup.

Formularea întrebărilor

1. Formulați cinci-șase întrebări. Sesiunea ar trebui să dureze 1-1,5 ore. În acest timp o persoană poate adresa cel mult cinci-șase întrebări.
2. Întrebați-vă în primul rând ce problemă sau necesitate comunitară va fi abordată prin informațiile colectate în timpul ședinței. De exemplu, vedeți dacă un serviciu sau o idee nouă va funcționa, apoi încercați să înțelegeți cum și de ce un document politic sau prestarea unui serviciu locale eșuează, etc.
3. Pe lângă întrebările principale, formulați câteva întrebări suplimentare, pentru a ajuta grupul să găsească răspunsul în cazul în care se blochează la una dintre întrebări. Cu toate acestea, aveți grijă să nu adresați întrebări prea sugestive.

Planificarea sesiunii

1. *Programarea* – Planificați întrunirile astfel ca acestea să dureze 1-1,5 ore. Asigurați-vă că acestea sunt fixate la o oră convenabilă pentru participanți. Ora prânzului sau la sfârșitul zilei de lucru ar fi optim pentru toți.
2. *Acomodarea și asigurarea cu băuturi răcoritoare* – Desfășurați întrunirile într-o cameră sau într-o încăpere bine aerisită și iluminată. Plasați scaunele astfel încât toți membrii să se poată vedea unii pe alții. Oferiți băuturi răcoritoare, dar și prânzuri la cutie în cazul în care ședința are loc la prânz.
3. *Regulile de bază* – Este important ca toți membrii să participe cât mai mult posibil, totuși sesiunea să continue cu generarea informațiilor utile. Întrucât sesiunea focus-grupului de multe ori este un eveniment singular, se impune stabilireaunor reguli succinte care să mențină focusarea și participarea tuturor. Luați în considerație următoarele trei reguli de bază:
   a) mențineți dialogul focusat, orice răspunsuri incoerente trebuie întrerupte;
   b) mențineți ritmul;
   c) asigurați-vă de faptul că fiecare participant are șanse egale de a se pronunța; și
   d) obțineți răspunsuri la întrebări.
4. *Ordinea de zi* – Examinați următoarea ordine de zi: salutul, prezentarea ordinii de zi, a obiectivului întrunirii, a regulilor de bază, discuția propriu-zisă, întrebări și răspunsuri, încheiere.
5. *Componența* – Focus-grupurile sunt organizate de obicei cu participarea a 6-10 membri care au trăsături similare, de ex., vârsta, statutul în comunitate, funcția la locul de muncă, caracteristici de vulnerabilitate și alte trăsături similare. Selectați membrii

care ar fi mai participativi și reflexivi. Încercați să selectați participanți care nu se cunosc unul pe altul. Asigurați-vă că există un echilibru între numărul de femei și bărbați, în cazul în care organizați un „grup mixt", și, unde este posibil, planificați să formați grupuri cu membri de același sex pentru a putea dezagrega datele.

6. Asigurați înregistrarea sesiunii cu echipament audio. Nu contați pe propria memorie. Dacă acest lucru nu este practic, implicați un co-facilitator care va lua notițe. Nu uitați să cereți permisiunea participanților înainte de a începe înregistrarea.

Facilitarea sesiunii

1. Obiectivul major al facilitării este colectarea informațiilor utile pentru a atinge obiectivul sesiunii.
2. Prezentați-vă și prezentați co-facilitatorul, dacă acesta este implicat.
3. Explicați mijloacele de înregistrare a sesiunii.
4. Începeți activitățile ordinii de zi (vedeți „Ordinea de zi" prezentată mai sus).
5. Citiți cu atenție fiecare întrebare înainte ca aceasta să fie abordată de grup. Oferiți grupului câteva minute pentru ca fiecare membru să-și noteze cu atenție răspunsurile. Apoi, facilitați discuția cu privire la răspunsurile date la fiecare întrebare.
6. După ce s-a răspuns la fiecare întrebare, formulați cu atenție un rezumat al informațiilor prezentate (persoana care ia notițe ar putea face acest lucru).
7. Asigurați o participare echitabilă. În cazul în care una sau două persoane domină reuniunea, încurajați participarea altor persoane. Examinați posibilitatea aplicării metodei mesei rotunde, inclusiv mersul într-o direcție în jurul mesei, oferind fiecărei persoane 1 minut pentru a răspunde la întrebare. În cazul în care dominația persistă, atrageți atenția grupului asupra acestui fapt și solicitați idei despre modul în care participarea ar putea fi mai activă.
8. Încheierea ședinței – Anunțați membrii că vor primi o copie a raportului elaborat în baza răspunsurilor lor, mulțumiți-le pentru participare și încheiați sesiunea.

Imediat după sesiune

1. Verificați dictofonul, dacă acesta a fost utilizat, și asigurați-vă că a funcționat pe parcursul ședinței.
2. Revizuiți notițele luate pentru a clarifica orice rectificări, asigurați-vă că paginile sunt numerotate, tăiați notițele care nu au sens!
3. Notați orice observații făcute în timpul ședinței. De exemplu, unde și când s-a desfășurat ședința și ce caracter a avut participarea grupului? Au existat anumite surprize în timpul ședinței? S-a defectat dictofonul?

Cronologia

Instrumentele vizuale, cum ar fi hărțile, diagramele, cronologiile, sunt elemente importante ale cercetării participative. Acestea permit membrilor comunității, în special persoanelor mai puțin alfabetizate sau celor care au participat mai puțin la procesele de cercetare, să exploreze relațiile complexe și să conecteze problemele în moduri care nu sunt posibile doar prin metode verbale, generând, astfel, o analiză mai aprofundată a problemelor locale. Cu toate acestea, precum multe alte instrumente participative de cercetare, cei mai experimentați practicieni ar beneficia mai mult de la analizele făcute în baza cronologiei și a diagramelor Venn. Astfel, novicii sunt încurajați să solicite asistență de specialitate în intelegerea celui mai bun mod de utilizare a tehnicii de cronologie. Notele de mai jos sunt oferite ca un bun punct de plecare.

Ce este o cronologie?

O listă de evenimente-cheie din istoria comunității, care contribuie la identificarea tendințelor, evenimentelor, problemelor și realizărilor în viața acesteia.

Scopul principal al elaborării cronologiei este de a ajuta echipa de cercetare să înțeleagă ce evenimente locale sau naționale sunt considerate de comunitate ca fiind importante în istoria ei. Cronologia este elaborată în baza discuțiilor cu un grup mic de membri ai comunității (fie a unei părți reprezentative a întregii comunități sau a un grup selectat în funcție de o trăsătură anumită a vulnerabilității). Grupul ar trebui să fie format din femei și bărbați.

Cronologia poate include date cu privire la atâtea generații, câte își amintesc membrii comunității, dar este mult mai eficient când aceasta este adaptată la necesitățile imediate ale profilului comunității și, astfel, mai bine e să fie limitată la istoria recentă (cel mai probabil, la ultimii 10 ani). Cronologia ar putea include subiecte cu privire la evenimente politice, calamități naturale, recolte bune/proaste, maladii, schimbări în prestarea serviciilor publice, migrațiune, etc. Aceste discuții oferă o bună oportunitate de a solicita opinia membrilor comunității cu privire la tendințele anterioare și răspunsurile tradiționale, precum și cu privire la oportunitățile posibile de a soluționa problemele actuale.

Cronologia este înregistrată de către membrii comunității, cu echipa de cercetare care doar asistă și pune întrebări. Grupul ar trebui să fie solicitat să identifice evenimentele care au avut loc în decursul unei perioade (de 10 ani), care au format și au influențat atât viețile oamenilor în parte, cât și viața comunității în general.

Echipa de cercetare va distribui foi mari de hârtie și carioci. Evenimentele din cadrul cronologiei trebuie să fie scrise cu majuscule și în mod lizibil.

Dacă există dificultăți în stabilirea datelor anumitor evenimente, încercați să le referiți la un eveniment cunoscut. După finalizarea acestui exercițiu, facilitatorul va încheia discuțiile cu un rezumat al cronologiei elaborate și va face fotografii pentru a utiliza imaginile în viitoarele rapoarte, darși în relațiile cu întreaga comunitate.

Echipa de cercetare trebuie să noteze particularitățile participanților (vârsta, genul) și ora/data și locul desfășurării exercițiului.

Diagramele Venn

Elaborarea diagramelor Venn este o metodă de a afla persoane sau organizații sunt importante în cadrul și pentru o comunitate.

Scopul principal al utilizării diagramelor Venn este de a identifica grupurile și instituțiile care operează în comunitate și de a prezenta modul în care acestea interacționează unele cu altele, la fel și gradul de cooperare și implicare a acestora în procesul de dezvoltare. Diagramele Venn au o utilitate fundamentală pentru membrii comunității pentru stabilirea importanței sau a influenței diferitelor instituții asupra vieții lor și asupra procesului decizional în cadrul comunității.

În termeni mai specifici, diagramele Venn pot fi utilizate cu un grup de membri ai comunității pentru a aborda:

- ❑ rolul și importanța diferitelor instituții;
- ❑ nivelurile de comunicare între organizații;
- ❑ rolul gestionarilor proiectului și intervenția lor;
- ❑ îmbunătățirea conexiunilor între organizațiile existente;
- ❑ potențialul de cooperare cu organizațiile existente, care organizații și legături anume;
- ❑ rolurile potențiale ale noii organizații;
- ❑ grupuri oficiale și neoficiale și nivelurile lor de cooperare;
- ❑ percepțiile comunităților cu privire la instituții.

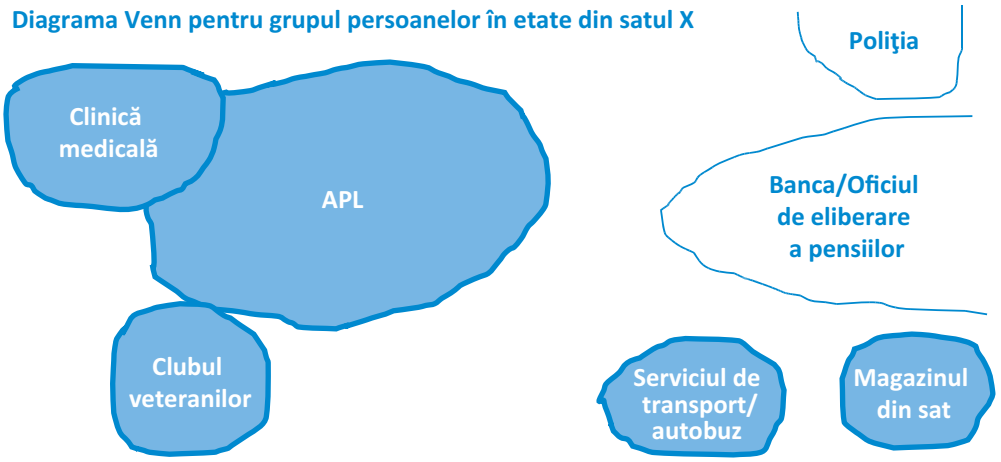
Cum să utilizăm diagramele Venn?

Echipa de cercetare identifică un grup de informatori-cheie din rândul celor mai vulnerabile și marginalizate grupuri din comunitate (această s-ar putea face cu 2 sau 3 grupuri diferite, pentru a reprezenta bătrânii, femeile, minoritățile etnice, etc.). Împreună ei își asumă responsabilitatea de a întocmi o listă și a evalua persoanele și instituțiile care influențează procesul decizional în comunitate. Acest lucru poate fi realizat sub formă de „asalt al ideilor" pe o durată de 10-15 minute. Este important ca toți membrii grupului să-și exprime ideile.

Desenați cercuri de diferite dimensiuni și notați care cerc reprezintă o anumită instituție și anume – cercul mare este foarte important, prezentând factorul decizional, cercul mic are mai puțină importanță.

În cazul suprapunerii cercurilor, dimensiunea cercului indică importanța instituției, iar distanța dintre cercuri indică gradul de contact între instituții. De ex., o suprapunere mare indică o interacțiune mare. Lipsa suprapunerii indică relații distanțate.

Diagrama Venn pentru grupul persoanelor în etate din satul X

Analiza problemelor / arborele problemei

Ce este aceasta?

Analiza problemelor ajută la ilustrarea legăturilor dintre un set de probleme sau relații complexe, fixându-le într-o ierarhie de factori asociați. Aceasta este folosită pentru:

- ❑ a uni chestiuni sau factori diverși, care pot contribui la o problemă instituțională;
- ❑ a ajuta la identificarea originilor unei probleme instituționale.

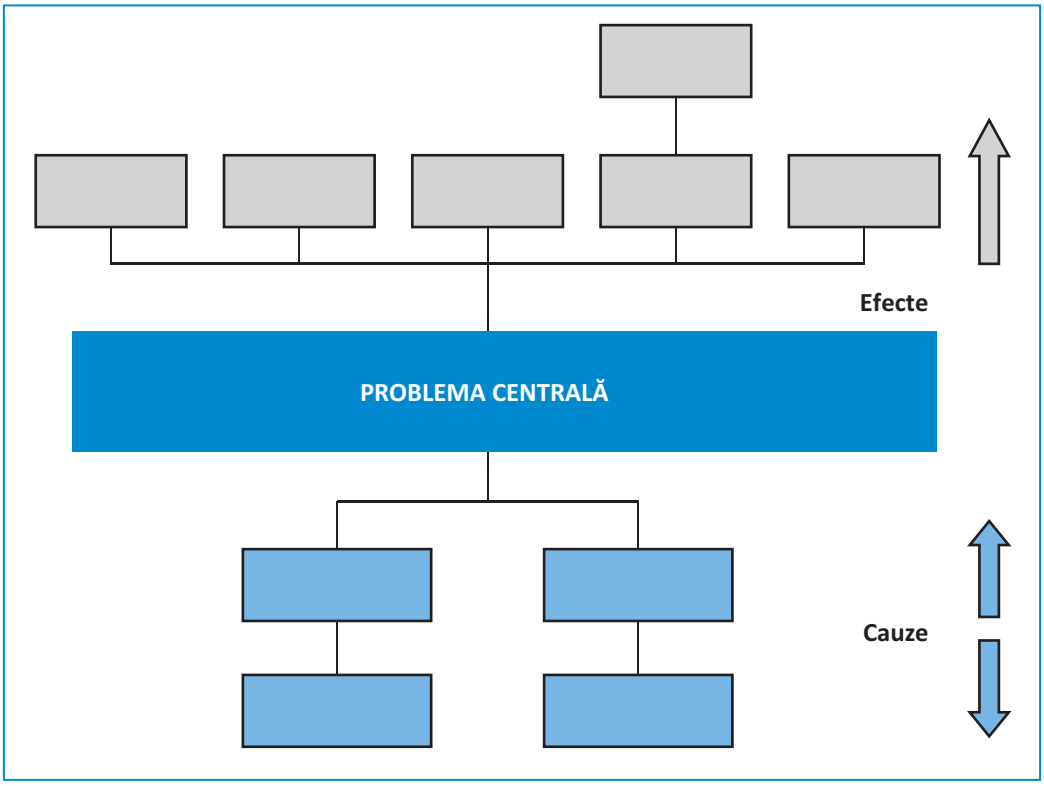
Ipoteza principală care stă la baza schemei arborelui problemei este relația ierarhică între cauză și efect.

Cum se folosește?

- ❑ Identificați problemele/aspectele complicate majore existente, în baza informațiilor disponibile (de ex., prin metoda „asaltului de idei").
- ❑ Selectați o problemă centrală pentru analiză, de ex., comunicarea limitată cu personalul.
- ❑ Elaborați arborele problemei, începând de la cauzele substanțiale și directe ale problemei fundamentale, de ex., cultura managementului de tip ierarhic și autocratic.

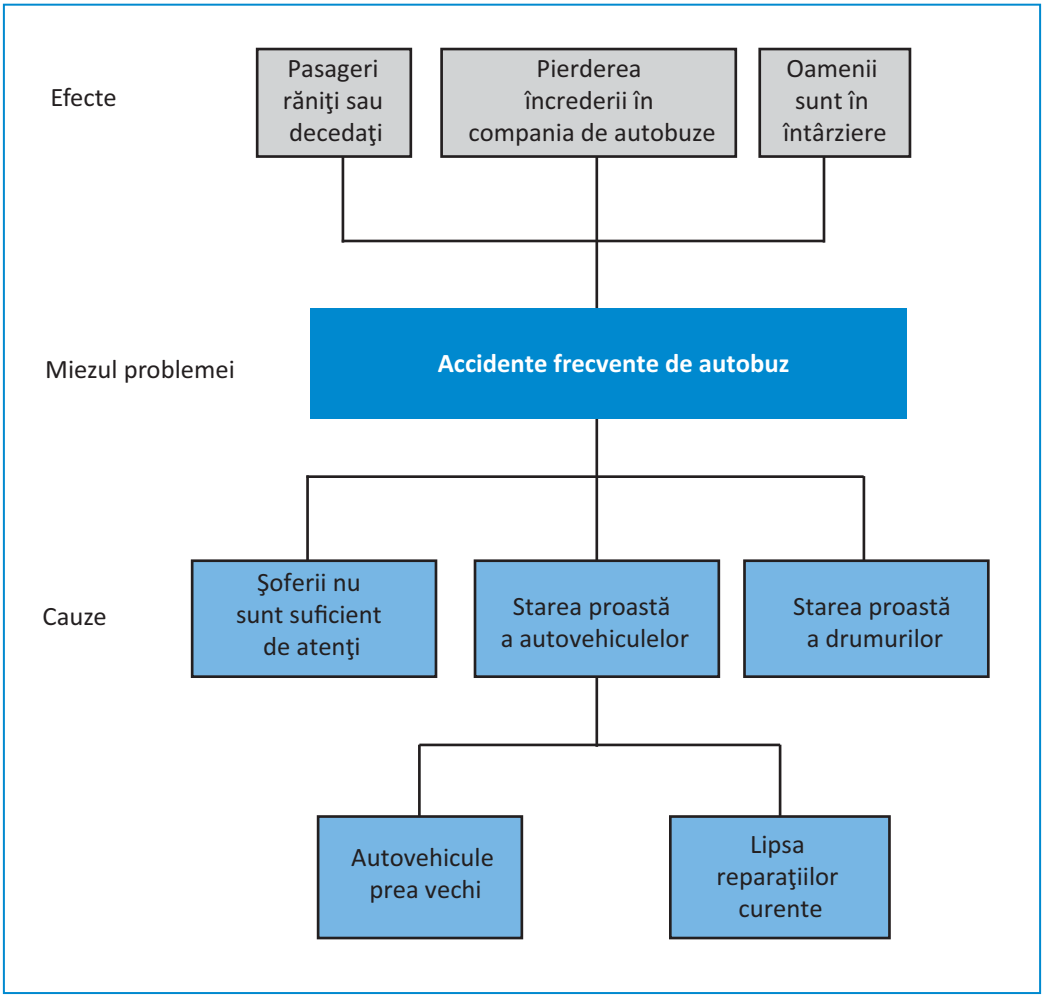
Următoarea diagramă ilustrează procesul:

Elaborarea arborelui problemei

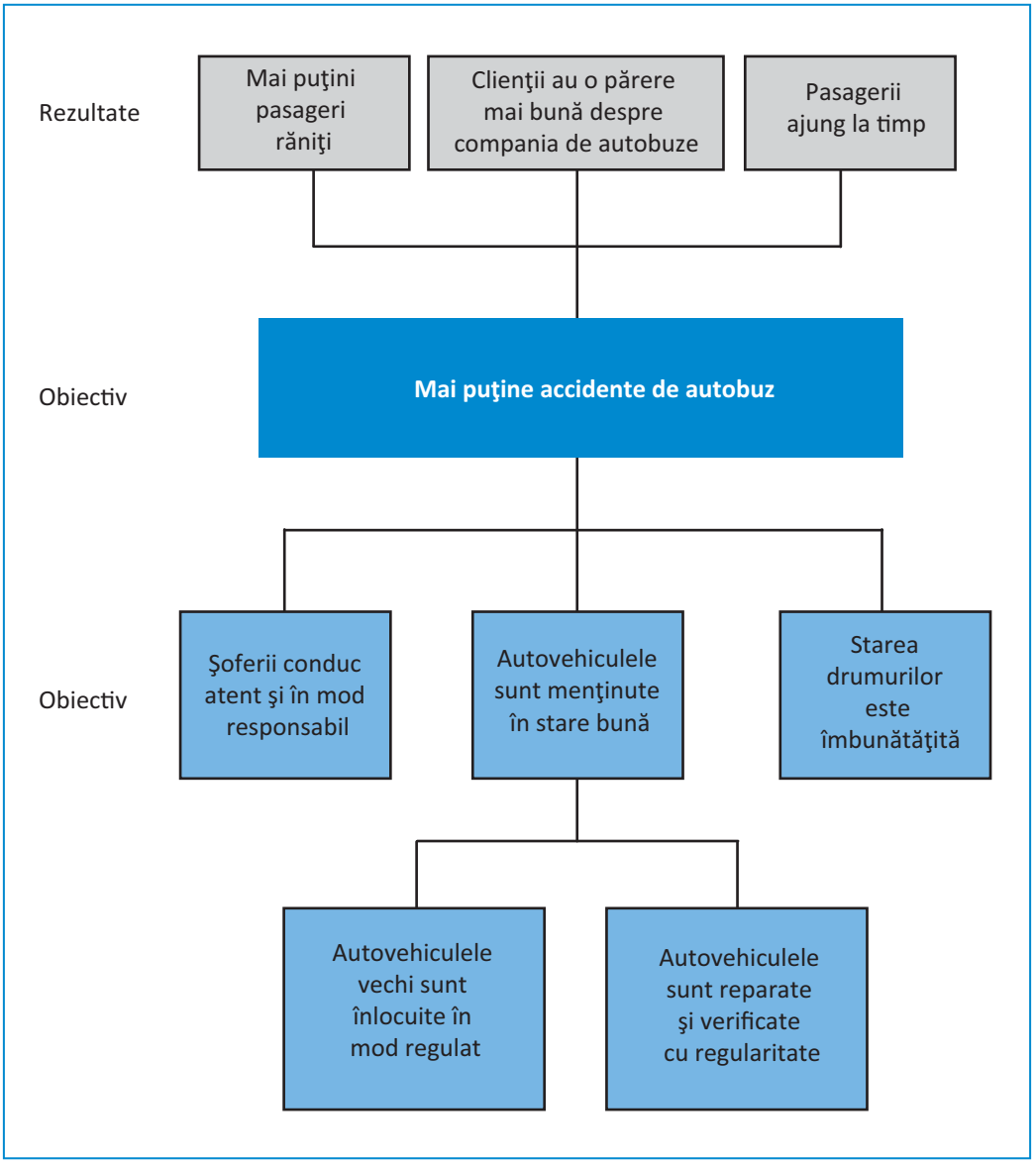

Acest proces ajută la deosebirea „rădăcinii" unei probleme instituționale de efectele acesteia, la ghidarea consilierilor spre aspectele critice care trebuie să fie abordate în dezvoltarea instituțională. De exemplu, operațiunile bugetare lente sau intrarea târzie a fondurilor într-un minister pot fi cauzate de un proces slab sau inexistent de gestionare a cheltuielilor publice, de priorități prost elaborate sau de lipsa banilor.

ANALIZA PROBLEMEI: Exemplul cu autobuzul

ANALIZA OBIECTIVULUI: Exemplul cu autobuzul

Analiza drumului critic

Analiza drumului critic (ADC) este un instrument semnificativ care vă poate ajuta să planificați și să gestionați proiecte/programe complexe. Aceasta a fost elaborată în anul 1950 pentru a monitoriza proiectele mari de defensivă și de atunci a fost utilizat permanent.

Ca și în cazul diagramelor Gantt, analiza drumului critic vă poate ajuta să vă planificați toate sarcinile ce trebuie să fie finalizate în baza unui proiect. ADC stă la baza pregătirii unui program și la baza planificării resurselor. Atunci când gestionați un proiect, această analiză vă va ajuta să monitorizați realizarea obiectivelor proiectului și vă va ajuta să înțelegeți când va fi nevoie de întreprins acțiuni de remediere pentru a direcționa activitățile proiectului pe calea succesului.

Avantajul utilizării ADC față de diagramele Gantt constă în faptul că prin ADC se identifică, în mod oficial, sarcinile care trebuie să fie finalizate la timp, astfel încât și proiectul să fie finalizat în timp util (acestea sunt sarcinile pe drumul critic), precum și sarcinile care pot fi amânate pentru o perioadă, în cazul în care resursele trebuie să fie redistribuite pentru a recupera o altă parte a proiectului.

Dezavantajul ADC constă în faptul că relația dintre sarcini și timp nu este la fel de evidentă ca în cazul diagramelor Gantt. Acest fapt le poate face mai dificil de înțeles.

Cum se utilizează instrumentul

La fel ca și în cazul diagramelor Gantt, conceptul esențial din spatele analizei drumului critic constă în faptul că nu poți începe alte activități, înainte de a le finaliza pe cele anterioare. Aceste activități trebuie să fie finalizate într-o ordine, cu fiecare etapă încheiată, într-o măsură mai mare sau mai mică, înainte ca următoarea etapă să poată începe. Acestea sunt activități „consecvente”.

Unele activități nu depind de finalizarea oricăror alte sarcini. Acestea pot fi întreprinse oricând în timp, înainte sau după încheierea unei anumite etape. Acestea sunt sarcini independente sau „paralele”.

Desenarea unei diagrame de analiză a drumului critic

Conduceți-vă după următorii pași pentru a desena o diagramă ADC:

1. Notați toate activitățile planificate

Pentru fiecare activitate, indicați cea mai timpurie dată a începerii, perioada estimată pentru realizarea activității și determinați dacă activitatea este paralelă sau consecventă. Dacă sarcinile sunt consecvente, indicați etapele de care depind acestea.

2. Reprezentați grafi]c activitățile sub forma unei diagrame cu cercuri și săgeți

Analizele drumului critic sunt prezentate cu ajutorul diagramelor cu cercuri și săgeți.

În această diagramă cercurile reprezintă evenimentele din cadrul proiectului, cum ar fi începutul sau încheierea sarcinilor. Cercurile sunt, de obicei, numerotate pentru a face posibilă identificarea acestora.

O săgeată dintre două cercuri-evenimente indică activitatea necesară pentru finalizarea sarcinii. O descriere a sarcinii este oferită sub săgeată. Durata îndeplinirii sarcinii este afișată deasupra acesteia. De regulă, toate săgețile sunt desenate de la stânga spre dreapta.

Punctele esențiale

Analiza drumului critic reprezintă o metodă eficientă și temeinică de evaluare a următoarelor aspecte:

- ❑ care sarcini trebuie să fie îndeplinite;
- ❑ unde poate fi realizată o activitate paralelă;
- ❑ cea mai scurtă perioadă de timp necesară pentru finalizarea unui proiect;
- ❑ resursele necesare pentru realizarea unui proiect;
- ❑ ordinea activităților, programarea și executarea la timp;
- ❑ prioritățile sarcinii;
- ❑ calea cea mai eficientă metodă de reducere a timpului pentru proiecte urgente.

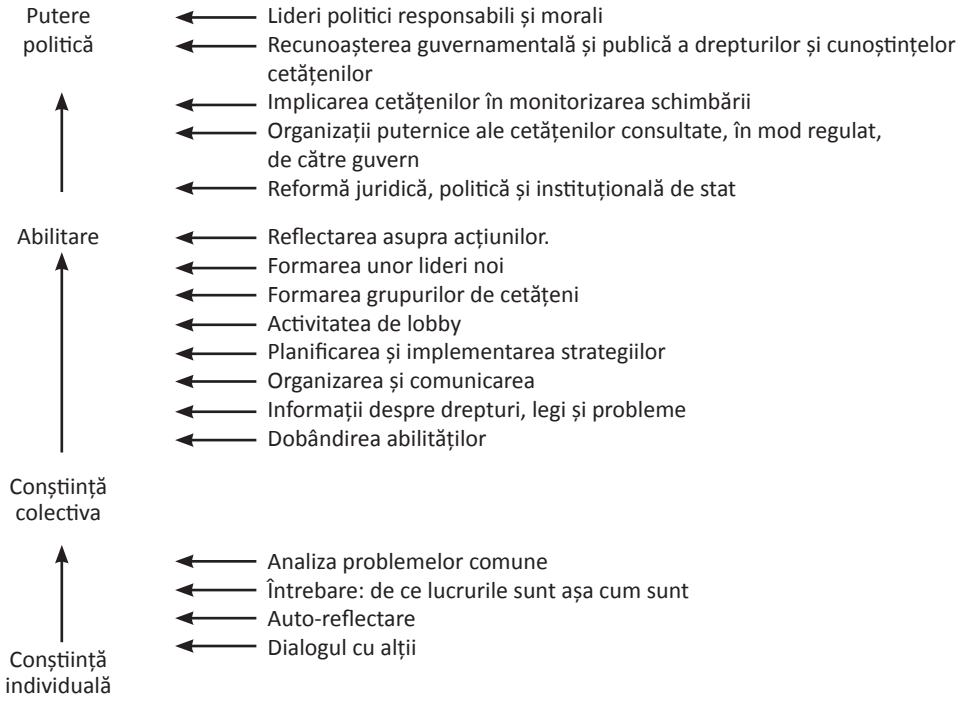
5.7. Înțelegerea conceptului de „putere” și a cadrelor de abilitare

Extrase din Ghidul de acțiune cu privire la promovare și participarea cetățenilor

Putere, participare politică și transformare socială			
MECANISME ȘI STRATEGII	**PUTERE ASCUNSĂ**	**PUTERE INVIZIBILĂ**	**PUTERE VIZIBILĂ**
Mecanisme: diferite forme și expresi ale puterii Participarea la luarea deciziilor publice pare a fi relativ directă la prima vedere. Aceasta este determinată de contextul politic, influența politică, de resursele și expertiza diferitor actori politici. Cu toate acestea, mecanisme invizibile de putere modelează eficiența participării cetățenilor. Aceste mecanisme pot stimula lipsa de putere, marginalizarea sau rezistența. Sunt necesare diferite strategii pentru a contracara aceste mecanisme, astfel încât participarea politică să devină mai democrată și oamenii să poată să-și exercite drepturile și responsabilitățile lor (vedeți mai jos).	*Excluderea și ilegalizarea* Anumite grupuri sunt excluse de la procesul de luare a deciziilor prin regulile, practicile și instituțiile societății și ale guvernului. Plângerile acestora nu ajung la autorități, din cauza intimidării, dezinformării și cooptării. Liderii sunt etichetați ca generatori de probleme sau persoane nerelevante; problemele, precum violența în familie, sunt considerate chestiuni private și, prin urmare, nu pot fi supuse acțiunii din partea statului.	*Socializarea și controlul de informații* Procesele, practicele, normele și tradițiile culturale care modelează înțelegerea de către oameni a necesității, rolurilor, posibilităților și acțiunilor acestora în modurile care împiedică întreprinderea unor acțiuni eficiente pentru schimbare. Printre grupurile marginalizate, socializarea interiorizează sentimente de subordonare, apatie, autoacuzare, de lipsă a puterii. Informațiile esențiale sunt ascunse sau inaccesibile.	*Instituțiile, funcționarii și instrumentele oficiale* Mecanismele vizibile care stabilesc regulile oficiale de bază ale societății. Instituțiile oficiale și funcționarii: președintele, prim-ministrul, judecătoriile, ministerele, poliția, forțele armate, etc., Organizația Națiunilor Unite, FMI, Banca Mondială, corporațiile multinaționale, etc. Instrumente: politici, legi, constituții, regulamente, convenții, mecanisme de implementare, etc.
Strategii: Strategii principale de promovare pentru a contracara lipsa de putere și excluderea Promovarea eficientă a transformării sociale necesită alianțe și planuri cuprinzătoare de acțiuni, care abordează fiecare dintre diferitele forme de putere, atât vizibile, cât și invizibile. Săgețile reflectă relațiile dintre diferite forme de putere și diferite tipuri de strategii.	• Formarea circumscripțiilor active în jurul îngrijorărilor comune; • Consolidarea organizațiilor, coalițiilor, mișcărilor sociale și desemnarea liderilor și structurilor responsabile; • Mobilizarea și demonstrarea influenței prin acțiune directă; • Cercetarea și diseminarea participativă a informațiilor care confirmă problemele grupurilor excluse.	• Educație pentru respectul de sine, încredere, cetățenie, lucru în cooperare, sensibilizarea politică și analiza problemelor concrete; • Activități, care consolidează cele de mai sus, cum ar fi împărtășirea povestirilor, discutarea și conectarea cu alții, afirmarea rezistenței, identificarea legăturii dintre problemelor zilnice concrete și drepturile legale; • Investigarea, cercetarea acțiunilor și diseminarea informațiilor tăinuite.	• Activitatea de lobby și monitorizarea de către grupurile de interes public și experții în lobby; • Negocierea și litigiile; • Educația publică și media; • Cercetarea politicilor; • Rapoarte alternative; • Marșuri și demonstrații; • Votarea și candidarea la funcții publice.

Cadre de abilitare

Procesul de abilitare politică

Adaptat de la Margaret Schuler, „Empowerment and thee Law: Strategieis of Third World Women", CEF International, 1987.

Cadrul de abilitare a femeilor

Nivelurile de abilitare	Descriere
Control	Femeile și bărbații dețin controlul legal asupra producției și distribuției de beneficii
Participare	Femeile și bărbații participă, în mod egal, la luarea deciziilor în toate programele și politicile
Conștientizare	Femeile și bărbații consideră că rolurile de gen pot fi schimbate și că echitatea este posibilă
Acces	Femeile au acces la resurse, precum terenuri de pământ, locuri de muncă, credite, instruire, funcții publice, drepturi legale, în condiții egale cu bărbații
Bunăstare	Necesitățile materiale ale femeilor și bărbaților, cum ar fi hrana, venitul și asistența medicală, sunt îndeplinite

Elaborat de către Sarah Hupekile Longwe, specialist în dimensiunea de gen, Zambia.

Surse de putere – Imagini

Recomandări preluate din cadrul unei evaluări a mobilizării comunității în Uzbekistan (2010)

Există o serie de mijloace cu ajutorul cărora grupurile comunitare își pot extinde și consolida relațiile cu alte părți interesate și pot forma alianțe cu alte grupuri care au o ideologie asemănătoare. Mai jos sunt enumerate trei exemple de instrumente. Acestea au fost preluate din recomandările unui Raport de evaluare din cadrul unui program în curs de desfășurare de mobilizare a comunității din Uzbekistan.

Schimb de vizite – *Capacitatea comunităților de a-și determina propria dezvoltare socială și economică depinde, în mare măsură, de oportunitățile comunităților de a discuta atât cu administrația locală, cât și cu alte comunități. Până în prezent, rețelele de comunicare între comunități au fost limitate și, prin urmare, în următoarele 6 luni se recomandă facilitarea schimburilor inter-comunitare (între regiuni și între țări, dacă este posibil) cu delegații formate din membrii grupului de inițiativă și parteneri.*

Astfel de schimburi ar trebui să fie structurate pentru a maximiza obținerea noilor cunoștințe, astfel că, la sfârșitul vizitei de schimb de experiență, participanții să fie facilitați în cadrul unui atelier de lucru pentru a identifica și a documenta ceea ce au învățat, ceea ce pot aplica în comunitățile lor, ce restricții au fost depășite, ce idei au apărut pentru mobilizarea resurselor, etc. Există o posibilitate evidentă pentru organizarea schimburilor între regiunile programului, dar adițional, în cazul în care condițiile politice permit, ar putea fi posibilă organizarea vizitelor în comunitățile care întreprind activități de dezvoltare comunitară din țările din vecinătate – de ex., la activitățile de mobilizare sprijinite de către rețeaua ONG-urilor finanțată de către ICCO (Organizația interbisericească pentru cooperare în dezvoltare) din Kârgâzstan sau la activitățile comunităților sprijinite de către Fundația Aga Khan din Tadjikistan.

Campionii comunității – *Liderii comunității au menționat de mai multe ori că una dintre cele mai eficiente modalități de a câștiga încrederea membrilor comunității constă în demonstrarea unor exemple de proiecte de succes din alte comunități. Astfel, partenerii programului trebuie să înființeze o bază de date a „campionilor comunității" – adică a liderilor grupurilor de inițiativă și a membrilor care sunt comunicatori abilitați, care ar putea merge în vizită în alte comunități pentru a vedea că procesul de mobilizare este posibil. Numărul acestor „campioni" va fi consolidat prin includerea mai multor femei și a persoanelor care anterior nu au deținut nici o funcție de conducere.*

Conferințe comunitare – *Mai mulți Hakim adjuncți (șefi adjuncți ai administrației locale) au sugerat că după încheierea sezonului de recoltare aceștia ar dori să fie organizate evenimente de sensibilizare prin care proiectele comunitare de succes din cadrul programului să fie prezentate altor comunități din zona lor. Este o idee excelentă și este recomandabil ca partenerii programului să elaboreze un proiect pentru organizarea „conferințelor comunitare". Aceasta ar presupune că evenimentele nu trebuie să cuprindă doar prezentarea oficială a proiectelor de succes, dar, totodată, să fie organizat un forum, unde membrii comunității ar putea discuta punctele forte și punctele slabe ale procesului de planificare a dezvoltării comunității și unde ar putea să împărtășească experiențele noi pe care le-au obținut.*

5.9. Exemplul unei fișe de post a mobilizatorului comunitar

Această fișă de post este o descriere indicativă. Sarcinile și responsabilitățile specifice ar trebui enumerate în fișa de post imediat ce ONG-ul/ partenerii programuluii vor conveni asupra procesului MCA.

Introducere

Scrieți aici câteva propoziții pentru a prezenta Programul de susținere, obiectivele, domeniul de aplicare și principalele părți interesate, precum și rolul MCA, plus o prezentare a ONG-ului partener specific.

Rolul general al mobilizatorului comunitar

Mobilizatorii vor fi îndrumați și sprijiniți de către mentorii comunitari ai Programului și vor primi rambursări din partea programului pentru orice cheltuieli suportate și pentru anumite perioade de timp dedicate procesului MCA. Principalul rol al mobilizatorului este de a iniția și a dezvolta un proces social în cadrul comunităților-țintă pentru o analiză colectivă a necesităților comunității (acțiune colectivă care va duce la soluționarea problemelor identificate) și de a face procesul autosusținut și autogestionat. Autogestiunea va fi dirijată prin formarea unor grupuri (grupuri de autoajutorare/organizații comunitare), iar rolul mobilizatorilor va consta în identificarea potențialilor membri și catalizatori ai grupului. Mobilizatorii vor asigura că procesele sunt sensibile la gen și bazate pe drepturile omului.

Sarcini specifice

ONG-urile partenere vor elabora și vor finaliza această listă de sarcini în conformitate cu planurile specifice de mobilizare și setul convenit de etape ale MCA. Cu toate acestea, este foarte probabil că sarcinile vor include toate sau majoritatea următoarelor acțiuni:

Etapele 1-3

- ❑ Contribuirea la cercetarea de bază a comunităților selectate și continuarea monitorizării schimbării sociale și a noilor informații sociale relevante abilitării comunității;
- ❑ Identificarea liderilor și/sau organizatorilor potențiali ai comunității;
- ❑ Motivarea și încurajarea potențialilor lideri în discuția acestora cu ceilalți membri ai comunității despre unitate și abilitare;
- ❑ Inițierea acțiunilor menite să descurajeze pasivitatea, apatia și atitudinea prin care oamenii lasă pe alții să facă lucrul pentru ei;
- ❑ Organizarea campaniilor de sensibilizare că membrii comunității pot aborda autonom cauzele discriminării și excluderii sociale și prezentarea modurilor în care aceștia ar putea face acest lucru;
- ❑ Consolidarea încrederii, toleranței și cooperării între membrii comunității;
- ❑ Facilitarea interacțiunii între membrii comunității și Program și garantarea faptului că toți membrii comunității pot participa la această interacțiune;
- ❑ Încurajarea și motivarea membrilor comunității să întreprindă acțiuni, utilizând instrumente și metodologii oferite, și îndrumarea acestora cu privire la tipul cel mai adecvat de formare a grupului.

Etapele 4-6

- Acordarea asistenței membrilor comunității pentru organizarea evenimentelor (ședințe, ateliere de lucru, etc.) și folosirea acestor ocazii pentru a-i ajuta la identificarea necesităților și generarea soluțiilor, stabilind problemele prioritare și efectuând analiza cauzelor acestora;
- Contribuirea la abilitarea membrilor grupului comunitar cu aptitudini și cunoștințe de management, care vor ajuta grupurile să devină autosusținute. Oferirea ghidării în formarea aptitudinilor necesare pentru proiectarea, implementarea, monitorizarea și raportarea acțiunilor comunității;
- Asistarea comunității în obținerea resurselor externe disponibile, avertizând despre posibilele efecte negative a situației de a deveni prea dependenți de resursele externe, și în negocierea cu alte părți interesate.

Etapele 7-10

- Asistarea comunității în monitorizarea acțiunilor implementate de către grupuri și a schimbărilor apărute în cadrul comunității și oferirea informațiilor cu privire la modul în care pot fi partajate eficient aceste date de monitorizare și analize de evaluare cu mai mulți membri ai comunității și cu alte părți interesate;
- Asistarea comunității în crearea rețelelor cu alte comunități și posibile structuri de sprijin pentru abilitare;
- Asistarea membrilor comunității în elaborarea și implementarea unui plan de durabilitate, atunci când aceștia nu mai au nevoie de serviciile mobilizatorului.

Sarcini generale/continue

- Încurajarea și motivarea participării depline a tuturor membrilor comunității, acordând o atenție deosebită celor care sunt de obicei uitați, marginalizați și trecuți cu vederea în procesul de luare a deciziilor;
- Asistarea comunității în obținerea informațiilor și cunoștințelor care pot fi disponibile prin intermediul agențiilor guvernamentale și non-guvernamentale, prin programe de ajutor și de informare.

Competențe necesare unui mobilizator eficient

- Abilitatea de a citi și a scrie bine în limbile locale și în limba națională;
- Abilitatea de a vorbi și a înțelege bine limbile locale și limba națională;
- Cunoștințe de bază de operare a computerului sau potențialul de a învăța;
- Abilități de lucru cu internetul sau potențial de a învăța, cu accent pe utilizarea internetului pentru cercetări și corespondență;
- Abilitatea de a comunica în fața unui grup fără frică sau aroganță;
- Abilitatea de a învăța capacități de mobilizare, care va permite utilizarea diverselor instrumente și metodologii propuse de către Program;
- Dorința de a contribui la dezvoltarea națională prin intermediul abilitării comunității;
- Principii morale temeinice, în special onestitate, transparență, generozitate, altruism și respect;

- ❑ Membru de echipă, bine motivat, capabil să lucreze singur și/sau fără supraveghere;
- ❑ Abilitatea de a observa și a analiza indicatorii sociali; și
- ❑ Dorința de a urma instruiri suplimentare oferite și cerute de către program.

Calificări și experiență necesare

- ❑ Studii liceale;
- ❑ Experiență oratorică;
- ❑ Careva experiență de elaborare și păstrare a rapoartelor și documentelor;
- ❑ Membru/membră al/a comunității-țintă.

Calificări și experiențe care ar constitui un avantaj

- ❑ Studii superioare;
- ❑ Studii în domeniul științelor sociale;
- ❑ Abilități, instruire sau experiență în oricare din următoarele domenii: management, mobilizare socială sau lucru de extindere, cercetare socială, instruire pentru adulți, jurnalism.

5.10. Liste de verificare privind mobilizarea

Listele de verificare de mai jos sunt destinate practicienilor (mentorilor și mobilizatorilor comunitari) și tuturor partenerilor care s-au angajat să susțină procesul de mobilizare a comunității în scopul abilitării. Acestea ar trebui utilizate înainte și după implementarea celor 10 etape ale MCA.

Realizarea primelor etape – listă de verificare pentru programul partener în procesul MCA

- ❑ Comunitatea țintă este ușor accesibilă pentru organizația Dumneavoastră?
- ❑ Personalul și/sau consultanții organizației Dumneavoastră sunt instruiți în mod adecvat cu privire la susținerea unui ciclu complet de mobilizare a comunității în scopul abilitării?
- ❑ Aveți resurse adecvate și disponibile (umane și financiare) pentru a susține comunitatea-țintă pe parcursul unui ciclu complet de mobilizare a comunității în scopul abilitării pentru o perioadă de cel puțin 24 de luni? (Pe lângă fondurile necesare pentru a acoperi costurile de transport și alte costuri aferente, fiecare comunitate-țintă va avea nevoie de cel puțin 20 de zile de consultanță pe an și remunerarea unui mobilizator local cel puțin timp pentru 12 luni.)
- ❑ Ați făcut o vizită inițială în comunitatea-țintă, ați identificat și angajat un mobilizator comunitar potrivit?
- ❑ APL-ul comunității-țintă a confirmat faptul că ei înțeleg conceptul de MCA și înțeleg de care beneficii se poate bucura comunitatea datorită MCA?
- ❑ Ați efectuat o analiză simplă a costurilor/beneficiilor comunității-țintă pentru a vă asigura de nivelul de „pregătire” sau „opoziție” al comunității față de MCA?
- ❑ Aveți un plan de rezervă, în cazul în care evaluarea inițială a comunității-țintă arată că implementarea MCA va întâlni impedimente semnificative?
- ❑ V-ați asigurat că profilul comunității a fost elaborat într-un mod participativ (și nu se bazează doar pe date oficiale)?
- ❑ Furnizează profilul comunității o analiză a vulnerabilității în comunitate și conține informații dezagregate pe gen?
- ❑ Profilul comunității a fost validat de APL și membrii comunității?
- ❑ Întâlnirile membrilor comunității se desfășoară fără vreun amestec sau control din partea aleșilor locali?
- ❑ Grupurile comunitare nou formate dispun de un loc potrivit pentru întâlnirile cu mobilizatorul comunitar fără intervenția APL?
- ❑ Grupurile comunitare nou formate se autodefinesc și reprezintă persoanele cele mai vulnerabile/marginalizate din comunitate?
- ❑ S-a convenit asupra unui program de activitate clar pe care grupul(-rile) îl vor urma, cu susținerea mobilizatorului?

Cooperarea cu APL – listă de verificare pentru mentorii și mobilizatorii comunitari

- ❑ Obțineți un acord cu APL-ul, care demonstrează că: a) funcționarii aleși înțeleg conceptul și beneficiile MCA și b) mobilizatorul desemnat va fi principalul coordonator al procesului MCA, iar funcționarii aleși nu vor împiedica independența procesului MCA.
- ❑ Descrieți beneficiile și procesul MCA APL-urilor, prezentând filme despre bunele practici, organizând vizite ale funcționarilor în comunitățile vecine unde MCA a avut succes sau întâlniri ale APL-ului cu primarul dintr-o comunitate care a beneficiat de MCA.
- ❑ Asigurați faptul că grupurile comunitare sunt bine informate în privința ciclului de planificare și bugetare al APL.
- ❑ Informați APL-ul cu privire la evoluția MCA, în special în privința oricăror discuții cu diverse instituții raionale sau organizații din exterior (cum ar fi donatori internaționali).
- ❑ Asistați grupurile comunitare în prezentarea planurilor lor de acțiuni și a propunerilor de proiect în fața primarului și a consilierilor locali.
- ❑ Solicitați asistență din partea APL pentru a obține permisiunea pentru orice lucrări de infrastructură, pentru a înregistra local organizații comunitare sau a promova/face publicitate diverselor evenimente sau activități de strângere de fonduri.
- ❑ Asigurați faptul că APL-urile înțeleg costurile, în termeni de fonduri și implicarea lor în proces.
- ❑ Evaluați gradul de deschidere a APL-urilor pentru a deveni mai transparente și deschise în procesul decizional.

Caracteristicile de bază ale unei propuneri de proiect – listă de verificare pentru mentorii și mobilizatorii comunitari

- ❑ Dețineți informații adecvate care să justifice existența proiectului (de ex., statistici privind potențialii beneficiari, declarații de susținere din partea membrilor comunității și a APL-ului)?
- ❑ Dețineți informații suficiente pentru a demonstra că proiectul este fezabil (de ex., raportul inginerului, documente juridice necesare, studiu de piață în susținerea analizei costurilor)?
- ❑ Obiectivul și acțiunile propuse sunt logice?
- ❑ Dețineți o analiză completă a costurilor și un buget pentru acțiunile propuse?
- ❑ Ați elaborat un program de activitate?
- ❑ Dacă e necesar, aveți un caiet de sarcini verificat (pentru un proces de licitații sau achiziții publice)?
- ❑ Există o structură clară a managementului pentru implementarea proiectului (de ex., un manager de proiect, contabil sau monitor de proiect)?
- ❑ Ați pregătit documentația care ține de propunerea de proiect în conformitate cu formatul furnizat?
- ❑ Propunerea dumneavoastră de proiect corespunde tuturor cerințelor de eligibilitate ale organizației/programului finanțator?
- ❑ Propunerea de proiect este scrisă într-o manieră clară (în mod ideal, tipărită și imprimată)? Are toate documentele justificative anexate?
- ❑ Ați pus la punct aranjamentele necesare obținerii fondurilor pentru proiect (de ex., înregistrarea grupului comunitar și deschiderea unui cont bancar, semnarea unui acord cu ONG-ul local prin care acesta devine partener)?

5.11. Studii de caz internaţionale privind mobilizarea comunităţii în scopul abilitării

A) Abilitarea persoanelor în etate și reducerea vulnerabilității – un caz din Kârgâzstan[1]

Îngrijirea persoanelor în etate din Kârgâzstan și prestarea serviciilor acestui grup de persoane rămâne blocată, pe de o parte, de o infrastructură și un cadru legal defectuos de obârșie sovietică și, pe de altă parte, de strategiile de supraviețuire și rolurile tradiționale pentru vârstnici. Există lacune uriașe între acestea două, ceea ce îi face deosebit de vulnerabili din punct de vedere economic pe vârstnici și pe familiile lor și, în multe cazuri, îi expune în mod nefericit anumitor riscuri din cauza lipsei de asistență socială și medicală. Valurile mari de migrație externă și internă, în special, a etnicilor germani și ruși, care au părăsit Kârgâzstanul, au lăsat multe persoane în etate izolate, pe măsură ce rudele și prietenii lor au plecat.

Până în 2006, statul nu a făcut prea multe pentru a rezolva această situație. Resursele erau alocate prioritar pentru a asigura achitarea la timp a pensiilor, dar bugetul nu putea menține nivelul pensiilor la nivelul costurilor cu care se confruntă persoanele în etate în economia de piață, unde multe din serviciile subvenționate anterior sunt pe cale de dispariție. Asistenții sociali din sectorul de stat nu sunt reformați și nu au capacități și nici resurse pentru a răspunde noilor provocări.

Această situație se schimbă în ultimii ani și forța motrice vine din partea activităților de mobilizare și a alianțelor unui ONG care și-a început activitatea în orășelul Balîkci. ONG-ul Umut a început să desfășoare activitatea umanitară de bază în anii 1990, iar din 1998 a lansat un program de susținere a grupurilor de autoajutorare ale vârstnicilor, scopul principal fiind de a le oferi securitate alimentară.

„Când eram tânără, mă speria sfredelul dentistului, dar mai recent mă speria nota de plată a dentistului. Acum nu mă mai sperie. Acum știu cum să beneficiez de tratament dentar gratuit!'

Între 1998 și 2001, ONG-ul a mobilizat peste 300 din cele mai vulnerabile persoane în etate din Balîkci în 19 grupuri de autoajutorare, 13 din acestea formând o federație în 2001. Abordarea de mobilizare practicată de ONG Umut s-a dovedit a fi extrem de eficientă în abilitarea persoanelor în etate și îmbunătățirea calității vieții lor. Aceasta a dus nu doar la replicarea metodei în alte regiuni din Kârgâzstan, dar și a încurajat ONG-ul Umut să creeze un Centru național de Resurse pentru Vârstnici, care a facilitat recent grupurile de autoajutorare în eforturile lor de lobby colectiv cu privire la politicile de stat.

[1] Informația pentru acest studiu de caz este preluată dintr-un raport de evaluare al ONG-ului Umut, realizat de către Simon Forrester pentru INTRAC în 2005.

Schimbarea atitudinilor și îmbunătățirea calității vieții

ONG-ul Umut a înregistrat progrese mari în reducerea vulnerabilității și excluderii prin serviciile pe care le prestează persoanelor în etate din grupurile autogestionate, iar prin activitatea sa necontenită de sensibilizare și activitățile între generații a schimbat atitudinile în Balîkci: persoanele în etate sunt mai puțin percepute drept beneficiari împovărători ai asistenței sociale, ci mai curând drept membri de valoare ai comunității. Prin conexiunile sale cu structurile autorităților locale – direcția servicii sociale, poliție, administratorii serviciilor comunale – ONG Umut și Federația grupurilor de autoajutorare s-au angajat să schimbe viziunea reprezentanților autorităților privind prestarea serviciilor ca fiind doar un proces unilateral orientat spre ofertă. Oficialii au început să înțeleagă complexitățile aspectului de cerere a acestor servicii și ale drepturilor persoanelor în etate și, respectiv, să-și schimbe atitudinea față de grupurile care au nevoie de servicii.

Unul din membrii mai tineri ai comunității a declarat: „Bunica mea participă la instruire – sunt atât de mândru de ea!"

Persoanele în etate din Balîkci au demonstrat trei schimbări semnificative:

- Există o mulțime de declarații ale vârstnicilor din Balîkci care exprimă o schimbare în viața lor și care ar putea fi numită abilitare. **Abordarea de creare a grupurilor de autoajutorare a restabilit sentimentul de control în rândul membrilor săi**, care s-a peirdut în supărarea și disperarea provocate de infrastructura deficientă de origine sovietică. Membrii comunităților nu se mai simțeau neputincioși și vulnerabili în fața achitării inadecvate și/sau întârziate a pensiilor; **acum ei au mecanisme care îi ajută să autoreglementeze deficiențele financiare și mecanismele de promovare a intereselor lor**.

- Membrii a 19 grupuri de autoajutorare din Balîkci și din împrejurimile lui au beneficiat de activitatea de sensibilizare cu privire la anumite drepturi, desfășurată de ONG Umut, și de consiliere juridică. De ex., pensionarii din grupurile de autoajutorare au o **mai clară înțelegere a drepturilor privind asistența medicală** și, cu suportul Federației, **au stabilit mecanisme de fixare a costurilor pentru tratamentul dentar.** Aceasta nu este o realizare minoră, dacă analizăm confuzia creată în Kârgâzstan în contextul reformării asistenței medicale și introducerii unui sistem complex de taxe. Agențiile de stat, precum Fondul de Asigurare Medicală Obligatorie și Centrul Republican de Promovare a Sănătății, acum informează populația despre aceste lucruri, demonstrând acțiunile realizate pentru prima dată în Balîkci.

- La nivel local, una din contribuțiile semnificative la **abilitarea persoanelor în etate constă în implicarea membrilor grupurilor de autoajutorare în „consilii publice"**, o inițiativă inspirată și susținută de ONG Umut. Consiliile sunt stabilite în 9 districte din Balîkci pentru a facilita planificarea participativă a dezvoltării locale și pentru a reprezenta necesitățile celor mai vulnerabile persoane. Membrii acestor consilii sunt din cartierele apropiate și se întrunesc sistematic de la fondarea consiliilor în 2001. Discuțiile și deciziile luate de aceste consilii sunt referite la un consiliu public

de nivel superior pentru a fi examinate și implementate de primărie și/sau de unitățile teritoriale de autogestiune mai mici.

B) Studiu de caz: Școlile rurale abilitează grupurile marginalizate

În RPD Laos, un program de lungă durată susținut de organizația „Ajutorul Bisericii Norvegiene" (Norwegian Church Aid), a pilotat unele activități interesante de combatere a excluderii sociale a diferitelor grupuri etnice stabilite în regiunile îndepărtate ale țării. Deși programul vizează în primul rând copiii, prin activitatea de mobilizare desfășurată un număr mic de proiecte comunitare aveau drept scop și abilitarea părinților acelor copii.

Susținând părinții în scopul creării unor asociații neoficiale, consultanții din teren al programului au facilitat un proces prin care părinții au identificat două probleme principale pe care le doreau rezolvate: în primul rând, lipsa formării proprii și, în al doilea rând, accesul lor limitat la procesul de administrare a școlii. Părinții au înțeles, că dacă ar putea aborda aceste probleme, ar fi capabili să se implice mai activ și să susțină educația copiilor lor. Ca răspuns, programul a susținut o serie de acțiuni comunitare autodirecționate, inclusiv implementarea mai multor proiecte de școalarizare serală. Acestea au fost implementate în 9 sate, cu grupuri de adulți (majoritatea, dar nu în exclusivitate, erau părinții copiilor din grupuri minoritare etnice), care au participat la 3 niveluri diferite de cursuri serale.

O evaluare externă a programului a identificat urmtăoarele cu privire la cursurile serale:

Participarea a fost impresionantă, precum și atitudinea serioasă a studenților. Profesoara a considerat interacțiuniea ei cu cu sătenii adulți drept o experiență pozitivă.

Însă evaluarea a relevat și unele dificultăți în desfășurarea orelor serale și câteva idei de îmbunătățire a activităților:

Cu toate acestea, cursurile serale prezintă unele provocări. Prima constrângere este volumul de lucru al cadrelor didactice. Ar trebui să fie luat în considerație faptul că profesorii sunt implicați în procesul de pregătire a orelor de zi, precum și predarea propriu-zisă și participarea la ședințe cu șefii de studii. Principala motivație pentru predarea cursurilor serale este, probabil, suplimentul lunar în valoare de 10 dolari SUA. În prezent, cursurile serale au loc 5 zile pe săptămână, după programul anului școlar obișnuit.

Predarea atât a orelor de zi, cât și a celor serale poate fi considerată o abordare integrată sau holistică a dezvoltării comunității. Pe de altă parte, aceasta ar putea fi argumentată, așa cum a iterat unul dintre intervievați, prin faptul că tentativa de a obține studii oficiale (prin metodologia nouă atât pentru profesor, cât și pentru elev/participant la curs) și neoficiale implică riscul „de a le pierde pe ambele".

Opțiuni de soluționare a acestei probleme ar putea fi următoarele:

- *Influențarea Direcției de învățământ local să desemneze încă un profesor la cursurile serale.*
- *Amânarea predării cursurilor serale până când cadrele didactice vor fi pregătite mai bine și, prin urmare, se vor simți mai confortabil la locul de muncă.*
- *Remunerarea unui fost absolvent (dacă există) din localitatea rurală care va preda cursuri adulților din comunitate.*
- *Reducerea numărului de zile de cursuri serale la 3-4 pe săptămă.*
- *În cazul în care cursurile serale vor continua trebuie să fie rezolvată situația cu privire la energia electrică (nu e deloc ușor să faci aritmetică cu lumânarea).*

În prezent, programul se află în curs de desfășurare și deocamdată nu se cunoaște cât au progresat proiectele de cursuri serale. Cu toate acestea, în afară de această idee, asociațiile părintești implementează și unele acțiuni noi:

- Asistarea părinților la activitățile școlare – grupurile părinților se întâlnesc cu administrația școlii și identifică acțiunile de voluntariat pe care le-ar putea întreprinde în școli în timpul orelor școlare.

- Elaborarea unui „curriculum local” – în conformitate cu legislația din Laos, până la 20% din conținutul programului de învățământ școlar poate fi elaborat la nivel local. Astfel, grupurile părinților care fac parte din grupourile minorităților etnice au început să colaboreze cu directorii școlilor din localitățile lor, venind cu propriile propuner și contribuind astfel la elaborarea curriculum-ului.

C) Studiu de caz: Abilitarea femeilor de etnie romă

În acest studiu de caz observăm modul în care anumite persoane joacă un rol-cheie în consolidarea capacităților și eficienței grupurilor de femei din comunitatea romă și cum crearea „spațiilor” dedicate întâlnirilor acestor grupuri contribuie la consolidarea încrederii între persoane și grup.

Puterea femeilor-model

Mișcarea romilor este în mare parte dominată de bărbați: vocea femeii adesea nu se face auzită. Cauzele sunt multiple și conexe. De exemplu, statutul femeilor în aceste comunități adesea nu le permite să vorbească în public, iar nivelul lor de studii este inferior celui al bărbaților. De fapt, ele se confruntă cu o discriminare dublă: sunt un grup marginalizat atât în ochii întregii societăți, cât și în ochii bărbaților romi.

Pot apărea îndoieli dacă o mișcare este cu adevărat reprezentativă, atunci când jumătate dintre cei pe care susține că-i reprezintă nu au posibilitatea să-și exprime necesitățile și să-și facă vocea auzită. Prin includerea femeilor mișcarea capătă putere și își consolidează aspirațiile de a reprezenta necesitățile și problemele populației rome. În plus, mulți savanți afirmă că, prin intermediul femeilor, se poate ajunge la familii întregi, în special la copii și tineri. Abilitarea femeilor rome contribuie semnificativ la crearea unui mediu în care copiii romi cresc cetățeni deplini ai societății. Femeile care își cunosc drepturile și locul în societate transmit această încredere și copiilor lor. Aceasta este ceea ce Asociația Internațională „Pas cu Pas”, o rețea-cheie de educație și dezvoltare în copilăria timpurie din Europa Centrală/de Est și Asia Centrală, numește drept crearea „solului fertil”: stabilirea contextului politic, social, economic și comunitar care pot promova practici calitative în copilăria timpurie.

Cercetările arată că primii ani din viața unui copil sunt cruciali în asigurarea succesului ulterior, a calității vieții și capacității de a contribui în calitate de cetățean responsabil. În același timp, copiii sunt cetățeni ai societății de astăzi; prin urmare, investițiile eficiente în primii lor ani de viață sunt, de asemenea, importante pentru ca drepturile și necesitățile copiilor romi să fie satisfăcute. Axarea pe activismul și abilitarea femeilor rome și pe crearea condițiilor pentru dezvoltare în copilăria timpurie contribuie la o mișcare romă reprezentată mai bine și la un mediu mai bun în care să crească copiii romi.

Chiar dacă există excepții, activismul femeilor rome tinde să rămână orientat spre nivelul local: femeile sunt cel mai interesate de schimbările provocate în mediul lor imediat de trai. Spre deosebire de tinerii romi, autoorganizarea la alt nivel decât cel local este problematică pentru majoritatea femeilor de etnie romă. În același timp, discrepanța dintre puținele femei rome „de elită” implicate la nivel regional, național și chiar internațional și semenele lor de rând este foarte mare. O metodă de reducere a acestei discrepanțe este crearea relațiilor mai strânse între femeile rome de rând cu semenele lor cu studii și cu statut mai înalt. Acestea din urmă sunt văzute ca modele care contribuie la reprezentarea intereselor romilor simpli la nivel regional, național și internațional. Identificarea cu femeile-model poate fi un instrument de abilitare foarte eficient.

Rolul femeilor-mediator de etnie romă

Conceptul antropologic și cultural de mediator, sau intermediar, se referă, în mare parte, la oamenii care facilitează trecerea între diferite sisteme culturale. Mobilizatorii sunt pe larg aplicați în medicină, unde ei au sarcina de a facilita accesul grupurilor indigene la serviciile medicale. Medierea utilizată în cadrul abordării orientate spre servicii și cea din cadrul abordării orietate spre abilitare este în mod evident diferită și necesită mecanisme specifice de stabilire a relațiilor cu grupurile la nivel local.

În plus, în realitatea comunităților rome, problema nu ține doar de sisteme culturale diferite, dar și de lipsa accesului la persoane strategice și lipsa de cunoștințe, capacități și studii. Acest lucru împiedică atât mobilizarea și activizarea femeilor, cât și posibilitățile lor de a influența procesul decizional. Astfel, mediatorii nu doar unesc diferite realități culturale, dar și facilitează legăturile dintre persoanele la nivel local și persoanele strategice. Ei dezvoltă și transferă cunoștințele și își utilizează capacitățile pentru a reprezenta interesele oamenilor simpli.

Femeile care ar putea îndeplini rolul de mediator trebuie să fie în stare să reprezinte interesele de la nivel local, să aibă o rețea în cadrul societății civile și/sau mișcării romilor și/sau pe arena politică. Mediatoarele pot fi găsite în cadrul, dar și în afara comunităților rome. Ele pot fi femei activiste de etnie romă sau femei care lucrează profesional cu femeile la nivel local. Ele pot deține o funcție profesionistă sau pot fi „avocate" și mediatoare ale romilor în alte proiecte.

Ceea ce confirmă rolul femeilor-mediator este faptul că ele au relații bune atât cu grupurile de femei la nivel local, cât și cu alte grupuri strategice și/sau autorități și/sau instituții. Ele deschid perspective noi pentru grupurile la nive local și le facilitează integrarea în domenii la care acestea de altfel nu ar fi avut acces.

Rolul lor principal este de a ajuta femeile la nivel local să-și reprezinte eficient interesele. Pentru a fi eficienți, mediatorii trebuie să stimuleze abilitarea femeilor din jur, trebuie să fie deschise să-și transfere capacitățile altor femei din grup și să împărtășească responsabilitățile de lider.

Consolidarea încrederii între mediatori și organizațiile comunitare

O importanță esențială o are procesul de consolidare a încrederii între femeile-mediator și grupurile la nivel local. Mișcarea Centrelor pentru mame a elaborat o metodologie pentru consolidarea încrederii în grupurile de femei la nivel local. Centrul Spolu[2] și partenerii săi au experiență în consolidarea încrederii în mediul grupurilor la nivel local. În afară de partenerii Centrului Spolu, rețeaua centrelor pentru mame („Mine") este implicată în activități sistematice de instruire și susținere atât pentru grupurile la nivel local, cât și pentru femeile-mediator. Un element foarte important pentu consolidarea încrederii în cadrul grupurilor de femei și între mediatori și grupuri, este spațiul pentru contacte informale. În cadrul Centrelor pentru mame, acest spațiu este acordat în mod natural, întrucât și adunările propriu-zise au un caracter informal. Pentru alte grupuri, acest spațiu ar trebui să fie acordat. O parte din ghidare constă în organizarea evenimentelor sociale, în care femeile pot interacționa și forma legături informale.

Pe durata programului „Consolidarea vocii romilor" s-au dezvoltat experiențe și exemple reușite. O organizație cu filosofia apropiată de cea a Centrului Spolu și ERGO este „Mine", rețeaua internațională a Centrelor pentru mame. Centrele pentru mame sunt centre pentru săraci deținute și gestionate de femei la nivel local, în care activitățile de lobby și promovare se dezvoltă în mod firesc. Centrul pentru mame „Plamen" din Bosnia a primit multe grupuri de romi și i-a inspirat să-și creeze propriile lor centre. În Bulgaria, câteva centre pentru mame Rome au constituit un exemplu pentru grupurile de femei rome care au vrut să-și deschidă centrul lor propriu. Rețeaua Centrelor pentru mame „Mine" a elaborat metode pentru abilitarea femeilor la nivel local care pot ajuta Spolu și ERGO să activizeze și să mobilizeze femeile rome.

[2] Spolu este un Centru de expertiză (www.spolu.nl) privind consolidarea capacităților umane și instituționale în rândul grupurilor de romi la nivel local din Europa. De-a lungul anilor, Spolu a consolidat capacitățile a numeroși lideri romi și organizații locale pentru a fi unite în rețele de romi la nivel local. Acestea, la rândul lor, organizează grupurile și organizațiile de romi la nivel local să-și obțină drepturile civice. Cu aproape 15 ani de experiență, Centrul Spolu este recunoscut la nivel internațional pentru experiența sa și apreciat pentru faptul că facilitează crearea condițiilor favorabile pentru romi ca să-și îmbunătățească poziția în societate. De exemplu, începând cu anul 2003, Spolu este factorul principal al Rețelei Europene a Organizațiilor Romilor la Nivel Local (European Roma Grassroots Organisations network / ERGO), care promovează interesele romilor la nivel local și recunoașterea lor la nivel european.

Casa ONU
31 August 1989, 131
MD-2012 Chişinău
Republica Moldova
Tel: +373 22 220045
Fax: +373 22 220041
www.un.md